Aspas

728244

ASPASIA.

728244

216

533

128244

ASPASIA

ORSZÁGOS KÖNYVTÁRI KÖZPONT
- Nem adható el -
MŰEMLÉKI

Szerkeszteté

Kovacsóczy Mihály.

Pesten
kiadá Füskúti Landerer Lajos.

1824.

728244

2

NAGY IVÁN

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

Tartalom.

	Lap.
A' Hazához	1
Dobozi	5
Tanács	7
Báró Orczy Lőrinczhez	8
Ráday' sírján	9
Kínom	10
Sir-ének	—
Az alvó Amor	11
Philomélához	12
Költés és Hír	13
Zsombory László' Buzditása. (1805.)	15
Emmihez	16
Vízvári Csermely Húgo	17
Döme Károlynak	40
A' Hazához	41
Gróf Dessewffy József' hazafiúi érzése.	42
Bandi a' Levélhordó, Élyziumban	43
Álmos Ásiában	51
Recensio	59
A' Remény	74
Lantos	75
Amor' megszabadítása	76
Az Ifjú	77
Kisfaludy Károlyhoz	78
Mivész' estdala	79
Ismeretlen érzések	80
Madarak	81
A' Ligethez	—
Haldokló' titka	82
Költés	83
Sólyomvár	—
Lord Byron után	84
Bordal	86

728244

Az Esk 87
Erosz' Hatalma 88
Palladio . . . . . —
Laura' éji Keserve 89
A' Bujdosó . . . . . —
Dal 90
Holtakat Szerető 91
Zalán' futásából 105
A' Fátyol 109
Epedő Várás . . . . . —
Ének 110
Barátság és Szerelem 111
Alkony Csillag . . . . . —
Az én Magányom 112
A' hangok' leánya 115
Mártzius' első Napja 139
Baríne 140
A' Bujaság származása 141
A' Világhoz 144
Epigrammák 146
Alkonyének 148
A' szép Nő 149
Az Év utólsó éjfelén 150
Fegyveritől fosztott Cupidó 152
Dallok Hafiz Persa Költő Divánjából 153
Lenka 155
Égi háború 156
Eggy művésztemplomra . . . . . —
Nagy Sándor 157
A' csendes haló . . . . . —
Lollihoz 158
A' Patak 159
Nap, éj 160
Aurórához . . . . . —
Gondolat Pillangok, és Mosaic-Képek 161
Testőr-Ezredes Barcsay Ábrahám' árnyához 171
Epigrammák 174
A' levélhordóhoz 176
Töredékek az Aesthetikából 177
Jegyzetek 192

A' Hazához!

Minden elmeszüleménynek czélja az oktatás, vagy mulattatás. E' jelen gyüjteménynek e' két szép czél tétetett fő arányúl; 's ha ezen szent igyekezet valósúl, úgy az itteni munkát a' legvirulóbb pályafüzér koszorúzza.

Czimjét eggy hajdani derék Görögné' nevétől nyeré: ki a' Hellenvilág' fenntündöklő miveltségének arany koraiban élt; lángszelleme, Aszszonybája, tágosb ismeretekkel testvérűlve, Athéne' Urát, Perikleszt édesen meghódítá. Aspasia, a' rényes, túlszárnyalva neme' szűk korlátjain, férjfi hatalomig emelkedett, és a' közjóra sikeresen munkálódott; 's a' dicső Szokratesz' tudós tarsaságában, nyájas alakja' kellemkecseit érett szellemgyümölcsökkel magosítá.

728244

Ha jelen Aspasiank, mint az eggykori, elmét szívet kielégít; méltó testvére lesz görög névtársnéjának. Azért: a' dolgozások' kiválasztásában a' legnagyobb különneműségre ügyeltünk.

Azonban Aspasia, mint szerény szűz lép a' Haza elébe, nem bízik önmagában, de fénylőbb sajátjai nyilvánzásánál sem pirúl; úgy jelen-meg, mint a' ki a' méltatlan sértést könyörületesen megmosolyogja, a' józan javitást 's utasítást hálával fogadandja. Pest, Május 10. 1824.

Kovacsóczy.

Dobozi.

Rabló jön és Dobozi már
Hölgyét nyeregbe vette,
Gyors méneken sereg tatár
Üldözve zúg megette,
'S messzünnen, mint köszüli hó,
Fejérlik a' bús lobogó,
Kelő por' fellegében
A' ferde nép' körében.

De hátra néz, 's előre fut
A' hű magyar nejével,
Nincs gát előtte 's vészes út,
A' bércz egy lesz völgyével.
Omló tajtékban feredvén,
Nyargal, szaguld a' büszke mén,
'S villámásként gyors lába
Szikrákat hány futtába'.

Nem retteg a' Nemes lován
Sebet 's halált szüvében,
Folyt vére hányszor a' csatán,
'S hörgött halál keblében?
'S annak, ki elhull mint vitéz,
Rablánczot nem füz semmi kéz,
De nézvén szép hölgyére
Habzik minden csepp vére.

A' gyönge nő remegve ül
Hősét körülölelve,
Küzd és lankad, fagy és hevül,
Száll 's újra kél félelme.
Röpülő barna fürténél
Süvöltve zúg a' déli szél,

128244

És egy bokor ha zördül
Fülébe lánczhang csördül.

„Bajnok, bajnok van e erő
„Százak felett kebledben?
„Kivívsz e majd bal sors ha jö
„Lángszablyáddal kezedben?
„Túl völgyeken, túl hegyeken
„Engem' hajt e' rút idegen
„Szolgálni bús igába
„Vad nője' vad lakába'?"

Megborzad a' búsult vitéz,
Szemét vérköny áztatja,
Mélyen sohajt, az égre néz,
Reményt keres bánatja.
„Röpülj, röpülj hü paripám,
„Jó sors talán jót hoz reám,
„Bár készit gyötrelembe,
„Kedvébe még veszen be!"

'S mint sebhedt öz zöld fák alatt
Hordván kinját magával,
Fut a' magyar mint gondolat,
Mint szél sebes lovával.
Omló tajtékban feredvén,
Nyargal, szaguld a' büszke mén
'S villámásként gyors lába
Szikrákat hány futtába,

De hol van-szél küzdö habon,
Hogy ne lankadjon végre?
Hol gondolat, melly szárnyaljon
Végetlen messzeségre?
Száll fáradás inaiba,
Pihegve jár a' paripa,
Lassan lobog serénye,
Hal a' lovag' reménye.

Vész támad a' hölgy' kebelén,
Egy hab lesz minden vére,
A' sik mezö' területén
Vad lárma zúg elöre.

'S magasan, mint köszáli hó,
Közelget a' bús lobogó,
Kelö por' fellegében
A' lárma' zajkörében.

„Bajnok, bajnok nincs védelem
„Csak szablyád' hü vasában,
„Olvadjon fel rabkötelem
„Hulló vérem, habjában.
„Én lássam e' rablók közül
„Élted ha hös halálra dül,
„'S érted magát, hajh messze
„Hölgyed láncz közt epessze?"

Kétség' partján a' bajnok áll
Melly örvényt nyit reája,
Lassan gyúl sohajtásinál
Reménye' végszikrája.
„Csak még egyszer hü paripám,
„Jó sors talán jót hoz reám,
„Bár készit gyötrelembe,
„Kedvébe még veszen be!"

És még egyszer megérezi
Sarkantyú' hév döfését,
Sérült vadként forrván teszi
Utolsó szökellését.
Omló tajtékban feredvén,
Nyargal szaguld a' büszke mén
'S ah villámként gyors lába
Öszve roskad futtába,

'S már mint felhö melly hord jeget,
Már mint villám fáklyája,
Úgy zúg 's villog hátok megett
A' vad tatár' láncsája,
'S magasan, mint köszáli hó,
Ott leng már a' bús lobogó
Kelö por' fellegében
A' ferde nép' körében.

128244

„Bajnok, bajnok nyujtsd csókodat,
„Az utolsót ajkamnak,
„'S terjeszd el védő karodat
„Örvényen fájdalmamnak,
„Angyal szerelmem' egéből
„Ragadj fel a' rablók közül"
Nem szóll a' hős 's elfordúl,
Szeméből egy köny csordúl,

„Bajnok nincs bizni több remény,
„Nincs várni percz éltemben,
„Hamvad minden más érzemény,
„Egy lángol még keblemben.
„Szabadság nyujt, ah, hű kezet
„Hozzá csak omló vér vezet!"
Nem szóll a' hős 's megrendül,
Egész léte felzendül.

„Irigylem férjfi létedet,
„Irígy vagyok sorsodra,
„Fennhordozván fegyveredet
„Bosszúlva dölsz sirodra.
„Én térden nem tehetve mást,
„Koldúlok tőled egy csapást,
„Adtam szivet, szerelmet,
„Adj meg csak egy kérelmet!

„Vagy ó vad győző' karjain
„Útált csók legyen bérem,
„'S megfúljon erőszakjain
„Az öszvedúlt szemérem?
„Férj, hajh, képzeld el irtózván
„Midőn nőd a' bűn' ostromán
„— Ez e' hűsége' díjja? —
„Utolsó harczát vívja!"

Megjajdúlván kétségbe húll,
Nem bír a' hős kínjával,
'S kardjához, ah, borzadva nyúl
A' végső percz folytával,

Midőn mint vívó oroszlány
Szomjan vér és zsákmány után
Krímnek dühös tatára
Kezet nyújt már párjára.

És elfordúl 's felöleli
Nyögő nejét karjába,
És hű vasát megszenteli
Meritvén oldalába,
És, rontván a' vad nép közé
Ad 's vesz halált mindenfelé,
'S omolván drága vére
Hölgyének rogy testére.

Kölcsey.

Tanács.

Czélodhoz ha akarsz érni,
Zabolázd kívánságod',
Eszedtől kell kormányt kérni
Ha kedves boldogságod:
Ezen ösvényen ha lépdelsz
Úgy élted vídám lehet,
Minden bilincset el tépdelsz,
A' mit rád a' sors tehet.

Képlaky Vilma.

128244

Báró Orczy Lőrinczhez.

Nézd ama' távol levegő ragyogványt,
A' napot; mennél magasabb az égben,
Itt alant annál kicsinyebbre nyúlik
Tőle az árnyék.

A' való erkölcs igaz érdemének
Szinte úgy annál kevesebb becsülést
Vár ugyan mennél jelesebb, magával
Untig elégszik.

Ám de érzékeny Haza' népe még sem
Hagyja a' nélkül, noha ugy kerüli.
Vétek itt bár melly tilalomra nézni,
Ellene járunk

Orczy! mit tiltasz? mit akarsz? homályba
Rejtetted fényes nevedet, 's ne adjuk
Itt is a' közjót szerető hevednek,
Érdeme' díját?

Nem csak ellenség' seregére készült
Gerjedő lelked hadi életedben
Hol vezér lettél Hazaföldet őrző
Bajnoki fényben.

Mint okos, 's józan feje vármegyédnek
Nem csak a' kormány-viselésre szoktál,
Mellyel a' habzó Haza' állapatját
Jobbra vezetted:

Bölcseség' hívebb szeretője lévén,
Annak is béjutsz csoda rejtekébe,
'S volt idő közben te gyönyörködésed
Tárgya Hazánkban.

'S bár korosb légy már, jeles énekekre
Édesebb hanggal megeredsz gyakorta,
Édesebb hattyú szavait hanyatló
Élete' fogytán.

Már te Barkóczyt — Magyaroknak édes
Név ez, és szent még szomorú porában —
Már te Barkóczyt csoda tapsolásra
Hoztad ezekkel.

A' halál tőlünk hamar elragadta
Ezt az egy lelket, ki becsülte nyelvét;
Többi sok kárunk nehezebb, azért is
Bánja ki érez.

Orczy! hol volnál? mi sok énekiddel
Jobbra tért népünk' örömét nevelnéd,
Hogyha még most is nemes ihletésed
Osztöne' élne.

Tolladat még is vagy azért is áldjuk,
Míg reá bírunk, hogy ezekre több-is
Jöjjön olly ízben, neved is homályba
Rejtve ne légyen!

Révai.

Ráday' sírján.

Hints rózsát e' sírra Magyar! 's érezzed az égi
Szellemet arczaidon: Ráday nyúgoszik ott.

Kölcsey.

Kínom.

Ha kinomon egy csók segítene,
Azt tőled kérném, vig tavasz' leánya,
Tőled, szelíd ég' szíves adománya,
Tőled, hiv lelkem' szűz eggyetlene.

'S óhbár rózsálló ajkad mentene
Engem', kit a' dühös szerencse hánya,
'S még most is sínli életem' viránya
Ammint sujt ő, a' föld' kegyetlene.

Pályámba tüskebokrait szövé.
Parancsol, mert a' nagy világ övé;
'S ím, a' boldogság ajtajit bezárja.

De ah! talán nem mindég mostani
Végzésem' árja készül omlani:
Szeréna lesz vigságom' égi párja!

Makáry.

Sir-ének.

Aludd szelíd lyány álmodat:
Lágy béke él alant:
Álmodd-el földi kinodat:
Virággal telt a' hant.

Pályádon már el fáradál,
Itt nyúgszik termeted:
Minden vándor csak arra száll,
Kit létbe sors vetett.

Eloszlik a' bú' fellege;
Hamvad felett derül
Tartós öröm' reményege,
'S az üldözés kerül.

Kebledtnek vérző sebjeit
A' Pálma lengeti,
Lelked' súgárzó rényeit
Csillagfüzér fedi.

Reg 's est elsirja könnyeit,
Mohos sirod felett:
Nap és éj szórja fényeit,
Mig nem kél reggeled.

Szendey.

Az alvó Amor.

Egykor midőn virítana
Khloe legszebb évében,
'S magányosan bolyongana
Egy hűs liget' enyhében,
Ámor véletlen ütközött
Szemébe, elterülve
Rózsákon myrtuszok között,
'S álomba elmerülve.

Kénytől reszketve csüggtenek
A' zöld galyak felette,
Tündöklőleg hevertenek
Az ív 's tegez mellette,
Mindenfelől gyönyör és ék
Virul vala körüle,
Bámult Khloe, 's csodálkozék,
Keble dagadt, 's hevüle.

'S a' kedves égi szendergőt
Titkos vonszat' lángjával
Nézelve, felrezzenti öt
Egy mély sohajtatjával.
Páphosz' szárnyas kis istene
Kéjelgve, mint Psychére
Mosolyg, midőn fel serkene,
A' lyánka' bájképére.

'S nőttön növő hevülettel
Nevetve szép szemébe,
Elolvadott lángérzettel
Röpül-fel hév ölébe.
Azóta szüntelen lebeg
Körüle, 's kit nyilával
Nem sujthat, azt hóditja-meg
Hatalmasabb bájával.

Szent-Miklóssy.

Philomélához.

Enyhén miként az esti szellet
Zephyr' könnyüded szárnyain,
Mint a' bájló rózsás lehellet
Knidosz' szent myrtusz-árnyain:

Lebeng dalod, gyöngy philoméla,
Köszöntvén a' májusz-reget!
Költöd, ki sérei közt aléla
Enyhülten szívja éneked'!

'S körülihletve szellemedtől
Lágy érzetekben olvadoz;
Elszenderítő symphonidtől
Ringattatik szent vágyihoz;

Merengvén a' multnak vidámján
Édenre hat tekintete:
Ki hallja a' dalt, melly az imádt lyány'
Rubin-ajkáról reszkete;

'S keblébe hull az ideálnak
Hol eltünt mennyit eldeli;
Arany reggé mosolygva válnak
Könyükben el folyt éjjeli:

Igy kelt a' tenger' szép leánya
Mindenható bübájival,
Midőn nyugat' szellője hánya
Könnyü hullámot szárnyival —

Favón' aether-karjára dölve
Kéjlett Syrének' hangjain,
'S kilépe fennyen tündökölve
Kyprosz' örök virányain.

Júliusz.

Költés és Hír.

Távol honból jön eggy ifjú lebelgve,
Az örvényes tengerhullámokon,
Halvány arczú, aranyfürtök enyelgve
Simúlnak a' bus márvány homlokon;
Szellő zeng a' lanttal, mellyt tart kezében;
Könygyöngy ragyog mennyhez feszült szemében.

Eggy csillagpár a' messze út' vezére,
Eggy partra fénylenek, 's vággyal tele
Siet felé: ott véli útja' bére,
Ott hajnalong, a' m'ért gyúlt kebele;
Hullámzó érzetit fenndalba önti,
'S reményfokát örömhanggal köszönti.

Bájzengő pályatársokat szereznek,
Sajkáját lantosok fogják körül;
A' tenger' síkján hangok lengedeznek,
De e' zajnak telt szíve nem örül.
Elnémúlt lantja, elterült ölében,
'S az elhunyt csillagpár feltün szívében.

A' forró nap lángzón korányra villant,
Magányban hagyták lantos társai;
A' díj kétes, 's a' nyugpart meszsze illant,
Epeszték a' nap' tüzsugárai:
De öt reménye 's hitje vonzogatja,
'S ismét zeng húrjátéka' hangozatja.

Közelg a' part, 's nyíl szívdobogva karja,
Lángdalja a' mennyboltot érdeli,
Mosolyg a' rév, körét gyönyör takarja,
'S a' hü utast rokonsziv kérleli.
Dagad szük keble, fénylik díadalma,
Hozá vezette hit', 's remény' hatalma.

Felé mosolyg kecstöl körül ölelve,
Mint a' tavasz' legbájosb hajnala,
Eggy lyánka, égi meloszt zenge nyelve,
Szemkékje szerelembe folyt vala;
Hókarja érdembért Myrtuszfüzért tart,
És a' lantosnak éggé vál ez a' part.

Életben látja kiről lantja zenge,
Kiről hevülve lelke álmodott,
Keblébe' fejlik a' szerelmi zsenge:
Olly édes, olly szép dalt nem hangozott.
Szellemben idvességét áltkarolja,
Titkos lángot gerjesztvén báj mosolyja.

A' hang alatt ezüst habok simúlnak,
Rubín ragyog, 's Szmaragdmezö terül,
Jaszmín és rózsa ernyözet virúlnak;
A' légből báj illattenger merül —
Gyönyörhullámban haldoklik az ének,
Mig érzeményi kényben küszködének.

De nézd, ború sötétlik nyílt egére,
Zúgó szélszárnyakon szélvész vonúl,
Villám csattog, 's letün tündéri bére,
A' tengerhullám mély sírt nyitva dúl —
A' lant zokog, hanyatlik már csónakja,
Tördel, — 's ím elnyelé a' zaj' haragja.

Derül ismét az ég' bájos sugárja,
Dalok zengték a' hirtelen halált,
Feltün a' csillagok' vezéri párja,
'S ragyog, hol a' hü lantos sírt talált.
Ragyog folyton hüs sírján égifénye,
'S késö ajkon reng a' lant' zengeménye.

Kovacsóczy.

Zsombory László' Buzditása.

(1805.)

Jer énekeljünk, ifju Magyar dalos,
Lantján Horácznak. Angyali Muzika!
Csak rendre lassan billegessed
Újaidat: magokat megadják.

Jer énekeljünk, jer alakom, Magyar
Ifjúm! fogadd hív-szívü tanácsomat,
Énekre kösziklát repesztesz,
Hogyha magyar dalolásra kezdesz.

Hogyan kerültek eggybe, kies dolog,
Szép ének, es lant, a' szeretet' tüzén?
Erdök kisérték, a' fajult kö
Szökni tanúlt, vizek andalogni.

Midön kesergett hü feleségiért
Rég Tráciának legremekebb esze,

Éneknek és lantnak csudája,
Héber iszap-folyamatja mellett.

Plútóhoz Orpheusz' mennyei hangzatú
Zengése béront. Nem-de nem arra e'
Zárak lepattantak pokolnak
Ajtairól, 's fene Cerberusz lett

Játszó kutyává. Ama sötétben az
Örök sohajtás' csuklató mérgire
Kárhoztatott lelkek pihentek
Eggyet azon való bámulás közt.

Múzáknak áldott szent nevek ó legyen
Áldásba' mindég! mert nagy az érdemek
Ők még pokolból is törődtek
Híveiket kivezetni tudni.

Közli
Ponori Thewrewk József.

Emmihez.

Fogadd-el, édes Emmi,
Virágim' szebbikét;
Szerelmem ülteté ezt,
Szerelem ápolá.
Az ótta sok fagy ellen,
Forró nap ellen is;
Az adta színe' fényét
'S az nyujtja most neked,
Neked! kit életemnél
Hüvebben kedvelek.
O nézzed, szép ölében
Egy gyenge könny remeg:
Az én könyüm az, Emmi,
'S utánad sírtam azt!

Vörösmarty Mihál.

I. rare reserve

Vízvári Csermely Húgo.

Mivel a' mai Irók', 's Nem-irók' saját életirásaik némelly könyvekben Alphabetum szerint eggybegyüjtve találtatnak, és minthogy ezen vásári-élettükrök majd nagyításokkal, majd fejérítésekkel távozván az igazság' képétől, Fábrikánsaiknak mind a' mellett hasznosok, mert az isméretmezőt ha csak költeményekkel is tágítják, 's szokatlan érdeklők; és továbbá az Olvasó az önndicséret' aranyrámája mellett is önntetszőleg észreveszi a' szinített mocskokat. Azért senki sem rosszalandja, ha tulajdon Biographiámot, a' Magyar Literatúrának ezen új lapjára leírom; annál inkább, mivel szerénységből azt annak fája' ágai' végére függesztvén, fényeskedés, és látszatás vágyomnak a' legjóbb alkalmat nyujtják.

Gyermekségemben, (okát fejtse-meg a' Psycholog,) nem tartottam napkönyvet; ezért igen nehéz volna, tudósításokat nyujthatnom ez életvirágom' kifejlése' időszakáról, ha szerencsémre! azon időmből nem volna őszült 's árbeszédű dajkámban eggy élő Traditio; kinek mindent, mit e' pontról mondandok, tulajdonítanom lehet: mellyet csupán azért említek, nehogy valaki önnéletem' plagiátuszágával vádoljon. A' vött tudósitások szerint, határtalan vala édes Atyám' öröme, midőn első kiáltásom túlemelte azon aggódáson, hogy végszemélyében a' Vizvári Csermely Nemzetség egésszen kiapadna; 's ez öröm nőttön nőtt, mikor dajkám által, kinek domború emlőjin nadálykényt függtem, megmaradásomról bizonyosítatott, vígan sietett a' füstös

és poros Genealogiához, familiánk' kivont Plutarchjához, míg könyörületesen, vagy mosolygva a' magányúl folyt, vagy kiszáradt forrásokra füstfelleget eregetett. Negyvenévű Atyám' különös esetének következése a' közel szomszédok pompás megvendéglése volt; melly eggyetlen, csupán eggyetlen öröm, mellyet nekiek valaha szereztem. Édes Nemzőmnek legelső titkos Cabineti tanácskozásai édes Szülőmmel voltak, a' számomra választandó Nevelő, leendő tisztségem, 's ezáltal a' legmagosabb méltóságtetőre érés eránt. A' ki itten Atyám' gondos plánjait megmosolygja, markoljon legottan saját keblében, 's ha itt valamit találand, fontolja-meg hogy reménytelen szerencsét, valakinek szokott útjából való kimozdítása nélkül, sulyosbb elviselni mint az ellenkezőt.

Szépségem, Miniaturajándékaim ez időkben szokatlan kitünők voltak; mellyekről Anyám, Néném, 's Komáji ezen lakodalmi- 's keresztelő-vigságok eleven újságaik' erősitményeik által, annyival inkább meggyőződött mivel azok eránt maga is telljesen el volt hitetve. Magam igen homályosan (mint például a' valakitől nyert jótétekre) emlékezem, ez útban lévő lángeszem' híresztelőjire, 's a' nélkül hogy valaki, a' Divinatio' ügyességével meg volt volna áldva, jósolhatta hullámzó ingadozásomból a' válandó Szolotánczosnak kellemeit; kezeim' tapsaiban, a' báb-szekrény előtt, ezen duodecz-embercsék' mozgatásainál a' kifejlendő müvészértelmet; dajkám' ránczdúzs arcza simogatásánál a' győző ékbeszéllőt; kisebb nyalánkságnak nagyobbtól való megkülönböztetésében, az éles elmét, 's a' t: 's a' t: Mig erőm' nyilvánzásai (mellyekkel minden Genie bir) csupán a' kiáltásra voltak korlátozva, kézen hordoztak, vagy azért is mivel nem tudtam biztosan járni. Hanem a' mint a' feltünő gyermekkorral kárdúzs gyerekcsinok közeltek; Atyámnál is picziny haragfergetegek elűzték fenyegeté-

sei' felvillámlásait, mellyeknek engem, gyermeket zabolázniok kellett volna, 's gyakron félénken jövendölé Anyámnak, hogy a' gyenge kis csermelyből hatalmas kártékony árfolyam duzzadhatna. Most eggy Mentort vásároltak (mennyin? nem tudom,) kinek körülem könyvekből kellett gátot vonnia, 's hahogy szükséges leendene, azt nyirfacsemetékkel beültetnie. Ha igaz, hogy álhatatosak 's elhatározók az első bényomások; előre hiszem sokan dícsérendik, hogy azon behatásokat, mellyeket Nevelőm reám, részint eszköztelen', részint eszközökkel tett, említlen nem hagyom, jelesen, mivel szellemem' illetik; ő nagy Psycholog volt, 's jól tudá mi hatós befolyása legyen a' testnek a' lélekre; ezért mindenkor az első által igyekezett a' másikra hatni, 's így mindenre inkább a' posteriori oktatott; míg magammal tapasztaltatá, hogy minden mi a' testnek kellemetlen, eltün, ha a' nekem nyújtott szellemélelmet megemésztem. Emlékező tehetségem segedjéül, a' fel adott leczkére jegyzetek helyett, többnyire azon bündijt irá, mellyett utóljára szint azok' nem tudásáért türni kénytelen voltam. Szeréncsémre! Anyám menedékem lőn, egyébként a' legnagyobb tudós lettem volna: az az, olly colosszalisz mint az én lélek, - 's szellemkertészem, Könyvmolyi Zebedeusz, ki e' részben is hasonlitott a' nagy Caesarhoz, hogy Fellegfalván inkább szeretett első, mint a' Fővárosban utolsó lenni, Szülőm, mint mondám, védett, nem csak szellemi Caesarom' betüezredjétől, hanem még Nemzőm' haragvulkánja' fellobbanásától is, kinek munkálódása, csak gyakori megrázódásokkal látogatott; de lángeszem' többszöri buzogó áradásainál, kegyelmének Herculanuma alásüllyedésével fenyegetett. Azonban örömemre csupán a' puszta fenyegetésnél állapodott, minden Kloaxolók' ellenére is, mellyeket Zebedeusz Barátom tágos zsebé-

ben majd mindennap számosan talált, 's a' mellyek őtet inkább dühitették, mint a' bőgöly a' bikát: még azon elmés Carricaturák ellen is, mellyeket penészes könyveinek üres lapjain talált, 's a' mellyeket a' leglángozóbb bosszusággal, 's lebelgő szempillákkal, mint önnönjét pasquillizáló rajzokat, reszketve 's ajkrázódva mutatott Tátikámnak. Hogy illy környülmények között szellemi tehetségeim szintúgy, miként testi erőm 's kecsem, fejledeztek; (ha ki ez utolsót kérdésbe hozná emlékezzék, Néneim' 's Keresztanyáim', fennebb említettem itéletekre; kik életirásomban mindég hason-évű authenticai források maradnak!) Önként érthető, 's még ez által is erősitetik, hogy tizenhatodik esztendőmben nem csak a' Quae maribus solum-ot tudtam, hanem eggyszersmind az úgy-nevezett Gymnasiumi tudományok apparatusszával fel valék ruházva; és igy alkalmas, a' gondolatok anatomiájára' úgy mint Logicara áltmenni. Nagy hálával tartozom Könyvmolyimnak azért hogy ékbeszédre tanitott Anyanyelvemen, (mert ezt a' mint tudjuk nálunk igen is tanítják) mellyben ő, mi talán sok Philologknak nem tetszend, Isten tudja mi sok mivelt nyelvek után annyi ezernyi Magábanérthetőt (Substant:) kapcsolt eggybe, hogy minden sora, aranygyapjasvitézrendláncczként függött-összve, 's periodusz' épületinél több mészvonásokat, mint Substantiv szögletköveket lehetett látni. Én mind ezennel csak kényelmem szerint bánva, eggy-más mellé állitom; 's mivel Irandó nem vagyok, keveset gondolok az áltülvöltőrecenszenszszellővel. Illy ismeretekkel elkészülve, sárga öltözetű Körmöczi ujonczokkal gazdagon felékítve, már bátorkodhattam, utamat a' Fővárosba intézni, a' próbatétek' csoportjának kiállására; hol bér nélkül is, humanitaszból, álorczásan 's befont fegyverekkel vívnak; czélom volt

a' Philoszophicusz curszuszra bemenetelt nyerni. Búcsúvétem Anyám - Dajkám - 's Mentoromtól (mivel az Atyám maga kivánt a' Fővárosba bevinni) érzékeny vala, 's engem igen ellágyított, jelesen Tanitom' hosszú meredt könyűje, melly ha megaludjék, akár melly Physzikai iskolában experimentumra Battáviai könny' 1) helyett szolgálhatott volna. Én fájalmamban megszorítám Esaukezét, 's ebbe érzékenyűlve az Anyámtól adott katonaság' eggyik osztályát híven nyomtam. Mig Atyámnak kegyelemkenyér eránti igéretének bételjesedése, arczának hosszú ránczait kisimitaná, 's néműkép könnyciszternáját kiszárítaná.

Szerencsésen bejöttünk a' Fővárosba, hol a' magos paloták kevélyen nézeltek reám, ez's a' forró nép félénk kiváncsisággal töltött be. Immost Atyám tudtomra adá, hogy hajdoni ismerője, 's barátja Doctor Választóvizi vezetend a' város életsíkámló jegén, 's hogy ott mulatásom' ideje alatt nekie testestől lelkestől által vagyok adva; melly szavait megtóldá még ezekkel, hogy ne gondoljak újdoni Mentorom' különösségeivel, 's teendő intéseit Atyai Mandatumokként fogadjam el. Eggy kis ház előtt szállánk-le 's abba be. Belépvén a' konyhába, itten több csontvázak, - retorták - 's eggy porlepte üveg almáriomban számtalan kaponyákra akadtunk illyen felülirás alatt: „A' Barátság' Anthologiája.“ Melly szörnyű volt rettegésem! az első ajtón koczogánk, 's a' No kiáltásra jövendői Hypocrateszi Mentorom', Cabinetjében terménk —, körűlünk könyv - 's csonthalmok sokadalmaztak; de azt nem látánk, ki az elsők által jutott az utóbbiak birtokába. Az ágy alatt két pelyülte emberkaponyát szemlélénk, és eggy himlős hamvas arczból két nagy szürke, rózsaszinnel párlázott szemek méregettek: ez valón megzavart. 's én igen meghajtám magam' azon kaponyához, mellyet Do-

ctor Választóvízi Uram hüvelykujjára nyársalva felém tartott. Most ismert Atyámra a' kevéssé sántító Doctor, 's néhány szóváltás után, gúnymosollyal reám mutata, mondván: nyílván a' bűnfának eggy almája? — Én ismét meghajtám magam', 's Atyám rebegve visszonzá, Lendey Juli hitesemtől származott gyümölcsem. Gondos rendelései megtétele után, Nemzőm visszatért Fellegfalvárra; elbeszélvén önn tapasztalásával szerzett száz meg száz életregulákat. Inkább hatott volna reám az elválás miatti bánat, ha a' város' képző tehetségemre olly eleven színekkel nem munkálódjék, 's hogy ha a' Doctor jégtekinteteitől nem szégyeljem magam'. Választóvizi eleinte belém idegenitőleg önté a' benyomást, jelesen terhemre voltak Inquisitori kérdései, mellyeknél hüvelykujjával eggy orrlyukát befogta, hogy a' másikán könnyebben üvölthessen, 's csipős észrevételei engem falusi dörét, még döréb bé tettek. De e' szenvedelem elmúlt, 's néműkép hizelhedett hiúságomnak, hogy eggy ollyan férjfi, ki Phantastának nevezetes, vagy is inkább elhíresedett volt, nem csak tudományában különös sajátságú módja szerint való előmenete miatt, sőtt inkább, analysálni szerető hajlandóságáért, melly nem engedé őt, hogy azt is meg ne próbálja, ha vallyon a' szakadatlan szövetségek feloldhatók é? tovább a' Szarcaszticusz szeszélye 's elménczsége miatt, mellynek három élű törével másoknak sokaknak hibájira kegyetlenül bökött, habár önn gyengéjit még annyira is nyilvánzá — hogy mondám az illy férjfi engem szeretni tetszett 's javam' kiváná. Még gőgöstebbé ön kegyelme, mivel leendő Cathedrai Deszpotomnál, kiről, valamint agyatlan kaponyájiról szóllott, díszes elfogadást, vagyis inkább félelemmel határos szelíd bánást szerzett. A' mit Philosophiai tanúlmányaimról mondanom kellene, csekélység; 's elő nem hordanám, ha Választóvizinek

edző ellenmunkálódása említést nem érdemlene. Kinél, mihelyt szolgája csöngetyűje felkőlté, megjelennem kellett. Midőn ő a' scolaszticuszsalakot, mint maga nevezé, éles gúnycsalyánjával iparkodott agyamból kitisztítani, a' nélkűl, hogy helyébe valami nyomost helyhetett volna. Annyira: hogy velőm szekrényét a' külön nemű ideák duzzadt árként elöntvén, az eggy Harlequin', vagy Pagát' tarka ruhájihoz teljesen hasonlítana. Körűlem sűrű homály terűlt-el, miként az égen a' hevenyes nyárnapokban a' borongó fergeteg' közelgetésével; 's e' miatt végre szinte elhivém, hogy minden Nem Én korántabb lételeze mint Én. A' világtörténet általa Fenyítőház' történetévé vált, 's előadása sohasem volt olly eleven, mint mikor azt igyekezett megmutatni, hogy amannak legnagyobb mozdúlatlan csillagjai homályosak. A' szép művészetekben, vagy azon vezérszálaknál, mellyek oktatás közbe kezünkbe adattak, hogy a' szép munkák' labyrintjain bizonyosan vezettessünk, (ide tartozik minden szép kép is!) igen jeles volt, 's ha csípésektől nem félnék, némelly tételét érdekleném. Ha készen valánk az elme lugzás- és sepréssel, nádlován kezde nyargalni, 's melly halálos cseppeket verejtékeztem, midőn az életről úgy szólt mint a' kiszáradásról, 's beszédét bősszel fejezte be! magam szinte száradni kezdettem, 's dühödtem. Annál vígabb valék a' czimborák között; 's nem sokára nem csak az első tánczos, úszó, mászó, bajvivó levék, hanem még azon mesterségben is, miként kelljen az időt a' Billárd Queen méregetni? senki felettem nem fénylett. Illyen volt életem, mint Philoszophuszé, és meg kell vallanom philoszophuszibb alig lehetett vólna.

A' végzett Iskolai pálya után Atyám haza idézett. A' Doktortól eggynéhány Sarcaszticusz köszöntésekkel, eggy fél tízenkettőd narcoticusz, és édes könyűs szerek-

kel felkészűlve, bátorkodhatám a' szabad természet' munkálódásait reám hatni engedni, a' nélkül, hogy érzeményeimet, vagy végképi felolvadások-, vagy pettrificatiotól félthettem vólna. Mennyire volt légyen az elsőre szükségem, minden érző érzendi, ha hallja, hogy jövetelemnél vendéghaj körüllebegte Könyvmolyim azon Hyobszhírrel jött elém, hogy anyám e' mulandóságból elköltözendő. E' volt első lehúlta eggy csillagnak örömmennyemen, mellynek eltűnte annál fájalmasabb vala, mivel saját fényével ragyogott, 's több más örömcsillagocskáknak kölcsönözte súgárait. A' vigasztalásra szorúlt Atyának látása, és saját búm annyira ellágyítottak, hogy most hatott reám legelőször, minteggy ezer nyilásokon a' természetnek szépsége, felsége, melly a' homálylepte szemek előtt csendes disszel állott hajnala rózsafűzérivel, aranypártázta fellegjeinek tengerével, és rendűletlen szirt óriásaival. Bennem olly hangzat szóllalt meg, melly a' kiégett Választóvizinek minden gúnyjat és elménczségét eggyszerre lenyomta. Atyámtól való elbúcsúzás most inkább érzékenyített mint máskor, mivel nekem úgy látszott, mint ha a' reá mért csapást büntetésül nézné, 's mivel eggy önn magát vádoló, ha Atya nem volna is felettébb megindít. Mennyit kellett az Orvostól szenvednem? kiki elgondolhatja. Minthogy mostani viseletem épen nem volt inyeszerinti, szentimentalisz ki-ki repülésemen való csúfolódásnak, és a' Törvénytudományoknak nem volt vége. Huszonhárom esztendős voltam, midőn Atyám parancsára a' Doctorkalapért, melly, Választóvizinek tudósítása szerint, úgy el volt koptatva, mint eggy gyakron látogatott Csapszék' kilincse, fáradoznom kellett, 's ennél fogva, még eggy kevés ideig a' Városban mulatnom. A' Farsangban a' Városi rózák' tavaszában, Solyom Imre Huszár Tiszttel megismerkedtem; karcsú termete, göndör haja, játszi

szemei ollyanok voltak, mint minőkkel névtársai bírnak: a' hamar ismeretséget hamar barátság váltotta fel; soha sem tartoztam én azoknak számába, kik hónapokig fontolgatják ha valamelly szövetség hasznokra leend e? sem azoknak körébe, kik érzeményeiket, miként a' gyermekek bábjaikat, minekelőtte velek játszanának, széttagolják. Kart karba fűzve sétáltunk a' temérdek virágosztály előtt, szemeinket a' tulipánoknak pompás virágzatán legelteténk, mellyeknek a' kűlszínen kívül minden egyéb hibázott. De had-hősem' semmi sem boszontotta inkább, mint némelly majusz' magzatjai, kiket alig övedzett önn illatjok' repesése körül, 's a' kik minden simúltabb, 's szerényebb érzetet elfedező levélburkokat levettek. Tréfás komolysággal tett figyelmetessé néhány epedező Szeladon nézésére, melly nézések, mint a' mézvágyú méhek másztak az említett gyermekek' kellemein. Imre karján eggy electricusz lökés, 's arczának biborúlása nyilván hirdeté nekem, hogy az ő virágkirálynéja közelg, hanem önnmagam is teljesen megzavarodtam, azon bájolóné' látásán, ki Imrémre olly hatós benyomást tön. Bár Wieland' remek festő ecsetét csak némelly sorokra kölcsönözhetném, hogy azzal az olvasónak lefesthetném e' lyánykát; a' tündér termet szögfürtöktől körűlövezve, mellyek minteggy aranypárta nyugodtak a' vidám homlok' márványán, ezek alatt az ártatlanság' korányi lángjától szelíden színelt liliomok bimbózodtak, két fekete naptól táplálva, síma egyenlő boltozatok alatt, e' napok varázs-sugára minden szívet körekbe vonzott. Miként festeném a' kegynövést, melly teste hűllámteljét bájolón rendelgeté!? hogyan rajzolnám a' kecses lábat, mellynek lepkénykedő csókjait irigylém a' padolatnak. De olvasónéimnak nincs szükségem illy ritka ecsettel festeni, mert nem csalódom ők a' szeretetre méltók tűkreik vissza súgárzásában Fűvesy

Therézhez hasonló, sőt őtet bizonyára felülmúló copiákat látnak. Theréz volt a' név, mellyet az elragadtatott Imre, a' hasonlón fellengző Húgo fülébe sugott, 's mi mint eggy kőszobor állottunk a' parquetirozott Szála' padjain. Hogy én az illy idvességet karjaim között ringatni, 's a' lejtékeny táncz' méloszi hullamzatin repülni kivánva kivántam, hogy szemem mint a' nap után sóvárgó Helianthusz csak Therézt követte, úgy e' senki sem rosszalja? hanem azt, hogy a' következő éjelekben nem aludtam, 's ezeknek féltestvéreiket, a' napokat csak általmodoztam, azt, senki sem dicsérendi, — csak az állítja helytelennek, a' kinek hályogborította szemére, az illy Angyalbáj nem hathat, 's a' ki fülének illy hangok Istenzengeménye, úgy cseng mint valamelly kellemes zaj. Álmaim torlatiból felköltött Imre és pedig kedvesen, mert tőlem azt kivánta, hogy én ezt a' szép teremtést közelebbről is tanúljam ismerni. Imre engem' eggy özvegy Kereskedőnénél, Füvesy Mária-'s Theréz' Anyjánál bemutatott; 's napról napra meglátogattam őt sajnos sebemmel, hogy sajnosabbal térjek meg. Mint eggy balfogásnál, a' húrjáték legkellemesebb hangjai fájalmasan eggybezavarongnak, úgy körzének keblem' érzeményei, mert miként kerűlheté el figyelmem', hogy Theréz' szemsugárai, a' lelkesült, de komoly Imrén ragyogva nyugodtak, míg reám csak eggyes pillanatok repültek, most a' pokolleány a' féltékenység, kigyófejét magosan emelgeté elém, mind ezt még különösebbé tette az Anyja, viselete, a' ki mint némelly nagyok, gyakori látogatásomért kért, csak hogy annál hidegebben búcsúzzunk eggymástól. E' napokban Választóvizi Diplomatícusz arccal szompolygott a' sötét álmodozó körűl, de ő hasztalan pazérlotta gúnyjait, hasztalan kaczagta, szív és hív rímű verseim', 's elménczsége' nyila mint szélvészben a' hajós horgánya sikertelen húllt, mert ré-

szemről, én magam sem nem védelmeztem, sem titkom fel nem fedeztem, 's e' miatt most láttam szemeiben haraglángot (de görögőt) felvillámlani. Ekkor eggy a' városhoz közel fekvő sziget volt mulató helyem, mivel sötét 's vidámabb kinézései 's tájai, velem, könnyező ábrándozóval eggybeillettek, 's itt volt az, hol a' gyakron olvasott, de csak most mélyen érzett dalaiban Himfy-Kisfaludy' kesergő szerelmeinek, enyhet kerestem fájdalmamnak, és találtam. Mennél inkább fáradozott az ész éltem' vitorlátlan hajóját az indúlattengeren nyugpontra kormányozni, annál inkább felháborodtak a' habok, és én akartalan tovább hajtottam, a' merre szerelmem' tűje igazított. De miként csudálkozék, látván, hogy Theréz a' szerelemben lángoló Imrétől, inkább inkább zavartabban és félénkebben vonja viszsza magát, 's még megfoghatlanabbnak néztem Anyjának eránta nevekedő szivességét. Nála t. i. Theréz' Anyjánál Imréhez való szerelme annál magosabbra tetszett áradni, mennél jobban apadt Theréz' keblében, 's még is úgy tetszett néha, hogy Theréz' mostani szerelme hevesebb, de mint eggy szentebb 's dicsőbb az előbbinél. Mások' épűlésére meg kell vallanom, hogy Barátom' fájalmát nem olly mélyen éreztem, mint azt a' barátság kivánhatá, 's hogy szivem' utolsó, 's legrejtettebb rejtekében, eggy gyönge érzés találtatott, melly az ész' villánysugáránál megtekintve, ha nem örvendezés, de ezzel rokon vala. Imre észreveheté, bátor nyelvem az elfedezendő foltra szavaimmal ránczdúzs leplet szőtt; ez kifejtődött kedvetlenségéből, melly lángoló nézései körűl, könnyeden mint a' nap búcsútekintete elébe a' felleg, terepült.

A' terhes felleg nem permetezett, hanem eggyszerre megszakadt, 's Imre útra készűlten állott előttem, bánkodva szorítván kezemet. Megtudtam, hogy reménye' végcsillaga leűnyt, 's ő azt a' mi szövetségünkre is,

alkalmaztatá, de ekkor el-elpirúlva ellenkezőt erősítettem eskümmel, 's ő engem' lakhelyére költözvén elhagyott. Nekem ellenben eggy csillag tetszett fel, 's ha még olly gyöngén csillogott is, mint p. o. eggy éhező Muszafi' éji lámpája, vagy miként a' szép' - 's igaz' - villánya Laplandiában, de még is reménycsillám volt; a' lemondás' sötét éjében, 's ha bár csalékony lidérez volt volna is, a' fájdalomtól ellankadtnak kedves vala. A' lyányt Anyjával eggyütt könnyárban találtam, én sem nem akartam, sem nem kivántam tudni, miért? Rajtam most bizonyára sajnálkozó Olvasónéim' nyugtatására mondhatom; hogy a' fennérdeklett csillag időről időre több fényt nyert, míg a' leirt szigetben, panasszaim' tanújában, boldogságom' mennyén culminált. Legszebb napja volt életemnek, és örömeim' Kalendáriomában veres kezdetbetűkkel van feljegyezve Úrnapja midőn t. i. Theréz' Corallajkairól, a' visszonszerelem' vallástéte, 's boldogságom' légyen-je lesimúlt. Elragadtatásomban önnmagam' megöleltem, 's által nem láthatám mért vala nekem a' szigeti környék komoly és sötét, midőn mostan a' messze hegyek kevélyen emelkedve a' lazurboltozathoz fényben gőzölögtek, 's a' természet' áldáshozó szeme, ezer torkoktól, és a' kevély fatetők' hajlongásaitól idvezelve, myriász életre lesúgározott. A' szerelem' kristalyán ált másként néz az ember, mint a' fájalom homályülte üvegén, igen is a' szerelem által minden; 's még olly vékony örömsugár is mint a' három szögletű Priszma által, hét pompásan ragyogló szivárványszínbe szakasztatik. A' szerelem a' rózsa az életkertben, 's a' nap a' gyönyörmennyen.

Boldog kinek ez a' nap fénylik,
Kinek, ez a' rózsa nyilik,
E' nélkül a' kert csak gaz,
Ama' nélkül nincs tavasz.

Igy dalt Himfy, — 's utána én! — Felvidámúltan néztem örömédenembe, a' nélkül hogy észre vegyem, hogy mértföldnyi mélység tátog előttem. Magam és Választóvizi között most épen nem látszott a' kapcsolórokonság =) helyre kapni másként arczának ragyogni kellett volna, mint a' Sinai hegyről lejövő Mozesének, midőn ellenkezőleg szempillájinak czafrangjai, mélyebbre süllyedtek, 's arcza' teltholdját elborították. Gúnyjával eggy Visitatorként bökdösött belém, hogy megtudja, nincs e' mi tiltott bennem, de e' mi szivemben mélyen el volt rejtve, mert minekelőtt az ő segelmére volt volna szükségem, Theréz' Anyjával kellett dolgom', elrendelnem. Midőn ennek, szövetségünk eránti helyben hagyását megnyerém, boldogságunk' láncza, a' mint nekem tetszett, végkarikáját érte, az Orvosnak zavarodtan megvallám környülményemet, 's Atyámnál, ne talán szükséges közbenjárásáért könyörögtem. Mintha czitromba harapott volna, hosszúlt laptaképe, fejének tulsó hajerdeje homlokára vonúlt-le, holott ráncz-gátoktól feltartva előbb nem nyomúlhatott. Elmés okokkal akart velem, Therézzel való szövetségemről beszélni, hanem a' midőn én az okokban elmét, az elmében okokat nem találtam, gúnyolodva nézett reám, és erősen fogadta, hogy Atyámnak ügyemről írand. Miként a' szerencse' Candidatusza az öt húzandó számra, akként vártam én Atyám' levelére, melly fájdalom! nekem mindég elég korán megérkezett. A' felelet örökös Atyai átkon alapúlt, eggy nyomos nem-et 's egész Oceanokokat foglalt magában, ezekben minden csermelyek, mellyekből ereim' nedvét szívtam, elmerűltek, 's a' melly Ocean én, ő, 's Theréz között borúlt-el. — Bár tisztelt előcsermelyeim, e' volt fájdalmam' első fellobbantában leghőbb kivánságom, mind befagytak volna, ha már az én véremnek is eggy bősz' északi-lehelletétől

meredni kell. A' Doctor úgy látszék, maga sem hagyta helybe, 's a' jövővel vígasztalt, hol a' jelen multtá vál, 's következőleg a' fájdalom a' kínnal eggyütt enyész el. Mind ezen bölcs vígasztalások mellett is, mellyeket könnyebb adni, mint megtartani, mélyebben süllyedtem a' fájdalom, örvényébe Therézzel, sőt eggy hatalmas ellenségnek közelgése, melly a' város' lákóit, mint vizár a' mezei egereket, lakásokból kiüzé, az sem ébreszthetett fel tehetlenségemből. Én védelmemre csak ezt mondhatom, hogy az öröm és szerencse, inkább szellemesítnek mint ellenlábalójik. [3]) Midőn éltem ősze' eggy napján Therézt látogatni kivántam, ezt nem találtam; hanem eggy nekem szólló levelet, mellyben az Annyja nyilvánzá, hogy ő legokosabbnak vélé, minket az elválás' fájdalmától megkímélni, az ellenségi sarczolást, biztosabb helyre menekedvén, elkerűlni: mellyet nekem felfedezhetni, mind a' köteleség, mind a' gyöngéd érzés tiltanák. Tőlem ellenben a' kötelesség 's érzés azt kivánák, hogy minden zsebeimben található ékesszóllást használjak, a' háziaktól, 's szolgáktól azt megtudhatni, mi útat választottak légyen, a' futók? megvagyok győződve, hogy ez esetben Ciceronál ékesb szóló valék. Minekutánna azon kaput, mellyen En-em' másod része elillant, megmutatták volna, haza siettem, pénzt vettem magamhoz, Atyámnak meg-irtam neki kétségbesésem', meg szándékom', hogy karddal kezemben a' várost védelmezni, 's úgy a' halállal szövetkezni ohajtok. Az elém santikáló Doctort emlékkönyvéhez úgy löktem, hogy Baratjai' megkopaszült kaponyáji töredezve csókolák az övét, ezzel az útszára röpültem ki, 's eggy jól felkészült négy lovas kocsira lebbentem fel. Hajts! kiálték a' szúnnyadozó lózabolázóhoz, 's villámként szállt, a' futókat elérni, az ismert kapun ki. Mintha a' Mekkai búcsúra készülnének, úgy pezsgett a' nép az utszán, 's

én velőm' minden redőjin keresztűl szárnyaltam, a' nélkül hogy mostani szükségemben tanácsot találjak. Nem mehetett a' Kedves eggy oldalúton? 's most a' járatlan kocsis. — Miként azon gyűrűk, mellyeket az esőcsepp, maga körül a' viz' felületén von, gondolati gyorsasággal körzenek, hogy hirtelenebben enyésszenek, 's másoknak hely maradjon, szintén körzének, és enyésztek el Phantáziám' tűkrén remény és aggodalom, midőn X** városban értünk, 's az aranynap nevű Vendégfogadó' első emeletéből Therézem' Angyalfeje lesugárzott, ki ugrottam a' nyíláson, 's a' kocsis csak tovább haladt a' hintóval, 's alkalmasint gazdája botja' súlyos demonstratioji' elébe. A' Fogadó' számos szobaiban tévelygvén, végre lélekzet nélkül térdeltem szerelmem' dicső áldozat oltára előtt. Békesség! bőgé megettem eggy madárijesztő, zöld sapkájával a' táczán, 's mint eggy győzedelmes hős porfelleget kapart lábaival a' szobában a' pénzt imádó Bachusz bérese, 's eltünt, — nyilván előre menteni kivánta magát, hahogy a' békeségi örömet számunkra vastagabban felróná! Könnyel szemében mellyek mint ezüstharmat ragyogtak arczrózsáin, panaszlá Theréz, hogy Anyja tőle a' város' elején elmaradt, a' zajló nép' bolongásai, a' kocsik 's nyargalók által elszakasztatva, elevenen festé le, mennyi bút fog értte szenvedni, 's neki nem volt mást mit tenni, mint a' legközelebbi Vendégfogadóba betérni, hol sok kérelem után, mikor Arany és Ezüst nagy Kereskedők' ajánlásait bemutatta volna, nyerheté ezen szük szobát, 's nyugalmát, eggy szolgát Anyjáért iramtata, a' kiküldött holló üresen tért vissza az útazók bárkájához, most magam készültem a' keresésre, magamnak szobát rendelvén, a' Fogadósnak a' legpontosb gondviselést ajánlottam Therézre, 's azt talán igen is észrevehetőleg tettem. Bábeltornya' épitésénél lehetlen hogy, a' nyelvek úgy elzavarodtak volna,

miként most ezen városkában. Bérkocsik, lovak, emberek és minden rendü batárok ögyelegtek. Itt eggy négy Stajer lovas kocsi gördült, ezen Themisznek eggy napszámosa ült, jószága 's vagyona, az az: irásai felett, mellyek birtokában nagy Atyja' halálával örökült, 's a' mellyekkel most vígan a' sasok' gyülő helyére visszatért. Amott eggy eggy lovas kocsin arczverejtékben terhes, de nem tulajdon fáradozásai' gyümölcsei között eggy Uzsorás üle, 's ezüstölt ujjain a' Procentumokat számolgatta, mellyeknek becsét most a' had nevelte. Utána repültek hat lyánypillanatok, eggy ember börbe bújt csontváz által kormányozva, a' ki leányait a' Fővárosba vásárra hozta. Ott eggy Poeta a' békeinnepre verseit olly vékonyra scandálta, mint az aranyverők hártyája, én pedig mint eggy Nyelvmester szaladoztam az útszákon, mind addig míg az est meg nem lepett, 's nem kénytettem vígasztalás nélkül haza térni. Én a' holnapi nappal biztattam, 's álthagyám öt az álomnak minden bűkötelék' szertetépdelőjének. Más nap fele épen olly gyümölcstelen vala. — 'S én reábeszéltem Therézt, hogy térjen velem vissza a' Fővárosba, holott minden használandok, Anyja' felkeresésére. Bérkocsist rendelvén, a' gúnymosolygású Csaplárost kielégítettem, 's sebessen a' Főváros felé hajtattam. Az út Édenbe nem olly kellemes, mint reám nézve volt X*** városkából a' Fővárosig, szerettem' társaságában, főkép ha néhány kocsi lökést nem számlálok ide, Kedvesem ezen idvességtükör mellett, mellybe minden gyönyörsúgárok úgy eggybe csoportoztak, hogy majd örömlángban olvadtam fel, egészen érzés valék, 's azért kiki általátandja mit gondoljon azokról, kik az utat Paradicsomba Karavánokba tenni kívánják. Már homályosodni kezdett, midőn betértünk a' Fővárosba, Füvesyné' előbbi lakása már kiadva vala, 's igy Theréz, ki rövid ottmulatása miatt

ismeretlen volt, kénytelenítetett elfogadni ajánlásom', 's Választóvizihez szállni, Gúnymosollyal fogadott bennünket, általam értesítve 's talán Theréz' aggodalma által is bizonyosodva, az én szobámat az ő részére készítette, 's Atyámnak eggy nekem szólló felnyitott levelét adta kezemhez, a' felnyitás miatt, eltünésemmel mentegette magát. Itt a' legillőbb alkalom volna, eggy jegyzést a' felnyitott, vagy kézhez nem szolgáltatott levelekről tenni, főkép ha illy szertelen csín' sárforrásához jutni kivánnánk, 's ha a' félelem, 's remény nem ösztönözne Atyám' levele' hamar elolvasására. Tartalma néhány hidegen gondolt Atyai intés, kedvetlensége' kijelentése fellobadozó nyugtalanságom, 's vitézi szándékom miatt volt, nem különben azon vigasztalást is foglala magában, hogy legközelebb történendő eljövetelénél látni fogja mi tévő legyen ügyemben. Egyébként Választóvizi tudósított, hogy ő Atyámnak már felelt.

Ha igaz, hogy az álom hab, úgy az én álmom főtt bilindek' habja volt, mert lehetlenség, hogy az valóság volt volna, a' mit ez éjjel a' lámpa' gyöngéden lobogó világánál, az Orvosnak szobájában láttam: nekem úgy tetszett t. i. mintha ő béhúnyt szemekkel ágyából lassudan kisuhanna, 's biczegőn eggy kaponya felé tánczolna, melly az asztalon hevert, baljában, fejére kötött veres kendője' hosszú csúcsát, jobbjában eggy tollat tartván; mellyel a' haj- 's szakáltalan memento mori orra alatt játszott, 's közben tompán sziszegte az orrán ált Empirismusz, Dinamiszsmusz, Dualiszmusz, Szolidariszmusz, Humoraliszmusz, Homoeopathia! [4]) — Ezzel ismét ágyába sietett, 's rettentő melodiákot orgonált. Én a' félelem' izzasztó ferdejében, álomba olvadtam. Reggel alig valék felöltözve, midőn az előszoba' ajtaján kopogást hallok, kinyitom, 's Imre vadultan rohan be: Szemtelen rabló! dörgé elém

128244

hol van Theréz? én megsujtatva a' bámulás' villámától meredten álltam, az haragva rágalmazását ismételé; én őtet a' történet' elbeszéllésével lecsillapítani akarom, de ő sürübben halmozza gyalázásait, én minden erölködésem mellett is fellázadva kardot kapok, és miként a' tükör napfényben, szintén villognak felettünk 's körülünk a' kardsugárok. Most Választóvizi eggy karszékkel kirohan csapásaink' közébe; Theréz halvány arcczal siet ki, 's alig hallhatólag rebegi Istenem! Bátyám! Füvesyné is megjön, és a' zavarodott Imrének karjaiba hull, végre legnagyobb csudálkozásomra, az ajtó' küszöbén mint a' mennykötől érintett, áll az Atyám, felkiáltva megállj, fiam! A' Húgod! Solyom! kiált viszont Füvesyné Atyámat meglátván 's elfedi arczát. Engem hatalmasan rázott a' hideg, azt vélvén hogy mind ez, az éji jelenések folytatása, 's a' Doctor' Garabontziás képe nem is volt ollyan, hogy bőszömen túl emelt volna. Valamint a' szappanyhólyagon, úgy változtak arczán a' kárörröm' különbféle színei, 's homlokráncza' sinórjai majd négy szegletet, majd kigyó' vonásokat alkottak, a' sok szippanástól fújt. Atyám volt az első, ki magához tért, 's a' jéggé vált csoportba életet öntött. Földre szegezett szemekkel vevé Füvesyné' kezét, 's vele eltünt Theréz' szobájába. Imrét lecsillapítá Theréz' elbeszéllése, 's ő engem' megkövetett hirtelenségéért. Most ismét körünkbe jött az Atyám Therézt vezetve elém, ez tehát az én Húgom? kérdem rettenéssel — a' te Jegyesed visszonozá ő elfojtódott hangon, Félelmemben, hogy hirtelen fellángzó örömemtől meg nem menekedhetnék, mindenkit meg ölettem, 'sőt még Választóvízit is, de ezt úgy, mint a' kígyópár Laokoont, 's olly erősen, hogy tudtomra most először simult lágy pirultság arcza halvány lárvája alá. Midőn hevem leapadt, a' következendőket hallottam.

* * *

Atyám ifjú éveiben megismerkedett a' Fővárosban Marie-Kömley Hadnagy' eggyetlen lyányával, jelenben Theréz' Anyjával, nem sokára nála a' szerelem' első csiráji mutatták magokat, de ezek sem nem virágoztak, sem nem magvaltak, sőt inkább a' Doctornak, Atyám akkori eggyetlen meghittje' 's barátja' méreglehellete által, korán hervadtak el, 's a' bájillatú rózsa helyébe, mellynek nyájos keblén, eggy szebb hajnal reménypiránya, 's a' viszonlátás' örömdúzs napja lángolt, az érzékiség búja 's sorvasztó plántája nőtt. Választóvizibe, ezen kiégett Vulkánba is, ki a' legnemesebb érczeket, mellyek a' legdrágább gyümölcsözettel kecsegtethetének, kiokádta; béhatott az Istenszikra. Ő is szerette Mariet; — hanem miként a' hatalmat nyerte kóranyag, Ambróziát 's Nectárt magához hasonlóvá tenné, úgy az ő mellyében is dühös lánggá lett a' szikra, melly az emberben a' legdicsőbbet emésztőleg nyalja-le. Edző elménczsége, Atyámnál már rég uralkodó okoktól támogatva, alánnyomta lassúdan azon oszlopokat, mellyeken szerelme boltozódni kezdett, hasznos szolgálatot tett itt Nemzőm' őskevélysége is. Marie a' Doctorral megvetőleg bánt, 's ez szerencsétlenségét előmozdítá; ugyan is ennek bosszútápláló tanácsára történt, a' mit Atyám elkövetett. Elhagyá t. i. Mariet, ki őt csak Solyom névvel ismerte. Marie is elhagyta a' Fővárost 's Imrét, kit Atyám' távozta után szült, eggy Katonanevelőintézetbe adta, eltökélvén, hogy fijának csak halálos ágyán vallandja-meg származását.

Füvesy László férje' halálával tért Therézzel, ezen szövetség' gyümölcsével vissza a' Fővárosba, most fejthetém-meg magamnak Füvesyné' félékeny viseletét, Im-

128244

re szerelmét Therézhez észrevételénél, szintén Theréznek Imrétől való hirtelen elvonulását, mivel néki talán akkor vonták Imre' születéséről a' fátyolt le. Therézt, gondos Anyja' keresésénél, az aranynapi vendégfogadós rosszúl értvén bőkezűségem', eltagadta; 's elutazásunk után vallotta-ki, hogy elraboltatott, Füvesyné félelemtől leánya' becsületéért eltelve, Imrére akad, 's minden titkait felfedezi neki, 's utánam siete, kit a' korcsmáros' szájbeli nyomozó-leveléből megismert. Atyám Választóvizi' feleletére, hogy közöttünk valami iszonyú történhetne repűlve repült hozzánk, mivel a' tűkör, mellyet az Iró elébe kárörvendve tartott, elég rútan súgározott vissza, és szegény Atyám Barátja' gúnyos metaphorájiból nem magyarázhatta-meg magának, annál inkább minthogy Marienak Füvesyvel való házasságáról semmit sem tudott, vallyon Theréz leánya e vagy nem?

Így fejtődött-ki mit az eset, és bűn szőtt, én és Theréz, mint legboldogabbak menekedtünk-ki a' szövevényből. Imre a' felett örömmel eltelve, hogy továbbad nem kénytelen a' nagy világlapon egyedűl bolonygani, hanem hogy négy oltárt talált, a' mellyet a' szerelem rózsafüzérivel ékesíthet, Választóvizire csak néhány szikrázó pilantatokat villantott, megemlékezvén hogy ő volt az, a' ki jéghidegségü vasgátként tolta magát szüleji' szíve elébe, most mi a' Doctort általdánk kinzójinak, az az lelkismérete képzeteinek, mellyek mivel belső húrjátéka, szertetört, őt való harmoniához, 's igaz boldogsághoz fel nem emelik. Fellegfalvába vigan tértünk vissza. Most itt ülök szeretetre méltó Therézem mellett, körülvéve három kis Angyaltól, kik mint kis fellegecskék reménybibortól körűlfolyva ragyognak mennyemen, csupán Atyámot, kit a' kérlelhetlen halál körünkből kiragadt, híjozván; 's minthogy most már mind azon jégcseppek, mellyeket Választóvizi keblembe las-

sanként hullongatott, felolvadtak a' szerelem' lángjánál, tehát szerencsém, perczről perczre nevekedik; én is Nemzetségem' fájánál állok, 's belső megelégedéssel jelelem mind azon Csermelyeket, kik tőlem származtak, 's ősz Könyvmolyimtól, Therézem' Anyjától késértve, vezetve az élettérjein, virágot, gyümölcset igérnek. Imre még most is a' világélet' zaj-'s munkakörében vadássza a' nyugalmat és szerencsét, én pedig azt kivánom, hogy mind ő, mind Olvasóim, azt mennél előbb megleljék.

Györley Péter.

Döme Károlynak.

Oh magyarszívü! kit arany kobozzal,
Még mikor dajkád' kezein lebegtél,
Honyod' ártatlan fija, a' kegyelmes
Múza megáldott.

Nincs, ki érzékeny soraidra vérét
Bírja csendében, 's ha vagyon, kietlen
Puszta' szikláján született, 's nemünktől
Meszsze fajúlt-el.

Tetszik Akhillesz nekem is, de akkor,
A' midön dobszó' riadásra fegyvert
Kap, 's vitéz erkölcs nemesen ragadgya
Bajnoki lelkét.

Hát ama' bátor szülemény ne tessék?
Kléliát értem, ki leány, de férjfi
Ésszel és szívvel teli, jó reményre
Hozta hazáját!

Sok jeles polgárt szüle régi Róma,
Kik dicsőségét emelék egekre:
Annyi között fénylik Regulusz, csudája
Minden időnek!

Többeket festesz, Döme, szép ecsettel;
A' miért versét, noha kis, jutalmúl
Zengi kis lantom: Te hazánk' nevében
Tőle fogadd-el.

Virág.

A' Hazához.

Édes Hazám! nemes vérrel nyert alkotmány,
Hös Eleinktöl ránk maradt szent hagyomány,
Mint énekeljelek!
Im Öseink Volga vizét odahagyván,
Az ellentállókat bajnokul tapodván,
Fegyverrel nyertenek.
A' táborba nemes érzéssel szállottak,
A' harczban honnokért örömmel áldoztak
'S czéljokat elérték.
Haza zárd kebledbe emlékezetjeket,
Hullatván halmokra háladó könnyeket,
Ezt megérdemlették.
Haza! melly már annyi századok' rendében
Ösi szokásidnak nyugtató ölében
Épen fent maradtál,
'S noha eltemetni kívántak tégedet
Sok irigy nemzetek, szomjuzván kincsedet,
Diadalmaskodtál.
Engedd-meg, hogy eggy Lyány szent buzgóságával,
Oda járulhasson gyengéded Lantjával
Dicsö Oltárodhoz.
Hol Árpádnak annyi derèk Ivadéka
Életét letette 's dicsö maradéka
Most is hiven áldoz.
Nem engedi ugyan az én gyenge nemem
Hazámért eggy ollyan áldozatot tennem,
Melly vérbe kerülne.
Sem azt hogy eggy vitéz Amazon' módjára,
Lelkem az ellenség erös táborára
Ütvén, felhevülne.
Vagy mellyemet én is pánczéllal övedzem,
Sisakot viseljek és így megütközzem,
Menvén ellenségre.
'S oldalomra bosszúálló fegyvert kössek,
Hogy így az ártatlan vérrel földet fessek,
Vagy jussak végemre.

Nem, mert nem is tartom én azt dicsőségnek,
Hogy ember ontsa ki vérét más embernek,
Hozzá hasonlónak,
Ám de e' szükséges rossznak meg kell lenni,
Háborúba kellett és kell most is menni,
A' mord halandónak.
Ám legyen — a' kinek tetzik töltse kedvét
Holtakon tipródva szaggassa érdemét,
A' melyért vért ontott
Szaggassa ezrenként a' zöld Lauruszokat,
Hordja dicsőséggel a' nyert koszorúkat,
Mert ezért fáradott.
Én a' szelíd Múzsák' hiv társaságában
Adom magam, 's ezek' szent barátságában
Boldogabb életem.
Ezekkel zengem el csekély Dalaimat,
Oltárodra Hazám hív áldozatimat
Ezekkel tétetem.
És ha kegyes szemmel veszed áldozatom,
Rózsákkal lesz hintve piruló hajnalom
'S boldogságim nagyok
'S oh! a' csillagzatot, melly alatt születtem,
Melly igen áldom, melly örömmel hirdetem
Azt, hogy Magyar vagyok,

Dukai Takáts Judith.

Gróf Dessewffy József' hazafiúi érzése.

Édes hazám' nyelve, az én szerelmesem,
Annak díszét mindég, mindenütt keresem,
Óhajtom, hogy sokan szeressék Szépemet,
Senkitől nem féltem én Szerelmesemet.
Kívánok én neki csoport tisztelőket,
Ezer imádókat, ezer szeretőket.
Sok jót nemzenének azok a' hazának,
A' kik velem eggyütt neki áldoznának.

Közli
Ponori Thewrewk József.

128244

Bandi a' Levélhordó, Élyziumban.

Gróf Fekete Jánoshoz.

1795.

Barátom! — engedd-meg, hogy úgy nevezzelek,
Szívesebben téged azért is nézzelek,
Hogy Orczy Lőrincznek voltál tisztelője,
Nagylelkű szülőmnek munkás követője! —
Hamvainak jobban nem is temjényezhetsz,
Mintha neki gyakran munkáidból küldesz.
A' mit igért hajdon éltednek zsengéje,
Mutassa Muzádnak sok szép szüleménye,
Javaslásán, mondod, bátran elindultál;
Helicon' pázsitján nem hijában jártál:
Bizonyítsd bővebben, lássa örvendezve
Ama' szárnyparipát magyarán nyergelve.
Azért is Voltairenak remek fordítását
Nyugványos éltednek legjelesbb fajzását
Fogom bizonyosan kezéhez adatni,
Szép Élyziumba általszállíttatni,
Munkáid' tárgyául hogy ezt választottad,
Illy terhes dologban magadat foglaltad,
Álmélkodva fejét majd fogja csóválni,
Mondván: ezt még senki nem merte próbálni. —
Biztos emberemet magyar öltözetben,
Fel is csínositva betyár készületben,
Rendeltem magyarnak, hogy hírét vihesse;
Még napnyugta előtt a' révet érhesse.
Előálla Bandi: nem volt fejében bor,
Még is messze maradt lova után a' por,
Süvegét szemére nyomta, és eltüne,
Pipára sem gyújtott, nyargalni sem szüne.
Csak hamar ott termett a' Styx' folyamánál;
Által kiált látván Cháront csónakjánál:
Bátya! vigyen kend ált' sietve kell járni,
Ne hagyjon sokáig maga után várni.
Dömög a' vén révész: Hej sallangos betyár,
Hol veszed magadat te jófele madár? —

Az alatt csónakját sietve taszítja
Fejével köszönvén a' parthoz állítja.
Megfelele Bandi: Levelet Lőrinczne k
Hozok, eggy hajdoni jó Magyar Embernek,
Jeles barátjától hallom vagyon írva;
En reám fijától különösen bízva.
Szóval ezer áldást, és köszöntést vigyek
A' sok tisztelöktől, 's válasz után legyek.
Örvendezve mennék árnyékát tisztelni:
De nem szabad oda még élöknek menni.
Itt hetedik nyáron ez elött által ment,
Mint az öreg mondá, volt nagy öröm ott bent.
Igen kellett ötet a' földön szeretni,
Mert sokan még itt is látszatnak tisztelni.
Eggy kies tartomány árnyékos völgyében
Gyakran eggy forrásnál szép hársfa a' tövében,
Szokta jó barátit nyájosan mulatni;
Világ' történetin elméjét futtatni.
Lássd tehát barátom, itt semmi sem gátol,
Megtudja mondani elsö, a' kit látol,
Hogy kihez indultál, hol szokott tanyázni;
Izeneted híven fogja magyarázni. —
Alig hogy ezt mondá számosan siettek,
Öröm mutatással a' révparthoz jöttek.
Ki azt kérdé, hogy van háza, 's kertecskéje?
Árván hagyott fija, lyánya, 's menyecskéje?
Gyakorol e magyar régi harátságot
Érdemel e tovább arany szabadságot?
Törvény szerint vallyon fog e' insurgálni,
Vagy csak vitéz karját pénzen redimálni?
Ki Törvény tételröl, Országos Dolgokról,
Pusztítás, foglalás, és véres harczokról
Törekszik mindenkép, hogy új hírt halhatna; —
Bandi pedig bár csak felelni tudhatna!
Elöhozták mások népek' felkelését,
Mi okozta légyen Koronák' vesztését?
Mért népek már eggyszer nem tudnak békélni,
A' földi javakkal csendességben élni?
Mind ezekre Bandi csak vállat vonitott.
Hogy katona nem lett keveset hibitott.

Panaszolta, így járt pajtásinak hárma.
Vármegyékben nagy volt a' fogdozás, 's lárma.
Pedig talán nem kell hadi segedelem,
Mert most is részünkröl nagy a' gyözedelem.
Igen sokat kellett Khel' váránál nyerni,
Alig gyözték hírét tiz postán megirni.
Annyi Vitézt látni érdem-ereklyével,
Eggy Franczia sincsen talán életébe';
Mind el küldték ezek a' föld' kebelébe.
Nem irják hogy csapást ellenségtöl vettünk,
Söt hogy még idébb jött Franciát büntettünk;
Mert sok ezer foglyot kell neki táplálni,
Elvett várainkat sok néppel strázsálni.
De még is elveszett szine Magyaroknak
Számtalan özvegye van már Horvátoknak.
Székelység nem gyözi magát regrutázni,
Lovasságot bajjal lehet remundázni.
Van e Ház, emberben hol nincs fogyatkozás?
Kit nem szomorított erőszak, 's fogdozás?
Csak a' krompli nem fogy, mindenütt támadni,
Tengeri nyúl gyanánt látszik szaporodni,
Csalárdság, 's irígység földön uralkodik,
Másoknak kárain ritka szánakodik.
Naponként embernek nö az álnoksága,
Minden sorsnak elmult régi boldogsága,
Szüken adja napfény élesztö erejét,
Tagadja már a' föld tápláló gyümölcsét.
Elhibázta rendét esztendö' forgása;
Ritka víznek van meg a' régi folyása,
Az ég sem harmatoz, a' világ felfordult,
Maga vére ellen vérség is megindult.
Kigyó helyett ember szokik már csúszkálni;
Varjú is varjúnak szemet kiáskálni.
Vénheszik a' világ, fárad a' természet,
Lankad minden erö közel az enyészet.
Úgysem lehet sok jót már világtól várni,
Áttól bizony könnyen meg lehetne válni,
Azért én is bátran koczkára éltemet
Sokra vakmerően vetettem fejemet,

Megörzött veszélytől a' gondos szerencse,
Hogy nem jutott reám hatalom' bilincse.
Ti boldog árnyékok immár hallottátok
Küldésemet, mondám, kihez szoll tudjátok.
Míg ti kérésemet megfogjátok tenni,
Pányvás paripámmal csak itt fogok lenni. —
A' Legénynek szavát helyesnek találván,
Eggyügyü eszétől annyit nem is várván,
Lassan eggymás után csak vissza fordulni;
Kezdének levéllel Lőrinczhez indúlni
Csoportozni láttak többeket eggy helyen,
Hová sok Tudós is vetődött hirtelen.
Gondolták hogy másutt nem is kell próbálni,
Orczyt bizonyára ott lehet találni.
Többek köztt megláttak, hozzá járúlának,
A' kezéhez adák révtől mit hozának.
Barátja' betűjét melly kedvesen vette,
Könnyes szeme mindgyárt nyilván jelentette.
Áldás mind azokra! kik még emlékeznek
Barátjokról, mondá, 's még nem felejtkeznek.
Ekkor az Egekre nézett sóhajtozva,
Többiekhez fordúlt mélyen gondolkozva.
Ott eggy csomó Tudós' vetélkedésének
Épen vége lett már heves beszédének.
Látszott egy itélet többfelé hajlani,
Ezt a' Styxen túl is csak lehet hallani.
Teleky Forgáccsal össze találkoztak,
Keresni Lőrinczet többen szándékoztak,
De szemben ütközvén, őket megelőzte
És a' nyert verseket örömmel közlötte.
— — — — — — —
— — — — — — —

Tudván, hogy már Bandi soká várakozik,
Talán hevertében meg is unatkozik,
Igyekezett Lőrincz válaszát megtenni,
És a' levélhordót útnak ereszteni.
Vidám nyerseséggel eggy fa' árnyékában
Válaszolt, mint látni ezen munkácskában.
Kedves barátival előre közlötte,
'S öszvehajtván Betyár' kezéhez küldötte,

Tetézett mértékkel magyarokat áldván,
Hogy sietve járjon utána kiáltván,
Számos izenettel terhelve bocsátja
Kegyes tekintettel kíséré, míg látja,
Vigan szól Cháron is Isten hozzád betyár,
Örömmel láttalak, jó hogy ismérlek már.
Majd kezemre kerülsz úgy is nem sokára,
Csak ne juss, mint lovad, kutyáknak fogára;
Búcsút vészen Bandi köszöni révésznek
A' szíves látását, 's igéri a' vénnek,
Jöjjön tanyájára viszont megszolgálni
Igyekszik mindenben jó voltát hálálni.
Visszajött a' Legény egész épségében,
Válaszát Lőrincznek úgy hozván kezében,
A' mint hogy itt híven el küldött írása
Fel vagyon jegyezve szives tanácslása.

*

„Pajtás! Dicsérhetem méltán verseidet
Abban is különös igyekezetidet,
Hogy a' magyar nyelvnek diszét felemelni
Vágyódol, azt nyilván kedvesebbé tenni;
Igyekező kedved megse is csökkenjen,
Maradványid' hire világra terjedjen;
Légyenek többeknek hasznos példájára,
Dicső Nemzetünknek egyenes hasznára
Munkáid' tárgyául ollyat is választhatz
Mellyért a' rostától békével maradhatsz:
Kárban vesz, ha nyilván nem lehet nyomtatni,
És minden magyarral bátran olvastatni;
Most már úgy is minden sarkából kifordult
Ritka ember a' ki tanácsra nem szorult,
Csak minden rendűnek van mit javaslani,
Találsz minden sorsnak hasznosat mondani
— — — — — — —
— — — — — — —
— — — — — — —
Engedelmességre birjad Jobbágyokat,
Békességtűrésre gyengült sorsúakat;
Gazdag, a' ki nem vágy szomszédja' javára,
Irigységgel nem néz rakott pajtájára

Mi haszna dúzsgazdag napestig törekszik
Boldogtalan sorsa éjszakán nem nyugszik.
A' nagy gazdagságot nincs mért irigyleni,
Kevéssel is lehet szerencsésnek lenni.
Legnagyobb méltóság czifra nyomorúság,
Középszerű sorsban van inkább boldogság
Ha nagyra vágyástól tudhat örizkedni,
Es maga sorsával böven elégedni,
A' ki tudja gondját baját Királyoknak,
Nem irigyli sorsát soha más Nagyoknak,
A' fényes hivatal csak terhes dicsöség;
Kevés nyugodalom szoros kötelesség.
Ne vágyjon a' varga messze kaptájától,
Gazda ne távozzék az eke' szarvától,
Közjó' munkájában kiki jó részt vehet,
Csak annyit vállaljon, a' mit elviselhet.
Biztassd, hogy úgy kiki eggyaránt a' jármát
Húzza, köz tehernek úgy is vegye hasznát.
Szelíditsd perlöket a' szép csendességre,
A' perpatvar helyett inkább eggyességre,
Igazgassd Birákat, hogy tekintetéért
Hatalmasnak, vagy is ennek felelméért,
Ne tudjanak soha másképen szóllani,
Mint lelki esméret szokta javallani.
Mondhatod a' Papnak, hogy jó példát adván,
A' szép erkölcsökben magát gyakorolván,
Gerjessze a' népet mértékletességre,
És csak valóságos tökélletességre
Tegyék Religiót régi épségébe,
Úgy lészen mindenkor tisztelt szentségébe'.
Takarosan élni tanitsd gazdagokat,
Szorosabb időkre tartsák vagyonokat:
Lehessen magokon mivel segiteni,
Ügyefogyottaknak sorsán könnyíteni
Hagyjon fel a' Magyar nagy pompatétellel,
Világ több részéröl hozott eledellel;
El ne pazarolja javait hívságra,
És útat ne nyisson nagyobb romlottságra.
Asszonyok Uroknak engeszteljék szivét,
De meg ne fogyasszák azoknak erszényét;

Légyenek söt inkább gondos megörzöji
A' minek férjei lehettek szerzöji.
Nevekszik az érték lassú kereseményböl
Valamint a' méz is aprós gyüjteményböl.
A' hol egyesség van lehet boldogúlni,
De hol ez hibázik könnyü elpusztúlni.
Jó nevelést szülék mond el ne mulassák
Soha magzatjokat kényen ne szoktassák,
Árthat a' gyermeknek töltött akaratja
Ifiunak hibás gyakran gondolátja
Világ piaczára majd ö is kiálhat;
Többféle élet közt külömbséget láthat.
Ha fél világot is fog bár öszve járni
De megelégedést bajosan találni
Gyermeki esntendök, mint fris hó elolvad' (nak)
Ifiuság hamar rózsaként el hervad
Emberkor mint gyümölcs majd indúl fonnyadni
Töke gyanánt vénség rédvéssé possadni.
Elgyengült Hatalmas vagyon könnyes szemmel
Mint egy csonka Vitéz gyermek félelemmel.
Világi dicsöség nem lehet állandó
Leg hiresebb szépség, melly igen múlandó
Igaz érdemet is gyakorta ocsárlják
Jó Királyt, nagy Vitézt sírjában gyalázzák.
Tudomány erösség fogy gyertya módjára
Siet minden élö halál sírhalmára. —
Barátom! isméred rejtekét szivemnek:
Adj helyt onnan eredt szíves intésemnek.
Ne késedelmeskedj, még lehet, jót tenni,
Környülállásokat nem kell könnyen venni,
Áldjad alkotódat, hogy emberé lettél,
E' Nemes Hazában Magyarnak születtél,
Ingyen kegyelméböl arany szabadságra
Jutottál, valóban földi boldogságra.
Nem kis csuda hogy ezt eddig megtárthattad
Sok nagy szélvészekben megoltalmazhattad
— — — — — —
Becsüld bár meg Magyar illy drága kincsedet
Sokaktól irigylett e' jeles díszedet!
— — — — — —

Végső szavaimat idézem hozzátok
Kiknek szívén nyugszik még édes Hazátok!
Kívánok ezer jót felölle hallani;
Áldást, békességet reátok szóllani:
Ép erö, egésség állja testeteket;
Szerencse kísérje minden lépésteket:
Ott lesz nyúgodalom jövendö haljéka,
A' honnan ezt küldi Lörinczнek árnyéka.

* * *

Véghez vitt Barátod leveled elküldvén,
És a' mit kivántál arra választ nyervén,
Egész történetet ide feljegyzette,
A' mint kitelhetett versekben szerzette.
E' csekély munkáját tartsd bár csak magadnál
Ne hogy neheztelést okozzon másoknál,
Nem akara senkit avval megsérteni
Csak bövebb Muzára magát ébreszteni,
Nyomdokát a' fia követni attyának
Most kezdi pengetni hurjait lantjának,
De még a' remekjét meg nem csinálhatta,
Czéhben bévételét sokáig várhatja;
Nevendék Muzától vedd ezt is kedvesen
Fogadd egy Kontárnak munkáját szivesen,
Nem lehet ö töle most többet kivánni
Hibáival méltó még kegyesen bánni,
Magyar versszerzésbe követte példáját
Noha nem vágyódhat elérni pályáját.
JÁNOS, a' ki voltál attya' tisztelöje,
Légy a' fijának is szives kedvellöje.

Báró Orczy József.

128244

Álmos Ásiában.

128244

Kérkedő lelke a' hajdannak! kiragyogsz te a' távol' ködéből. Szebben mint csapongó láng a' borúlaton. Tusák emelkednek fel körűled, új századoktól üdvezelve: 's feléd gyulongnak a' jelenkor' erőssei, mert bizony fény a' hős az elhulltak' éjjében. Mutasd fel nékem a' Bajnokot; kedvenczét a' sírtelen névnek: te varázsalakja az elsülyedt kornak.

Kevélyen áll Engádivár, hirben osztozva a' győzhetetlen idővel. Dalt kér magának az évektől: mellyek mohain dicset lengetnek. Bástyáin Ogek űl fejér hajszálai diszében: karja dárdáján, de melly nem villám többé a' csaták' fergetegén. Merengve nézdel az idő' képébe, melly diadalok' öröme vala: 's köny csordúl ki ősz pillája alól, hogy többé nem győzhet.

Eltiprott hadak' emléke reszket e szemeidbe, vagy közelgése sirodnak? mond Enodbil a' Fejdelemnő. Leáldozik a' Nap, de felkel az új korányban. Elhúnysz te velem együtt, de megifjultan Álmosba. Régen fekszik keblemben egy titok. A' Fő Táltoshoz küldék, hogy álmomat fejtse meg. 'S így kezdé azt Anyja Álmosnak.

Épen negyvenedik csatáról érkezél meg, midőn Álmossal várandós valék. Juthat eszedbe azon éj, szent volt az, és ünnepi. Fénytenger körülözé Engádivár' falait. Elhunyt Dédőseink lelkei röpdestek a' lég' üregén. Attila 's a' késő századok' győzelmei zengtek az énekben, és visszaverék a' fényt Imaisznak messze

728244

bérczei, az énekkel. Várunk felett lebege a' jövendők' Tündére. Kezében koszorút tartván nyugotnak mutatott, 's ujja irányját tengerekig futá meg a' lang. Öröm és rettegés szálla-meg mindenkit: öröm 's rettegés leginkább engemet, ki azon éjjel más egyebet is láttam. Kilincstelen a' gyönge némbernek ajka; hamar kitárúl a titok előtt; de Isten erőt ada 's mind ez ideig halgattam.

Alig mondá ki e' szókat a' Khámnő, 's im vágtat az estendenten egy Lovag: szikár paripáján neki nyúlva; nyomai a' vizenyős lapályon tátognak. Ö az kiáltanak Ogek és Enodbil: az ő — a' mi kedves gyermekünk. És ő volt. Kevés időm van mond Álmos lihegve, 's pillantatimmal fuvarkodnom kell. Alig köszöntékbe a' Fő Taltosnál, egy Lovag vezetteték előmbe 's a' Fő Taltos igy szólla hozzánk. „Mind kettőtök' kötelesség azonegy; de a' megfejtés tusátok' kimenetelétől „függ. „Rubár vala neve a' Lovagnak.“ Hivjátok pályakörbe Atyáitokat. Lássák, mint vivjátok ki a' nevezetes viadalt; 's mire felhasadand a' reg, fel lészen „vonva a' jövendők kárpitja: és egy rejtély meg lészen „fejtve. Isten hozzád Rubár! Isten hozzád Álmos!“

Bosszúöröme ébredt-fel arczulatán az öregnek. Rezegve markolva dárdáját. Ki mérkeze mond e' földön hozzád? hanemha a' vércsaták' intézőjének Tudunnak fia Rubár. Mi két öregek tehát még egyszer látándjuk egymást. Én, a' vándorlékony Ogek 's a' fészeküllő Tudun. — Mert tudd-meg fiam! Tudun volt, ki népeink kivezérlésében gátolgatott engem'! Oh miért nem térszmeg? erője a' lelkes ifjúságnak?

Maradj te én Atyám! ki kivánand útat a' reszkető lábtól? mondá Álmos örömtüzében. Fejedelme a' Hunnoknak rettentő valál Te! Lelkem repesve hallá az énekben, mint döntéd-le a' láncsák' Királyáit. Csil-

lángzó kardod hasonlatos volt a' tusákban, a' menny szikrázó nyilaihoz; mejjem nagy tettekre abrándoza: 's gyönge koromat hadakra edzé a' magos ének. Feketüljön-meg piros vérem, mellyet e' dárdára ontok, ha réműlésbe ejti fijadat a' csaták' morajja. Oh ne fogja-el szivedet a' bánat, ha a' nagy Fejdelemfit nem te ejted-el. Áldjatok meg szüléim! Édesek!

Égre tekintenek most Ogek és Enodbil, a' boldog nemző és boldog nő, megindulásnak könyűivel.

Olyan vagy te nékem én fiam, mint a' reggeli fény. Eltet igér az a' harmatos viránynak: de futására záporos vihar omolhat. Ha foglak én téged' ismét látni. Ha fogsz te nékem megjelenni. Ugy e mint estcsillag a' sötét fellegekből? Ugy e mint öröme a' lelkesitő koránynak, az éjj' borzasztó nyomaira. Te gyönyörűsége hanyatlott napjaimnak. A' honszerel'm lész vezércsillagod; melly Öseidé vala, midőn harczokat harczoltak. Felejts el engem' a' tusáknak közepette, de tetteimre ébredezz. Várton várom híred', bosszúm' jutalmául. Kövessen áldásom. Indúlj! monda Ogek ősz fürteiben. 'S elmene Álmos.

Rubár jelen volt immár. 'S Álmos megérkeztével a' nép' szájában Attila éneke zengett. De csend lőn. Miérthogy a' fő Táltos megszóllamla. Igy szárnyallottak igéji.

Kedves volt az ég előtt mind kettőtökért az áldozat: de a' jövendők' Tündére piros színben jelent meg. Egyiketök tehát elhúll. És ki győzelmes kart emelend: annak nyujtandom a' buzogányt: a' hatalom' buzogányját. Menjetek! 's mentek.

Most már mind ketten a' seregbe: mind ketten égve. Ki fog versengezni a' lobbanó lángal, melly az Irtiszbe sustorog. Te állsz e meg kőszal, mely az ormokról hömperegve ropogsz, 's zavaros hullám torlat.

728244

Játszik a' hevület a' veszéllyel, 's bár közel álljon is halál, messzére az a' tüzes szemeknek. Im előtör Rubár bizodalma délczegségében. Férfias pillantata előre számot kér, a' tusa' tölgyéért. Markának játék az izmos dárda. 'S így inti most elő Álmost, tajtékban tipegő paripán. — Álmos kirúgtat. Isten velünk vitéz! Igy. — Béke egyikönk hamvának. Emígy Rubár.

Felkelnek bőszöngve az erdők' elbúsúlt oroszlányai; 's visszaorditják a' berkek a' halált. Süvölt a' sebes dárda a'légbe; 's szélnek hajitja az Ifjú' parduczbőrét: csördül a' paizs; 's horpadoz a' buzogány. Ki nem látja az erők' csattogását? Olyan az mint a' rázkodtató menydörgés, a' hegyek' girinczein, a' kevély szirtek felett. Hogyan 's te dőlsz? vihatlan Hőse a' Tanaisznak. Sisakod vér festi. Oh könnyezz Tudun! oda Rubárod örökre. Felragadá Álmos a' buzogányt. Bús vala mert dárdát ragadott a' magyar ellen: 's meghágdalta az erdős Imaiszok' bérczeit. Hol vagynak könyzáporid nagy Király! Eldőlt a' hadforgató bajnok. 'S a' te fijad nincs többé.

Ám te elfordúlsz Turfántól, lelked mély bánatba sülyesztve. 'S vádolod a' sorsot, miért apadtak el könyűid. Adj éneket a' Kelet' Ifjának Tudun! Fijad' véretlen teste felett áll ő és sír. — Miérthogy oda az Ellenbajnok, ki erős vala: ékesen gördűl szép arczán siralma.

Kitekint most a' magas hold' komor felhőji közül. Az égnek szökőfényei lobognak el 's nyugot felé hallik a' pattogás: nyugot felé a' jóslatszó. De halgat a' siket sír, melyre rá borúlt az örök éj. Csak néha fog itt szellőbe nyögdécselni a' vén Tudun' jajja.

Közel Álmosnak a' messze út: — már a' Fő Táltosnál — Isten hozott Kolcsagos Ifja a' Keletnek! Hová maradt tőled Rubár? — Béke az ő hamvainak! szemeim megsiratták őt. — Fáj hogy el kellett esnie. Nagy bajnok ő még a' lelkek' országában is. Egy tölgy alá

temettetém őt. Dárdát és paizst feszittetek sirjára, melyből nagy neve magának éltet kér. 'S ím belép Enodbil.

Isten hozott Khámnő! mond a' Fő Táltos, Hivatálak még pedig éjjente. Szükség vala pedig éjjenti jöveted; miérthogy a' Jövendők' Tündére éjjben jelent meg Engádivár felett. Most halljátok meg okát a' tünemények: — 's tovább hangzanak ígéji.

„Ember az Istenség' rejtélyeitől el van zárva; de az álom, mellyet velem akartál megfejtetni, nem titok előttem. A' solyom, mely álmodba repült öledbe, midőn Álmos fijaddal teherbe valál, és hogy elszállt' öledből forrás szakadt, melly elönté a' messze tartományokat, Álmos fijadat jelenti. Im által adom néki a' Buzogányt, mely a' Hatalom' Buzogányja. Mert ledönté Rubárt, ki útjában állt a' Nemzetnek, 's kevély vala népe' nyomorgatásában. Ő fogja innen indítani a' népet Pannon felé, merre a' Jövendők' Tündére mutatott. Útjában erős népek lesznek ellentállandók, de sirjokból dics és hír Álmosnak. Sok vizeket gázland keresztül; 's meghágdalja végre a' Karpatokat, és onnan mutatandja meg Fijának a' szőke Dunát; kigyózó Tiszát; és boldog Tartományt mellyet a' Magyarok' Istene választott szerette népének. Arany és ezüst abból csak ki, de be soha sem hordatik. Kövér mezején tömérdek gulya, ménes, csorda, és nyáj legelész: de hegyein oly ital terem, melly a' népet vak merővé teremti a' csatákért; 's az ottani atyafiak tombolva ivandják a' viszonturaság' billikomait. De Álmos ekkor az ősz koré leszen. Fijának tartozand általengedni a' hatalom' buzogányját, és bosszúállást őseink' hamvaiért: mellyért is lelkén bánat borong. Miérthogy megveté a' Végzet' szavát, 's nem engedé meg az öreg Ogeknek, hogy Rubár' elestén, lelke örömre derűlhetett volna. Ezzel látogatja meg öt a' Magyarok' Istene. —

728244

De ki kér magának halált berzenkedéssel? Ember nem — ki buborék az öröklét' nyomán.

Ott fog tehát maradékaitoké lenni újjolag a' királyi szék, melynek arany szabadság lészen Orangyala. Századok' népek irigylendik azt néki. De Attilavára büszkén fog kifényleni a' messze századoknak; 's azt kérdi szabadsága a' Nemzetek' erősseitől. Ki fog a' Nappal mérkőzni, ragyogó csillagi a' hatalomnak. — Így a' Fő Taltos.

És ím dereng az éjj: fut a' sötét: hullnak a' csillagok, ragyog a' nap: 's kimutatja Rubár sirdombját Tudunnak, ki rémlelkeket látott álmában. És lelke' bánatja sirba dönti a' Bárdot, ki egykor csaták' menyköve vala. Elgyarlott dicsősége Propontnak, - a' hadi kürt nem harsog le a' bús hant alá. Vidd meg e' hírt az öreg Ogeknek Álmos! az én lelkem elnémúlt örömében — Te varázsalakja az elsülyedt kornak!

Balla Károly.

Recensio.

728244

Tövisek és Virágok Széphalom (Sáros Patak) 1811. 52. lap. 8-adr. Motto: Werke des Geists und der Kunst sind für den Pöbel nicht da. Goethe.

A' könyvírói világba, minden nemzeteknél, külömbféle tévedések csúsznak-be; 's mindenütt látunk bizonyos uralkodásra törekedő hibákat, 's néha oda eljutottakat is.

A' kezdődö Literaturabéli könyvirók között e' kettönek annál inkább meg kell történnie; mert ezeknél czélra olvasni, 's az olvasásból oktatásokat meríteni, szokatlanabb mint másutt. Annyi legalább nem szenved kétséget, hogy az illyetén korú és helyzetű Verselők közül, kevesen vesznek elegendő tudósitást azok eránt, a' mik a' Müvészség' és Izlés' dolgában más nemzeteknél történnek vagy történtek.

Ezen meg nem bocsátható indolentia, és, a' mi ezzel többnyire eggyütt jár, a' még inkább meg nem bocsátható elhittség cselekvé, hogy Heliconunk bizonyos időtájban közel jutandó volt azon szerencsétlenséghez, hogy Augiász' óljává változzék. Ellenére dolgozni e' veszedelemnek: ez a' jelenvaló epigrammi gyüjtemény' szándéka.

Azon negyvenkét versezetben, mellyből ezen munka (lap 1—38) áll, csak nem minden nemei feltaláltatnak azon alakoknak, mellyekbe az Epigramma öntetni szokott; mint: képecskék, elbeszélletek, leíratok, elmél-

728244

kedések, allegóriák és dialogus; — 's mind ezekben proportionált öszve illése a' várásnak és felfejtödzésnek, velös kifejezés, foglalatbéli eggyeség tünnek szembe; a' legtöbbeket pedig a' gáncs elevensége lepte el, 's a' mellyeket ez nem éleszt, azoknak vagy valamelly ravaszúl elrejtett Való (Verum) adja érdemét, vagy a' fő gondolatnak, 's az ő felöltöztetésének gazdagsága, vagy elmessége.

Lap. 1. Ajánlás. Herculeszhez.

A' Költő megszollítja Ezt; elöszámlálja tetteit, hogy a' földet annak undok szörnyeitől megmentette, és, hogy jót tehessen, nem kerülte a' kevésbbé bajnoktettet is, 's ki-hányta az ól' marhajinak szemetjeit; 's a' hasznos tettet ég és föld javallá —

'S a' mit te nem szégyellél, Bajnokisten,
Én nyomorú embercse szegyeneljem?

A' 2-dik lapra tartoznék: A' Legfőbb Leczke (Lap 16.)

Könyvgyártó, kontár, és czéhbeli! végyed az első'
És végző leczkét, értsd: Thye tais charisin.

Az az: áldozzál a' Gratziáknak! Valóban első és végső! s az mind grammaticusnak mind stylistának: mert mind ennek mind amannak az a'fő törvénye, hogy a' mi választatik, szép légyen.

Lap 3. Soloecismus.

Hogy szolecisszálok, nevet Ordosi. Kába, nevess bár!
Nem botol, a' ki helyén 's tudvá 's akarva botol.

A' pentameter, úgy látszik, Senecából merítetett: Grammaticus non erubescit soloecismum, si sciens facit; hol az „erubescit" az accusativval öszveszerkeztetve, valóságos soloecismus.

Itt egyszersmind Quintiliánra is emlékezhetünk: „Esset omne Schema vitium, si non peteretur, sed accideret. L. IX."

Azomban illő megjegyezni, hogy ámbár Soloecismust ejteni ott, a' hol általa beszédünk erőt vagy könnyüséget vagy szebbenhangzást nyer, nem tilalmas: e' szabadság azonban csak azoknak igazaihoz tartozik, kik a' különös lépést olly szépen tudják ejteni, hogy a' mívelt izlésű olvasó, még köszöni hogy különöztenek; mert semmiért 's megmeg semmiért eltérni, — ki javallhatná azt? Ezen merés inkább csak poetáinkat illethetné; noha tudnunk kell, hogy nem egyedül az poeta, ki versekben ír.

Minekutánna bennünket az idegen-istenek imádása elég hosszú időig fogva tartott, most ellenkórság ragadoz reánk: különözni erőlködünk mindenben, hogy Originalisoknak tekintethessünk; mit kíván a' szép' érzése, arra semmi gondunk. Igy, mivel nyelvünk a' CH és TH hangokat nem ismeri, a' görög chit a' minden betűink legkedvetlenebbjévé változtattuk el, melly beszédünket egészen ellepte: a' K-vá. Igy, minekutánna a' sors, voks, jus szavak mutatják, hogy Téritőink a' deák S betűt ess, és nem essz hanggal olvasták, ámbár tudjuk, hogy az ess hang soha nem hangzott görög és római ajakról, mi tovább is ess-nek olvassuk. Igy mi az ő syllabizálási törvények felől semmit nem akarván tudni, a' két vocál köztt álló néma és híg consonanst elszakasztjuk egymástól, hogy az elsőbb vocál positio által hosszúvá tétessék: holott az iskolák azt tanitják, hogy az ollyat szólló mindég röviden fogja mondani. A' Chárisz igy (a' Kellem istennéjének neve) Kárisch lesz; a' Psyche az az Psüche: Pszikkhe, vagy néha még Pszikke is, mint sok iróinknál a' Bacchus, Bakkhus, Bakkus és Bákus; nem kissebb ügyetlenséggel, mint midőn a' Sváb Győrit Giéri-nek ejti 's a' Gyöngyösi-t Giengieschinek. A' helytelen módot azzal tetézzük, hogy a' római ne-

728244

vekben előfordúló C. és Q. betűket magyárosan K által írjuk; nem Cató tehát és nem Quirinus, az nem magyaros; hanem Kátó, Kvirínus; 's hogy a' Sappho Sapp-hónak ne olvastassék, Szaffó.

Elszokni egyik vagy másik szóejtéstől nem éppen könnyű, de bizony, nem is olly nehéz, a' millyennek azt az igen is kényelmes képzeli; 's a' ki ahhoz szoktatta magát, hogy okoknak engedni kész legyen, megteszi ha nehéz is, mihelyt okok által magát meggyőzve érezi. A' németeknél nem csak a' Színjátszó, nem csak azon beszédtartó, a' ki pirúl a' nyelvvel nem gondolók sorába számittatni, hanem mind azok, kik jobb nevelést nyertek, Fürsztet, ersztert, könnent, és möchtét mondanak, míg az allynép Firschtet, erschtert, kennent, és mechtét mond, 's a' nemesbb Schweitzer a' bin harmadik személyét nem mondja többé ischt-nek, hanem iszt-nek. Kazinczy tehát épen nem teszi rosszúl, midőn a' görög és római nevek végén az 'S mellé, hogy a' gondatlanok' szeme figyelmessé tétessék, Z betűt vet, ámbár az idegen és magyarrá még nem vált, 's nem is válható neveket, nem a' hang szerént (Ruszo, Boaló, Siller az az Rousseau, Boileau, Schiller) hanem a' görög és római neveket, úgy a' mint a' deákban, a' mostani nemzetbélieket pedig tulajdon módjaik szerént kell írnunk. Chije és thetája 's ypsilona és zetája a' latán nyelvnek sem volt; de azért Romában a' Chiront, Thetiszt és Zephyroszt nem csinálták Kironná, Tétissé és Sefirussá. „Graecis est sonus dulcior, quando et jucundissimas ex Graecis litteras ypsilon et zeta non habemus, quibns nullae apud eos dulcius spirant, quas mutuari solemus, quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, nescio quo modo hilarior protinus renidet oratio ut in

zephyris zophyrisque: quae si nostris litteris scribantur surdum quiddam et barbarum efficient sonum et veluti locum earum succedent tristes et horridae quibus Graecia caret.“ QUINTIL.

Lap 5. Orthoepia.

Útalja a' poétát számban Baki . . .

„Baki, ugymond az Epigrammatiszta; nem tűrheti, hogy e' szóban poeta az e vocált accent nélkül mondom, 's emlékeztet, hogy a' görög eredetű szóban nem epsilon íratik, az az rövid e, hanem éla az az hoszsú.“ Úgy de, — felel Bakinak; a' görög paterben is (a' nominativusban legalább, ha a' vocativusban nem is) éta áll, és nem epszilon, 's Róma a' szót még sem mondá patér-nek, 's a' πατραπης-ből, és ανδρομαχη-ből nem leve SatrapA, és AndromachA rövid végzésű *a* betűvel. Imé a' Vénus és Amor és Ceres melly szók a' Róma' poetájinál mindég pyrhichiusi lábaknak vétettek, nálunk, magyaroknál, trochaicusi lábak.

Grammaticalis nyelvünk, a' maga tulajdon szavaiban a' vocalisoknak nem ismeri más osztálybéli külömbségöket, mint azt, a' melly által azok:

1) rövidek,
2) hosszúk,
3) positio által hosszúk, igazabban kemények.

Első az, melly accentust nem bír: mint keze. Második az, melly a' leírásban accentusos, mint: kézé. Harmadik az, melly után két consonans következik; de a' melly felett accent nincs, mint: tört, lett.

Azonban, a' poéták egyetemi nyelvében ezen vocálainkon felül még egy negyedik is éreztetik. Ez úgy hallatja magát, hogy az accentes vocált olly sietve,

728244

olly kevés idő alatt mondjuk ki, mintha fél accentes vagy accentetlen volna; és igy a' melly egyenesen megfordúlva áll a' kemény vocállal, melly ambár accentetlen, olly késve, olly húzámos idő alatt mondatik mintha accentes volna. Még a' közbeszéd is láttatik ezen állitást igazlani. Az arra és erre majd igy ejtetnek, majd ismét ára ére, mintha a' positio félpositióra volna reducalva, 's mint a' kelmedből a' kemed és kémed (keemed).

A' poeta szóban épen illyen e hallatszik, 's ez cselekszi, hogy a' szót tribrachysznak is vehetni, amphibrachysznak is. Ennél fogva Kazinczy a' szót itt az első sorban anapesztnek vette, Lukai-ban pedig, Lap. 11, amphybrachisznak.

Az utolsó hexameter: „Jó, Baki tudnide néha nem árt nem tudni is" talán emlékezés Quintilianusra: Mihi inter virtutes (grammatici) habebitur, aliqua nescire.

Lap. 6. Az Igazságkereső.

Recensens ezen ipigrammát azért hozza elő, hogy benne két fogyatkozást mutathasson-ki, 's könyvírótársait figyelmetesekké tehesse, hogy a' verset addig kell pőrölyözni, míg minden darabosságát elveszti.

Meg nem foghatom azt. Ez örök szava-járta (!) kábának.
Nagy baj, jó kába, de róla nem én tehetek
Hű szivet kiván az Igazság, 's hajlani mindég
Készet . . .

Kazinczyn itt az történt, a' mit ő másnál szó nélkül bizonyossan nem hagyott volna; 's ez nem arra tanit bennünket, hogyha a' Mester botolhat a' botolást a' tanítványban is elnézzük, hanem hogy ha a' hibát egyben meglátjuk, lássuk meg másban is.

Az első sorban az a' pórnep szavai közül kikapott „szava-járta" (szava jarása) nem találhat helyet a' könyvírás nemesebb nyelvében.

Elidegenít a' 3-dik sor is. Ebből a' „készet" úgy fityeg ki, mint valamelly rongy az elnyűtt ruhán. Rec. tudja, hogy a' Görögök nem csak a' hexameterből vittek által egy két szót a' pentameterbe, hanem által ebből is néha a' következő hexameterbe. De nem minden példa ment mindent. Gondolnám hogy p. o. az a' mit Pindár cselekedett, nem fogja a' Magyar Verselőt (mint Horváth Ádámot némellykor) arra bátorítani, hogy a' széllyeltéphetetlen szót, minthogy a' versbe egészen belé nem fért ketté szakassza 's egy részét a' következő versbe vesse.

Minthogy Kazinczynál az „igazság" mindég justitiát jelent, az itt álló ideat pedig a' Verum-ot szinte mindég a' „Való" festi (noha e' két szót Horatiusnál is találhatni egymással felcserélve) talán ez is vár igazitást?

Lap. 7. A' Neo- és Palaeologus.

Egy nagy Város' kisvárosi Fürmendere dudog fijára ki az Elegánt játsza, (a' szép Urfit, a' nyalkát,) hogy könyökig is aliglan érőmentécskét visel, holott neki magának az térdig nyúlik, hogy ez haját a' nyaka csigája felett eggyik fülétől a' másikig, csak nem a' bőrig lenyíratta, az alatt még a' fürtök fejének tetején a' magok egész gazdagságában borzasan állanak, holott amaz czaflit és hunczfutkát hord; 's hogy ez csendet mond, mikor ir 's kecset és kegyet a' csendesség, és kegyesség (a' kecs-et Rec. kitenni nem tudja) hellyet. A' leczke mind a' kettőnek ez: Fürmender te ne légy Urficska. Te nagy Fürmender légy Fürmender. Te légy Elegán, Elegán! Az az a' nyelvben külömbségek vannak. A' poezis

128244

(vagy is a' poetai dictio) nem próza (nem prózai dictio) 's a' fentebb nemű próza nem piatzi beszéd.

Lap. 10. Fenntebb Styl.

Azok, kiket a' szép Stylusban utólérhetetlen példányoknak nézünk a' Hellasz és Róma első rendű Irói, azon voltak, hogy Irások czélra válogatott, czél szerint elrakott szókból legyen szőve, 's olvasójok ezt a' czélt érezhesse is: mert nem csak gondolatokat, hanem képeket, és érzeményeket kivántak közleni. Ők minden indulatot minden életkort, minden polgárrendet („Davusne loquatur an Heros„) különös és tulajdon ajakkal szollaltattak meg, 's Horatius, és Quintilian, és Cicero tanításaik szerint, a' beszédmív a' maga tárgyát ha az egyszerű volt, egyszerűen, ha zavart volt zavarossan, szóval kit kit e' maga saját typusában festeni tartozott, épen úgy, mint a' hogyan az úgy nevezett imitativum szavak, a' természetbéli hangoknak képeit, azoknak szelíd vagy zord, éles vagy tompa, lágy vagy kemény, tulajdonságaik után tartoznak visszazengeni.

Lap. 11. Arbuscula.

Ezen színjátszónéről Horatius a' Satyrák I. Könyvében R. 76., emlékezik Roscius a' Római játékszínnek eggyik fő Mímusza volt; 's az epigrammatista Rosciának nevezvén Arbusculát, látni, mire czélzott.

Az első distichon' szavai el vannak szórva, de úgy, hogy a' Classica literatúrában járatos olvasó ez által még édesdeden érdekeltetik.

Lap. 13. Prosai 's Poetai szóllás.

Ezen epigrammal rokon:

Lap. 11. A' két Természet.

Az aesthetica profanusainak csak a' természet, a' mit ők testi szemeikkel látnak; ők azt a' festőt magasztalják, a' ki úgy festi a' képet, a' mint maga tárgyát a' tükör mutatja.

A' mesterségnek a' szerént kell dolgozni, úgy mondatja azt Lessing Contival Emíliájában; a' mint a' plastica természet a' képet gondolá: azon hanyatlék nélkül, mellyet az ellenkező agyag elkerűlhetetlenné teszen, azon roncsolat nélkűl, mellyel ellene az idő ki kél.

In pulchrius! azt kiáltozta a' görög művész a' maga tanitványának, és a' mit Cicero mond Phidiasz felől: „Nec vero ille artifex, cum faceret Jovis formam aut Minervae, contemplabatur aliquem e quo similitudinem duceret, sed ipsius in mente insidebat species pulchritudinis eximia quaedam, quam intuens, in ea defixus, ad illius similitudinem artem et manum dirigebat.“

Lap. 11. Lukaihoz.

Egy Martialisi pajkosság

Lap. 12. A' szavas Idióta.

Éles tövis; de ollyan, a' millyent azok a' magokkal eltöltött Idióták érdemlenek, kik azt a' mihez nem értenek, makacsúl megtámadják, 's ollykor még nevetik is.

Lap. 13. Az iskola' törvényei.

Minden nyelv, melly a' többféle munkáknak és míveknek többféle nemeire alkalmatos akar lenni, szükség: hogy ugyan azon tárgyat, a' materiának fajjai és a' beszéd-művésznek külömbféle czéljai szerént több féle-képpen jegyezhesse. Ezen czélok intézik a' nyelv alakját, a' társalkodásbelit szintén úgy, mint a' könyvirásit; a' Művész állítván példát a' Nem-művészek elejébe, melly szerént ezeknek szóllaniok szükség és illő, még pedig mind annyiszor, valahányszor a mannak ezek szerént szóllani nem lehet. Igy vőn nyelvünk külömbféle alakot a' Báróczy és Péczeli, a' Berzsenyi és Kis Superint., a' Révai és Kisfaludy Sándor külömbféle

128244

saját czéljaik által; az individualitások egyetemi typussal koronáztattak, a' Nyelvegész g a z d a g o d o t t.

A' melly kevéssé lehet javallani, hogy minden félszeg individualitásból egy undok fonák beszédpokrócz szövessék: épen olly kevéssé adhatni voksot arra, hogy a' Nyelvegészből minden individualitások eltiltassanak. Quintiliannak törvénye itt is való-igaz (X. C. 1. Omnia...) — Ez a' nagy nyelvmester tiltja ugyan, és ki nem fogja javallani tilalmát? az Orátort minden szokatlantól, minden igen merész metaphorától, minden elavultságtól (IV. C. 1.); de e' tilalmat a' költőkre kiterjeszteni, az nem vala szándékában; 's e' részben mindég azon tanítás marad tiszteletben, a' mit egy más Régi adott, kinek ízlését kétségbe még senki nem vette —: Horatius!

Azon költő, kinek ízlése vagyon ki elevenen érzi mi Szép és mi Illő, és a' ki ezek felett bíztosan és mivelt értelemmel ítél, mindég legjobban sejdíti, mit cselekedhetik és mennyire szabad mennie; de a' midőn hibát ejt, akkor igen is, helye vagyon, hogy a' valódi Aristarchus, ki magának Homernek sem néz-el semmit, kimutassa, miként, miben és miért tévesztette el az illőt. Egyébberánt azon vakmerőség az illyennek soha meg nem engedtethetik, hogy szabad kéjjel szabjon törvényeket, 's a' genienek, az elménck, a' dévajság szellemének béklyókat adjon. A' poetai nyelv olly könnyen lebegő tündéri művészség — un art leger, volage, demoniacle-, hogy ezen szabad szárnyallatú lényt lebéklyózni lehetetlen, vagy káros erőltetéssel lehetséges, minden esetre pedig a' lelkesség' megöldöklésével történhető.

A' jelenvaló epigramma az itten elmondattakra 's Montaignere, Wielandra, Herderre emlékeztet, azt tanácsolván, hogy a' lelkes író ne kérdje: szóllott e' már így az i s k o l a? hanem inkább ezt: szükség é így szólani? A' mi kétségbevehetetlenűl typusi díszt ád, mindég szép és mindég helyes, 's ollykor az által, hogy új typussal fejeztetik ki, még szebb leszen.

Lap. 14. A' S z é p é s a' J ó.

Egy régibb század' tónusában írt dévaj sopánykodás: hogy az idők megváltoztak.

A' g o m b é s c z o m b, 's kivált a' c s i z m a és s c h i z m a nagy epigrammi malignitást éreztetnek; 's az a' P i k t o r nevü füstös alakú versezetbe jól illik, noha azzal még most sem szégyenel közönséges beszédben is élni némelly gondatlan.

Lap. 17—23. A' B é k á k.

Rec. nehezen állhata ellent azon vágyásának, hogy minden hoszasága mellett, egészen ne közölje ezen Arisztophaneszi lélekkel költött epigrammát.

Lap. 24. A' D i s t i c h o n' f e l t a l á l á s a.

Schiller a' hexametert és pentametert a' szökőkút' vize fellövelléséhez és lehullásához hasonlítja: Kazinczy az Amor nyila felrepüléséhez és leeséséhez. Imhol mind az mind ez.

Im Hexameter steigt des Springsquells flüchtige Säule
Im Pentameter drauf fällt sie melodisch herab.

Add te Pszychét nekem Amor, óh add! 's vedd lantomat értte;
Igy a' légtisztább két öröm' istene lész. —
Én e' Pszychémet, Apoll? 's e' lantért? Lant nekem e' nyil
Mond ez 's ime nyila már az egekre röpül.
'S a' mint zengve röpül az Olympuszig, Hexameter lesz,
A' mint zengve leszáll, ó csuda! pentameter.

Lap. 25. R á d a y.

Ezen férjfiú két szép érdemet szerze magának literatúránk körül: e l s ő t azt, hogy példátlan bibliographiai ismérete szerént, még gyenge ifiuságában látta melly szerencsésen próbálá Sylvester a' görög lant zengését által hozni nyelvünkbe, 's a' Zrínyi Szigetiászát

128244

hexameterekbe kezdé általöltöztetni még minekelőtte Kalmár Birsi és Molnár ezt merészlették, 's Szabónak 's Rajnisnak és Révainak erre példát adtak; — másikat azt, hogy ismervén a' németek, francziák és olaszok verseléseiket is, a' dallokat scandalt sorú rímes versekbe kezdé írni, mellyet Rádayig eggy magyar verselő sem cselekedett.

Innen vészi eredetét a' jelenvaló Allegória:

Én újabb Mózes voltam 's . . .

Lap. 26. Fabchich, és

Lap. 29. Baróti Szabó.

Stylus, nyelv, hang, manír 's még kedvenczszavaik is olly tökélletesen utánazva, hogy a' ki az ő munkáikat olvasta, azonnal reájok fogna esmérhetni ha neveik az epigrammák előtt nem állanának is.

Lap. 27. Péczeli.

Ez a' hazaját szerető ember, kinek nem annyira az volt czélja, hogy mindent tökélletes készületben adjon, hanem hogy minél többet adjon, mert a' nemzetnek igen sokra volt szüksége, 's mert a' nemzetnek akkor ez is használt — szerencsésen characterizáltatik.

Lap. 30. Révai.

Révai, midőn még nem tudta, hogy Szabó és Rajnis görög módú verseket költenek, már igen szerencsés próbáit adta ezen verselésnek, 's versei nem csak versszorok, hanem olly mívek is egyszersmind, mellyeket poetai szellem lelkesit. Ő eléggé férjfi volt úgy szóllani, a' mint érzett és meggyőződéseitől sem ígéretek és ijesztések, sem kedvezések és bántások által el nem tántoríttathatott; a' Bécsi Bibliothéka leg becsesebb magyar kéziratai közül igen sokat képzelhetetlen gonddal és csínossággal lemásolt; a' **Latiatuc feleim**-et Herculeszi munkával magyarázta; olly grammaticát dolgozott, a' millyent reménleni még most nem mertünk; Homert fordítani elkezdette; Faludinak, Orczynak és Barcsaynak verseiket kiadta. Mindent a' Köz-Ügy' szeretetére gyúlasztott; és — ha úgy segéltetett volna, a' mint igyekezetei érdemlették, fél századdal előbbre vitte volna nyelvünket és literatúránkat. A' nagy férjfiúnak sírjára tehát méltó vala feltenni egy koszorút.

Lap. 33. Kis és Berzsenyi.

E' két férjfiaink barátok, és verseik is mutatjak lelkeiknek rokonságát. Innen az Epigramma.

Lap. 24. elmellőzött Rec. egy dialogot, helyébe annak azon virágot tévén a' mi Igaznak Zsebkönyvében 1821., lap. 115. áll; ezzel a' jelenvaló recensiót bekoronázván:

H i m f y.

A' pór nem érti mit miért szeressen,
De a' midőn bordái alatt hatalmash
Ütéssel kótog a' békérgezett szű,
Visítva hányja, szórja kosszorújit,
Mind eggy akár Faun fújja a' füztilinkót,
Akár az Istenasszony' nagy fia
Függesze fel Hebrusznak harsogását;
Az itt is, ott is szökdel és visit,
Az itt is, ott is szórja koszorújit.
De Faun 's az Istenasszony' nagy fia
A' Marsziasok' serge előtt sem eggy.

Te a' csudát ujjá tevéd közöttünk.
Szirtek követték lantod' zengetét,
'S a' zordon rengeteg' vad szörnyei,
'S az ifjak és leányok a' mezőn,
Kik általad szebb lángra gyúladoztak.
Új koszorúra, dísze nemzetemnek,
Szükséged nincs; de még is végyed azt,
'S add-által a' Vauclüsi hősleánynak.

Szemere.

128244

A' Reméný.

(Szemerétől.)

Valahányszor te reám, reám, ki itt elsetétedve, elbúsúlva sóhajtozom, olly szelíden mosolyogsz, mint az estvelgő ég szelíd színe, és mint Aurora mikor láng orczáin minden szépség elterjed; mindannyiszor ez a' Te biztató mosolygásod megenyhíti kemény, és vad sorsomat. De most engem elhagyál: köd, hab, szél messze elkapott a' csendes révtől, mellyben hajóm bátorságossan nyugvék, faggat, gyötör, remegtet minden óra, minden pillantás, 's keblemnek minden érzései küzdésben vannak. Tűnj fel ismét szép Remény, és altasd el e' kínokat keblemben, a' hogy dallásával a' hűséges Anya altatja el síró kisdedét; 's engedd hogy olly Isteni álmokat lássak alvásomban, a' millyeket a' boldog Endymion aludt a' szerelem berkeiben. 'S ha majd lelkem fel fog serkenni e' varazs alvás karjaiból, leljem úgy magamat a' kedves leány karjai közt, mint a' felébredő Endymion lelte magát a' Diannaéi között.

Széphalmy.

Lantos.

Halk az est, arany sugára
A' hegyek megé borong;
A' vándor lantos magára
Egy sötét erdőn bolyong.
Szirtre áll, néz merre honja?
Hol mosolyg a' báj vidék?
Melly felé hű keble vonja,
Melly után sohajtozék.

Ált utazván nagy világot
Nyúg-hazára nem lele;
Bár ott dicstetőre hágott,
Vissza vágyik kebele.
Köny ragyogva hő szemében
Lassudan halad, 's reméll,
'S felsohajt, mert ah! — szivében
Egy leányka' képe el,

Ott, hol az piheg, határa —
Ott arany liget virúl,
'S égi kény leng alkonyára
Béke' csendes partirúl,
„A' vidékben, mellybe vágyom,
Egy kis hajlék mosolyog;
Ott virít az én világom:
Phaedra, szíved ott dobog!"

„Te, ki a' kék láthatárra
Olly szelíden tűnsz elé,
Légy kalausz, o hold' sugára
A' homály közűl — felé!"

128244

'S szél fuvall, zug a' magas tölgy
Mellynek andalg árnyain;
Éj-bagoly nyög a' sötét völgy'
Rengetek magányain.

Megy továbbra, lant kezében,
Útat nézve meg-megáll,
'S egy hárs' csendes éjjelében
Egy magányos sírt talál:
„Útas, hol lépsz, szent hely ez,
Hantja ártatlant fedez:
Phaedra' hamva nyúgszik itt,
Kit szerelme sírba vitt.“

Néz a' lantos, és szivére
Rá villan jég borzalom,
Köny nem áradoz szemére —
Hajh de benn a' fájdalom.
'S némán dül a' sír' kövére,
Mellyben alszik élte' bére!
Lantja búsan rengedez,
'S vég nyögéssel zengedez.

Július z.

Amor' megszabadítása.

Egykor lépre került a' szép Khloe ajkain Ámor,
'S szabaditsam-meg kér vala, 's eggyre eseng.
„Mond de mikent?“ — „„Olvaszd-fel lépem' csókjaid által.“
Hah, melly kész vagyok ezt tenni', 's fogadni szavát.
Csókom ömölve öml, 's immár szabad Ámor, azomban
A' csók még is foly, 's folyni szünetlen akar,

Szent Miklossy.

A z I f j ú.

A' gyermekév' örömrózsáji húllnak:
Siréjbe száll a' lélek' képzéte.
A' játékpálya 's vigkör elborúlnak:
Eltűn a' Phantom, melly kecsegtete.
A' szívben újabb érzétek virúlnak,
Szebb mennyet kér bájos reménylete,
Nem e' föld lelke röpte szük határa,
Melyébe szállt a' dicsnek lángsugára.

A' hírt mint idves bálványját imádja,
Csillagthronjához áltemelkedik.
Díját majd harczban, majd meg lantba' látja,
'S most már mint Hős 's Költő kérkedik.
Fellengző szárnyra kap lángkeble vágya.
'S önnkészitett honban jeleskedik.
Patak, virág bájnyelven szóll körüle,
És bírni véli a' miért hevüle.

De nem múl szíve áldáz lángozatja:
A' mély titkot nem tudja fejteni,
Mi ösztön az melly el-el-ragadja,
És hagyja lagy búval kéjelgeni?
Kénnyel kinálja 's töle megtagadja,
Nem szűn szivét, eszét heviteni.
Örömkorának szűz virághalála
Bánatgyümölcsöt és szívbajt találа.

Miként derül e' zajló földi pálya'
A' lét varázsló színben öltözött,
Szellemnyelven köszönti Ideálja,
A' hőn kivánt tökélyek 's fény között.
Az élet forrását ebben találja,
Mert lelke mássa létbe költözött;
Ez új korány a' vak homályt elűzi
'S Erosz rózsájit homlokára fűzi.

Elé néz a' virágból arczulatja,
Szerelmet zengnek szívé húrjai.
Nap, hold, csillag csak a' Kedvest mutatja:
Körüle zöldelnek kénybájai.
A' nagy teremtésnek fényét Ö adja
Itt állapodnak szárnyalásai,
'S körül diszelg a' költés' égi fénye,
És dalba olvad édes érzeménye.

Kovacsóczy.

Kisfaludy Károlyhoz.

Gyönyörben olvad édes énekedre
A' sziklaszív is, 's jégapathia,
Fagykérgöknek le kell pattannia
Fennlángzatú bájömledezésedre.

A' fülmile némúl kéjzengzetedre
Megszégyenülten, oh sphaerák fia!
'S az általad dicsöült Hunnia
Hálálva fénykoszorút fűz fejedre.

Örvendj örök hír 's érdem' templomába
Vezérle hő kebllednek istene,
Ki Gratiák' kedveltjévé kene.

Ha bár int régenyészet gyászhonjába
Ott sem szün-meg dicsed ragyoglani.
'S szép lelkedet szent tüzre gyujtani.

Szent-Miklóssy.

Mivész' estdala.

Az esthomály
A' földre száll.
Mivész repül
Szép Hívéhez,
Keblén hevül,
'S kéjt éledez.
Lenegd körül
Boldog mivészt
Örszellemem!
'S vezesd a' kézt
Míg kedvesem'
Én eggyedül
Ölelhetem;
De ha nem ég
A' lyányká már
Sötétedjék
A' csillag-ár.
Ne lengd körül
Szegény mivészt,
Ki búban ül
Ott eggyedül
'S könyüket ejt
Hol ingerêit
Szép Nesztinek
Elsödszeren
Ahítva nézte
'S csókkal tetézte

Emil.

Isméretlen érzések.

Halvány orczákat, csendesen
Ömlö szelíd könnyeket,
Az estfényen bús-édesen
Csüggö nedves szemeket,
Szeret szívem, 's erzései
Philoméla' keservei.

Mohhal benött szírtos-helyek,
Az erdök' hüs boltjai,
A' holdal játszó csermelyek
Szivem édes társai,
Mitöl van ez ah mondjátok
Mondjátok meg ha tudjátok?

Szívemnek miért kedvesebb
A' magányosság, 's vele
A' mély völgy, 's leg-csendesebb
Rengetegek éjjele
Mint a' népes vigasságok
'S a' pompás táncz múlatságok.

Senki sem sértett meg, miért
Sirok, miért könnyezek?
Mért sóhajtok ha bú nem ért?
Mi kívánságok ezek?
Melyembe szívem mi veri
Ez édes kint ki ismeri?

Farkas Károly.

Madarak.

Hald a' lugosnak énekesseit,
Harsogva öntik képzetimre bájok.
Alélva, csüggve halgatok reájok.
Miként örülnek ök édelgve itt.

Olvadt szivemnek gyors ütéseit,
Ah elsimitja lágy melódiájok.
'S zámolva zengö bus Simphoniájok',
Oltják lelkemnek szenvedéseit.

'S mint meghitt gallyán a' kis Fülmüle
Legtisztább érzet' árjában hevüle
Imígy én is Chloem' szüz karjain.

Kéjelgve; égö ájkam ajkain
Édes gyönyörbe szenderitnek el.
'S Erosz leszáll, a' szüz kegyekkel.

Kacskovics.

A' Ligethez.

Csendes liget! boríts-el
Sötétes alkonyiddal
Míg én e' jávor-árnyra
Dülvén az esthomálynak
Keservemet kisírom.
Nem fogja felzavarni
Elszenderült magányíd'
'S a' gyönge fülmilének
Nyögdécselö panasszát;

Csendelgve mint az est-szél
Lebeng sohajtozásom,
'S csak a' szelíd leányka'
Édes nevét zokogja,
Ki mint egy halk ah! eltünt,
Határa vágyaimnak.

Boritsd-be hát keservem'
Sötétes alkonyiddal,
'S rózsáid' kelyhe rejtse
Lelkem' véres könyüjit.

Bajza.

Haldokló titka.

Remegtél imádód előtt,
Kebled' lángja lobogott;
Hévben látád a' tisztelöt,
Az epedö boldogot.
Lyánka! kinos pillantatim,
Ez elmulás' pontjában,
Rejtik titkolt indulatim',
Hü szivednek lakjában.
Vándorlelkem a' sir' rögén
Azért pihent-meg most, hogy én
Szerelmemet megvalljam
'S nyugalmamat itt hagyjam.

Bárány Ágoston.

128244

Költés.

A' lét 's az ég titokban érdekelnek,
Csillag, hold, nap, szelíd fénnyel derül;
Madár, csermely, zeng bájlón mesterül,
Virág, erdö, illattal idvezelnek.

A' lét a' bús 's vídám emberkebelnek,
Varázsan hang-feny-szagban felkerül.
Örömbuzogva lágyan elmerül,
'S szó nélkül a' szív, elme szárnyra kelnek.

A' képzés nézi e' vir életet,
Látván a' termetek mint sarjadoznak;
Felkölt a' melyben alvó zengzetet;

Szép, Nagy, Dicsö, reng húrjain a' koboznak
'S mit a' homály talányba rejt vala
Megfejti a' költö' lángzó dala.

Görgényi Béla.

Sólyomvár.

(Töredék.)

Borong a' táj; letünedez
Az est' arany sugára,
Köd-ár mereng a' halmokon,
Szürkül a' völgy' határa.
Magasra nyúlt szirtnek fokán
Sötétlik Sólyom' vára;
Bástyáin Líza fájdalom
Között andalg magára:

„Szemem' világát elnyeli
A' messzeség' homálya;
Nem látom öt! — a' szív remeg,
'S nyugalmát nem találja. —
Busan kondúl az est-harang —
E' perczben múl' egy év el
Hogy a' kedves utólszor rám
Simúlt forró melyével.

Amott, hol elfordúl az út
Az erdő' éjjelébe,
Miként tünő árny elmerült
Az álkonynak ködébe.
Szárnyalt, mint szél, villám-lova,
A' föld futott alatta,
És, ah! örökre szívemet
Szivével elragadta,

Utána jaj-'s fohászaim
Haszontalan nyögellnek,
Csak a' kinos emlék maradt
E' fajdalmas kebelnek —
Ha jösz te, ó sohajtva kért
Halál! szemeim' lezárni,
'S holmajd e' szív enyhét leli
A' sírt, elém kitárni?"

Júliúsz.

Lord Byron után

(Töredék.)

Setét magányosságába,
Mély keblembe éltetem,
Szerelmes hányódásába,
Fájdalmam', és életem'!

Gyakran lebeg szemem előtt
A' titok felfedezve,
De ah! hogy vágyódásom nött,
Leg ott el van rejtezve.

Szívem belső üregébe'
Örökös lángjával ég
Egy tűz — és édes sebébe
Lelkem nem láthata még. —

A' bánat' zivatarjai,
Szélveszi a' kétségnek,
Nem oltják tüzem' — 's lángjai
Gyöngén, de szentül égnek.

Lágyúlj majd meg sirom felett,
Emlékezz szerelmemről;
Hozzád már ez vég lehellet:
Gondolkozz hűségemről.

Bírta minden fájdalmait
Lelkem, — eggy földre verte;
Hogy te kerülted kinjait,
'S kedvedet meg nem nyerte.

Halld csak! talán meg fog hatni
Végpanaszom' szózatja,
Hisz a' holtakat siratni
Az erkölcs se tilthatja.

„Fizesd-meg a' szerelemnek
„Első végső adóját
„Eggy könnyel, — 's olly sok kellemnek
„Szánd-meg volt imádóját."

Szathmáry.

Bordal.

Igyunk derűre!
Igyunk borúra!
Ugy-is hol kedvre
Ugy-is hol búra
Fordúl az élet;
Kedved' a' jó bor
Jobban éleszti,
Búdat a' jó bor
Meszsze széleszti,
'S elmulat veled!

Minden por, álom,
'S füst e' világon.
Mi haszna gázol
A' boldogságon
A' hír barátja?
Ha dob riadt a'
Harcz reggelére,
Patakban omlik
Hullámló vére
'S bérét más látja.

Békételen, bús
Szenyved magába',
Kétség 's remény közt
Vár, és fél a' kába
Perczet, 's esztendőt.
Miért törődöl
Szük életeddel,
Napod ma mit nyujt
Könszönve tedd-el,
'S hagyd a' jövendőt.

Reggel, vagy estve
Szélben, vagy csenddel,

Eljön magától
Sorsod mit rendel:
Miként nyár és tél.
Ernyöt keress ha
Készül borúlni;
Szenvedj ha nem tudsz
Hová vonúlni,
Fordúlhat a' szél.

Éld a' jelenlét
Perczét, 's óráját
Együtt lefutja
Jó, 's rosz pályáját,
'S együtt huny véled.
Igyunk derűre,
Igyunk borúra,
Ugyis hol kedvre,
Ugyis hol búra
Fordúl az élet.

Kölcsey.

Az Esk.

Egy csélcsap eski, bájoló kecsére
Laurának, hogy csak érte ég
'S fog lenni hű hozzá mindég:
De a' szép gúnyolón mosolyg eskére.
„Hitelt, igy szóll, mint adhassak szavadnak?
Ki múlékony kecsemre esküvél,
Jele mihelyt orczáim elhervadnak
Hüséged is feloldva szárnyra kél.“

Szerényi.

Erosz' Hatalma.

(Tasso' Amintájából.)

A' méh kicsiny, de egy kis
Szúrással is nehéz, és
Sajgó sebet csinál ez;
De mi kisdedebb Erosznál,
Ki befér akarmi szükön,
'S akarmi szükön elbúv?
Most a' kökény-szemeknek
Pillájok' ernyejében,
'S a' szöke haj' tekergő
Habos gyürűji közzé,
Majd a' gödörke' mélyén,
Mit egy kecses mosolygás
Nyit a' kegy-arczulatban;
És még is olly halálos,
Nagy, 's orvosolhatatlan
Sebeket tud ejtni Ő is.

Fenyéry Gyula.

Palladio. [6])

Rontott, mert építeni akart Paladio; benne
Csak rontót látott vad kora jó ideig,
A' Müvész érzette magát, 's neked én fogok, úgy mond
Törvényt és példát szabni, de nem te nekem.
Im áll a' roppant csarnok, 's bizonyitja, ki több itt,
A' Müvész e', vagy a' szolgai tompa szokás?

Kazinczy.

Laura' éji Keserve.

Hülljatok
Gyászom' könyei:
Meghitt harmatok!
Éjnek hívei!
Szárnyas szellő,
Búm költött e fel?!
Vésztlehellő,
Honnan érkezel?!
O ha Kedvesemnek sirja szült!
Mellybe lelkem annyiszor merült!
Most is örvényezni vágyok abban,
A' sok eggymástüző mérges habban,
'S mivel e' szív régen törbe dült,
Annál biztosabban.

Makáry.

A' Bujdosó.

Fölkerestem nagy zajában
A' világi életet;
Láttam, mint ragyog sugára,
'S milly csalárd úton vezet.
A' barátság' szük hazáját
Megtapodták lábaim:
Itt sem, ott sem teljesedtek
Nagyra vágyó álmaim.

Légy segítőm, légy nyugasztóm
O magánynak istene.
Itt reménylek: bár örökké
Bús vidéked rejtene.
Im korette szirteiddel
Háladón ölelkezem,
Búra hajló lombjaiddal
Bút pihegve mérkezem.
Nem kerülöm völgyeidnek
Szent homályát, rémeit;
Sírva járom fellegekre
Nyult hegyidnek bérczeit.
Légy segítöm, légy nyugasztóm
O magánynak istene,
Még ohajtom, bár örökké
Bús vidéked rejtene!

Dallai.

Dal.

E' virágzó környék' dúzs öléből
Eggy szelíd Szűz' házát láthatom,
Mellynek eggyik mennyé vált helyéből
Öt elömbe kiragyogtatom.
'S gyakran, gyakran zengem: ott van az
Engem' felderítő víg tavasz.

Bár éntőlem kebleikbe rejtik
Ezt a' kincset a' falak 's fedél.
Szomju vágyim fennyen égve sejtik;
'S oda szállít némelly tűzi szél.
És szózatra kél a' játszi lant,
Felölelvén a' szép ártatlant.

Makáry.

Holtakat Szerető.

Rege. [5])

Parlagi nemének utolsója, tömérdek kincs' és birtok' Ura volt; e' felett a' természet annyi külkecsekkel ruházta-fel, hogy közönségesen a' legszebb vitéznek tartatnék. Sok lyány- 's asszonyszívnek okozott néma bánatot, sokba szűlt hőgerjelmet e' dalias Leventa látása; de a' ki azt visszonzani vagy nem tudá, vagy nem akarta; 's úgy látszott hogy minden szép tulajdonai mellett, keblében csupán az égi malasztú-szerelem nem lelhet honjára, szerfeletti hiúsága minden hódúlást áldozatként vőn, 's számos baráti' kérések, biztatások sikeretlenek valának; ezt szokván mondani: Nekem itten nem virúl virág: sokára határozá-el, hölgyet, magához hasonlót keresni; körűljárá a' széles hazát, minden Anya édes örömmel fogadta, 's számtalan lyánysziv, szem, szellem áltszállott nézellésénél a' boldog képzet' aranyhonjába, szelíd szerelemhév lengetései között. Azonban ő, az érzéketlen, az hideg, érintetlen maradt. — Végre útját a' külföldre arányzá, eltelve hiedelemmel, hogy azt, a' ki benne lángot gerjeszthetne, a' messze távolban biztosan fellelhetné; erős hite, folyvást a' reményforrásból merítvén, ki nem apadt.

A' tengerkarolta Velencze nevelt eggy gyöngyöt, melly bár melly Koronának sugárfényét magasította volna. — A' Caranoi Grófok híresek valának, kiknek tündöklő Nemzetségében találta a' legszebb fényű Auréliát. Nem akarom kecseit festeni, mert ezt más Irók

előttem számtalanszor tevék; csak ezt tanácslom Olvasóimnak, hogy szerelmök' 's kéjelgő képzetök' imádott Ideálját állítsák lelkök elébe, 's véljék, hogy az, az angyalmosolyú Aurélia! Parlagi a' Szépet mulatságban látá elősször, 's e' percz határozta - el jövendőjét. Szelíd egymáshoz vonszódás szállt a' kellemes pár' szivébe, 's mit a' nyelv kifejezni gátoltaték, lángoló szemeik némán vallották meg egymásnak. Az ifjú, ki eddig idegenkedett a' szerelemtől, most egész teljében érzé annak bájhatalmát; Aureliát, a' kedves Aureliát megnyerni, vala minden törekedése. Ezért kérelmét a' szeretettnek atyja előtt felfedezni, soká nem késett; a' büszke Olaszt az imádásig emelkedő hódulás elhatárzá, a' mindennap várhatandó vallást teljesitéssel koronázni. Mark' napján, midőn Velencze a' világismerte innepet űlé, és mikor minden szív lélek örömre hevült, 's Canaro névnapját tartaná, özönfénnyel tőn tiszteletet a' Magyar, 's keble sarjadozó vágyait kiönté. A' kedves nyilatkoztatást illetődve hallgaták-ki a' Szépnek szülőji; 's elpirúlva a' lyány kinek tiszta szemeiből fris könyharmatok mosolygtak-alá, havazó karjai ölelésre nyíltak, 's dagadó melye a' legdicsőbb érzelmekre lángadozott. Illy helyezésben, a' boldog anya megfogá hasonló boldog leányának kezét, 's általadá Parlaginak, reszkető, de édes hangon zengvén: „elvagytok jegyezve.“ A' víg anya áldásait rebegé, 's ím a' szerencsés pár forró csókok között dűlt eggymást ölelő karjaiba.— Canaro az esti-gyülekezetben bémutatá vejét. Hol igenlés és szinetlen öröm hangzott. Igy Aureliát születésnapja örökre leköté, 's nemének legfőbb méltóságára, Asszonyiságra emelte. Az új házasok kevés idő múlva elhagyák bánatos szüléiket. A' deli utazók köz bámulattal fogadtattak; 's a' férjfiak Parlaginak Aureliát, 's a' Szépek Aureliának Parlagit irigylették.

Felesleges volna leírnom, a' koszorúzott szerelem' első korányait. Mert kik ezt olvassák, vagy élvedeztek ollyakat, vagy nem; 's ezeket, ha eleve megfosztanám gyönge ábrázolással a' reájok hajnalongó gyönyörtől, bűnöznék. Sokan gondolják, hogy e' szédelgés könnyűden eloszlott, 's csalatkoznak. Sőt bizonyossá tehetek kitkit, hogy (a' mi ugyan ritka) az napról napra nevekedett; új szépség, új tökélyek látszának az egyesültek előtt folyton nyílni, mellyek éltökre virágzóbb bájt 's mosolygóbb kecseket hímzének. Az évek elmultak, mint a' tavaszfény; eltüntek, mint a' szélűzte felhő az alkonyegen; de sarjadék nem származott az eggymásért élők' forró szerelmökből. Utóljára úgy látszék, hogy teljesül az mit hőn kértek: Aurelia anya lőn! azonban azon napon, melly az új világpolgártársnak létet adni reményeltete, mind ő, mind a' kedves szerelmi zálog kimúltak. Parlagi' torladozó bánatja kimondhatatlan vala, vídám életére sötét homály borúlt, mellyet a' sugáros hold el nem oszlathatott, mert letünt napja egéről. — Elszakaszthatatlan volt a' kedves hűlt maradványoktól, kikkel örömbuzogva kivánt volna áltköltözni azon dicső örök környékbe hol a' Cyprusz Pálma, 's a' könyű gyönggyé lész.

Térdelve esküdt, hogy míg léte a' földhöz csatolja, kezét másnak egyesületre nem fogja nyújtani; hangosan mondá: „igen is idvezült Aureliám tiéd vagyok! alig halt-el a' véghang ajkán, fényképek lengedeztek körüle, a' könnyű légből varázsdalok olvadoztak. Aurelia könnyűden mint szárnyasult Istentársné, koporsójából sugártengert szélesztve, felemelkedni kezdett „Enyém vagy a' sírig“ zengé földfeletti hangon. Parlagi hirtelen meglepve, 's hő érzelmei' változásaitól kínozva öszverogyott a' koporsó lábánál, 's csak idő vártatva térhetett ismét magához.

Parlagi a' kegyelttől elválhatlan vala, 's csókjai szűnhetlenek, mintha tüzökkel lelket akarna a' meghültbe gyulasztani, vagy a' kimúltból halált szívni; ő neki Aurélia örökre el volt ragadva, és a' kedves becsének mértéke csak e' vesztés vala. Gyász létezett benne, gyászt hírdete kívüle minden ötlet, feketével szőnyegezve szobája, kaponyák nézdeltek reá rémekként, kerülte az embert, mintha a' sors, csapásait azon akarná meg bosszúlni; csak Aureliát, a' feledhetlen Aureliát nem nelkülezhette.

A' fájdalomnak legbiztosabb orvosa az idő, Parlaginak sebeit is bégyógyítá, 's érzelmei új szerelemre olvadának, ámbár emlékezete gyakron emlékezteté Aureliának tett eskére, de szíve győzött, 's Ida a' szomszéd Várúr' leánya nem csak hogy megbájolá Parlagit, de ezzel titkon azon elhatározást is tétette, hogy vagy ő, vagy senki nem lessz hátra lévő napjai' osztályosa, a' lyánka szelíd volt, 's ámbár szeméből nem villogott a' forró éghajlati tűz, de Cyanecsillag szeméből ábrándozó szerelemhő epedezett, Ida jótékony mint eggy Nemtő, 's szeretetre méltó vala mint eggy földfeletti teremtmény; 's ha Aureliát a' tiszta ég' tüzömlő naphoz hasonlítom, nem hibázok ha Idát a' csillaghimezte sötét éj' könnyes sugárú holdjával arányba állítom. Parlagi iparkodásának nem sokára sikerült Idát, ősi várában mint szívohajtotta nőjét karolhatni. Parlagi újdon vidám lőn, de bár külsője viránylott, belsőjében még is az eskü szavai felkölték a' szúnnyadozó élethírót, a' lelkismeretet; e' mellett jelen Hitesének szerénysége, nyugodtsága Aurelia' életdúzs 's leleményes elevenségének ellenképe vala, Ida a' legszellemibb szerelem' eleméből látszatott alkotva, 's szerelme azon ponton alapúlt mellyen túlhaladni nem lehet, ezt minthogy se nem hevűlt, se nem hűlt Parlagi eggyarányosságnak fejtette, 's megúnni kezdé a'

hőn kivántat. Élettársa körét lassudan kerűlgeté, 's más időtöltés után sovarogott, hő szerelmének dúzs lángú felvillámlása szive egéről letűnt, 's gondjai mellyeknek forrását maga sem tudta, torlódását zajban törekedett elölni. Nevetlen vágy kezdett keblében éledezni, 's lénye szertedúlásával fenyegette. Napjai, éjjei aggodalommal borúlva, álmai lélekkinzók valának; gyakron mint eggy idvezűlt árnyalak, mint eggy illatból szőtt termet lebdezett körüle Aurelia, de nekie e' kedves kisirtet is kedv elleni volt, Ida mellett hangosan felsohajta, az esengő hitves édelgő hizelkedésének közepette elréműlve sirt, szenvedett, 's enyhet a' jövőtől remélt.

Aurelia' kimúlta éjjelén kerűlve kerűlte őt az álom. Mint eggy pokolrémtől űzetett, ágyából felpattant, 's mintha baja' forrása volna, Aurelia' sirjához sietett, ködboritotta távolban lebegtek színesedve a' múlt' örömalakjai, mind ezeket Aurelia életsugára világítá, szeméből csendes bánatkönyük olvadoztak, 's elérzékenyűlve borúl a' kedves tetem' lakára, úgy rémlett előtte mintha ott nyűgodna, ott volna élete boldogsága eltemetve; bőszében a' sírból kiölelni kivánta, 's hogy kérelmére felelne kérte a' boldogúltat, rideg lakját hagyná el, 's a' lángodozó szerelem' viszonzására száljon fel álmából, de könyörgése az éjben elzengett, 's mind a' sir, mind nyugalmas alvója néma maradt. A' reg mosolygva öntött aranyfolyamot a' fellegek' széleire, 's Parlagi harmatlepve lakába tért.

Ez éjnek lehúnytától fogva, nem láthatá borzadás nélkűl Ida Parlagit; rémes előérzet nappallott vétlen keblébe a' szelíd szenvedőnének, Parlagi tűznézetétől elhalaványúlt, 's gyermekége aranyédenébe, imádta szülei' körébe vágyott. Parlagi azon éjtől fogva szorgalmas sírlátogató lőn, harmadik éjén sírkerti vándorlásának, eggy fejér lepelfedte termetet látott az ormon, könyökre

támaszkodva ülni. Minden indulat melly eggy emberkebelbe tódúlhat, Parlagi keblén röpűlve röpült ált, félelem 's öröm, halálaggály 's kénymosoly, bátortalanság 's elhatározotság, mind, miként ugyan annyi szellemek látszatának őt körűlfogni. Ezen termet a' bizonytalan távolból Aureliát alakolta, 's őt hang nélkűl mint eggy hivni tetszett; végre gyors léptekkel a' sír felé sietett.

Midőn annyira közelgetett, hogy az arczvonásokat, és a' termet' állását megkülömböztheté, ámúlásán elszörnyedt. A' szép holt helyett, eggy aggságtól elgyöngült aggnő ült a' síron. A' fejér lepel alatt csudás öltözet folyt le tetemén, övedzetén rozsdarágta kúlcsok, 's aszalt fűcsomók függöttek, szemeinek béesett mély gödreiből, zöld - veres tűz villámlott, 's egéssze mint eggy csontokból öszve rakott alak fel emelkedett, 's nyögé:

Mit keres az élet a' halál' birodalmában? Hangja tompa, szívrázó 's mély vala. Parlagi akartalan verejtékzett, 's félénken viszonzá:

Azt a' mit senki vissza nem adhat.

Kába! viszonzá a' csudálatos öreg, tehetlen halandó erőidben biztál, holott a' testi homály tiltja behatni a' szemet a' természet' titkos munkálódásiba. A' mit kívánsz teljesűljön, e' helyen fogsz találni a' hivek' napján, ha szándékod addig nem változtatád, értesits; 's a' kit könyűd nem ébresztett, kérésed, rimányod nem lelkesitett, visszadja hatalmam, de tudj mint a' sir halgatni.

Most mint a' gőzalak a' termet eltünt. Parlagi kétkedett, való e' az vagy csalékony álomjáték a' mit rövid perczek előtt testi szemei láttak? önnmagát körűltapintá, 's tapasztalá hogy valón él, 's nem képzet tüz ámitgatá, édes reményben borúlt a' homályos jövő, 's ez órát áldva a' halomra áhítattal leborúlt.

Féltek Parlagitól már ez előtt is, de ez időtől fogva, minden rettegett; Ida búcsút vőn, mivel a' cselédek

előtt nem maradván Urok' útjai titokban, ezek szerette Asszonyokat arról tudósitották, 's titkos előgyanú a' veszélyes körből kiüzé. A' tájnép azon gondolatra jött, hogy Parlagi az alvilági szellemekkel szövetségben van; 's háznépe e' hiedelemben annál inkább erősűlt, mert Parlagin rothadó sírgőzt érzettek, 's napról napra szembetűnőbb apadást, mintha ifjusága' vírágát látatlan rossz emésztené, szemléltek. Nem is bánkódott Ida' távoztán, mivel a' túlvilági kedves visszatéréséről való gondolat lőn a' vigasztaló őrszellem. Most napjai lajhán folytak, várnépe részint előitéletből, részint kegyetlenségét tovább nem türhetvén magányában hagyta.

Végre a' nyugtalanúl várt nap, koránylott, alkonyúlt is. Az éjfél rémes órája közelgésénél szívfaggyal kezdé félelmes útját, mellynek határán az ismeretes termet őt várva, ült.

Hatos hangon kérdezé az őt. Változatlan e' feltéled? Parlagi igenlé.

Most halk nyögéssel kezdé a' szél a' siremléki fák' sürű hajait csókolni, fellegtenger torlódott az égre, a' csillagok húlladozni, 's a' telt hold mint eggy roppant tűz gomb lángokat szórni tetszett, Parlagi bátorsága fogyni, lelke bünös tettétől iszonyodni, 's eske megtörésének emlékezésében elmerűlve alélni kezdett. A' varázslóné a' sír felett megállt 's borzasztó hangon zengé:

Elő, elő! éjfajzatok,
Kondúlt az éji óra,
Oszoljon el sirálmatok
Nap kél mély szunnyadóra.

Elő! remtánczra keljetek,
Zeng a' szelíd szellődal,
Csillag, hold fénylik értetek,
Csak élő fél 's zokogdal.

Üljétek a' lét' innepét,
Álmodjatok szerelmet;
Hívjátok fel hűtök' képét
Ki másnál vall gyötrelmet,

Klő, elő! éjfajzatok,
Rokon szívű barátok,
Felhívnak a' csillagzatok,
'S szűn a' halotti átok.

Az ének' kezdetétől a' fellázadt elemek' csatája folyton hevült, dörgött az ég, elszabadúlva zugott cziká-zó villámok között a' víz, az énekbe sírhangok elegyedtek, 's száradt csontok' tompa csörgése késértette a' dalt, harsány és sikoltó hang röpesett a' légben, ezer undok rémképek jádszodoztak, a' föld rázódni, tűzszóró torkokat nyitni tetszett. Most a' büvölőné a' zajt felülmúló hangon kiáltá háromszor: Aurelia kelj fel! Szavára, mintha a' szél minden erejét azon egy pontra gyüjtötte volna, a' sirföldet feldulta, a' koporsó fedele felpattant, a' rettegő Parlagi meredten bezárt szemekkel a' szeretettet látta nyugodni, arczáról melly mint a' völgyi liliom fejérlett, az élő szépség jelei mosolygtak, ezeken eltompult a' halál' dűlékony hatalma, erei mint a' mohfedte tavaszi ibolya' kékje folytak hókeblén 's újain csavarodva, 's ha Parlagi érzékeit a' sírgőz el nem futja élni vélte volna őt.

Még a' bűbáj míve nem teljesült, tiéd a' hatalom őt az életnek visszadni, vagy nem, láttad kecseit, válassz. — Ezen szavakkal költé fel a' láng körűlnyalta vén, tántorából Parlagit, ki feltéte' híve maradt.

Légyen hát, szünjön halál hatalmad, varázs erőd győzzön. Eggy régi kaponyát vőn kezébe, 's kongó léptekkel közelt Parlagihoz, balfelét szive táján könnyű szúrással megsebzé, úgy, hogy fájdalmában felkiáltott, a' hangra a' halállyánya hűs nyoszolyájában mozgni kezdett, 's mélyen zokogta: ki hí. Ébredj! ébredj! ébredj! sirlakos! reád nász-nyoszolya vár, felele az aggnő, csudálatos jelt hagyó arányzatokban öntvén Aureliára a' purhadt kaponyában felfogott párolgó vért, immár a' holt megszellemesítve felkelt, szemei megnyíltak, bennök az életszikra sugárzott, de nem a' hajdoni keccsel. Megszünt a' fergeteg, körösded haldokló hangokon harsogott: requies cant in pace.

Eléterjengő karokkal várta Parlagi a' Kedvest, de minekelőtte ölelhesse, a' varázslóné Aurelia' homlokára eggy csókot adott, mellyre a' létbe szált szép fájdalmasan felsikolta, sírod űrült, eggy év lefolyta alatt, önnszerzette áldozattal teljen meg. Most szerelmesek el innen, míg a' kakas nem költi az álmodozó napot. Kart karba fűzve szélszárnyakon vitettek lakjokba.

Parlagi jövendőjét a' leghímesebb boldogság vírányival ülteté-be képzelgéseiben. Hevülöngő szerelemgerjel fogadta a' visszanyerttet, de ez hideg maradt, 's a' sorvadozó kérelmeire nyugodtan felele, a' szerelmiláng a' sírban elhűlt, mulékony boldogsága elhervadt. 'S ekként Parlagi vágyszomja kielégítlen maradt. Aureliának vérét semmi mulatság fel nem hevítheté, semmi pompa 's fényűzés sem ingerlette, öltözetét nem változtatta, folyton halottas ruhájában jardalt, lassú remegő léptekkel; Tavaszbalsam- 's fűszer illat lengé körűl, de nézését senki sem tűrhette el, mindennek úgy tetszett, mintha minden villámlata a' kebelre tőrként röpűlne, vagy is inkább hosszasabb nézésénél mintha vérszopó vampyr fészkelné magát a' szivre, hogy az életet, mellybe sírjából visszatérni kénytetett, kiszívja; arczán rózsavér nem pirúlt, hanem fejérsárgás maradt.

Az első hold telésnél, alkony felé szívmetsző sírásra fakadt, ennek okát senki sem foghatá meg, 's minden felfedezés iránti kérelem sikertelen vala. Ez így

EGYETEMI KÖNYVTÁR DEBRECEN

történt minden hónap végével, 's ekkor a' várból észrevehetlen kisuhanván, fejkeresztjét halottas virágokkal koszorúzta.

Aurelia halálának évnapja visszatért. A' hold fény dúzsán ragyogott, Parlagi éjfelkor rettentő zúgást, dörgést hall, ajka segelem kiáltásra nyil, de a' hang aléltában nyelvén elhal. Ragyogva lebegett ágya felett Ida 's siránkozó hangon zengé: a' te bűnöd' mive. Erre felébred, 's az egész álomjátéknak tetszik ha Aurelia pokolbeli kaczajjal nem fogadja, mondván: csókommal már áldoztam. E' perczben szomorún kongott ált a' szomszédvár' halotti csöngetyüje, 's eggy követ Parlaginak Ida hirtelen halálát jelenté.

Hatalmas Isten! kiálta elszörnyedve Parlagi, ezt te tetted.

A' Holtakat szerető visszonzá Aurelia hidegen. Most szépsége felélt, 's olly bájoló lőn, mint hajdan vala, midőn az édes szokás, 's a' szerelem vezette a' szerelem' karjaiba. Parlagi bánatja, haragja, bosszúja, félelme eloszlott, mint a' köd a' napsugártól, benne hőszomj 's szerelemtűz gyúladott. Most a' tiéd vagyok, zengé Aurelia' Istenhangja, míg a' varázs ereje hatalmat nem nyer, most neked élek. Illy buzdító szavaktól felgerjesztve csókkal akarta köszönni édelgését, de azon perczben a' csók hús- 's arcztalan kaponyát talált, szemének nem akart hinni, mert a' midőn rezgő ajkát a' száj helyéről elvonta, az előbbi bájalak mosolygott felé. Aurelia könnyűden érinté rózsabársonyújaival Parlagi' szemhéjait, 's az álom mint a' leg bájosb, leg kiesb képzelemnek tündérei reá szállt. Annak rózsaernyeiben látta Idáját fénytől körűlhullámozva, örök nyugalmát hálálólag. Aurelia minden hold teltével így változott.

A' vidéknépe Aureliát a' fejér Asszonynak bérmálta, és tőle félt, ámbár ajándékokkal édesgete, igére-

tekkel kecsegteté, minden kerűlve kerűlte, mert a' ki hozzá közel volt, az áldás attól futott, a' termékeny környék is kopár lőn, 's a' viréletre halállehellet borúlt, melly mindent kipusztitott.

A' falu sírkertje kevés idő alatt virág-kertté vált, mert miólta Aurelia a' várban 's a' tájékon élt, járvány látszék terjedni, a' nép fogyott, 's így a' rokonok kedveseik' sírjára életképeket szünékeny virágokat halmoztak, mellyeket a' bánat ültetett, szerelem ápolt, 's a' hűség' könyűji öntöztek, de leginkább enyészett az ifjúság 's így a' táj annál kietlenebb lőn, mert az öröm 's a' vígaság az ifjúsággal lakik. Ily pusztulásnak a' lakosok véget tenni akartak, 's az ájtatossághoz folyamodának, de siker nélkűl. Parlagit a' nép' nyomorúsága érdeklé, 's tette' képe, bosszúló szörnyalak gyanánt abajgatá, de bűnének következéseit nem orvosolhatá — Jobbágyai kiket a' halál el nem rablott elhagyák, 's minden olly lakatlan lőn, mint midőn az élet 's világ sirjához közelg, midőn megszűnik az emberanya szűlni 's az emberi nem utólsója könny elázo:t, fonnyadt arczczal áll társai sírján, tulajdon sírjánál a' szabadító pillanatot várva, 's haldakolva rebegi a' dűledező világ ropogásai között voltunk!

Parlagi már rettegett, a' kimenet ördögi rajz vala, 's a' pokol vele játékát űzte; elhatározá tehát mind magát, mind a' vidéket, a' bájos szörnyetegtől megmenteni. 'S azt a' kinek balgatag szerelme az életet adta, a' halálnak visszadni, csak az alkalmas perczet várta. Már közelt azon alkony, mellyre Aurelia' kiirtását rendelé, élesre köszörűlt gyilokkal közelt ennek nyughelyéhez, az aczél lángolt kezében, 's bűnei soka, külön külön termetbe óriásokként követte őt véres tettéhez. Kétkedve végezze e' tettét nézte az elnyúlt kegytermetet, melly aludni tetszett, karját fejthetetlen hatalom emelé, 's a' szúrás szíve arányába történt. Aurelia felmo-

solyg reá, az élő erő úgy mond nem győzhet a' kimúlton, lelkedre ismét bűnsully süllyedt, feltéted végbe vivéd, éltétől csalékony testem megfosztád, de a' szellemnek nem árt vasad, számolni fogsz.

A' hold' töltén áldozhatod fel harsogott körösded.

Kerűlé már, de későn, Parlagi Aureliának veszélyes társaságát, 's a' varázsló hang utasítása szerint, midőn a' hold tellyes fényben ragyogna, 's Aurelia holt baja életbe virulna, a' rémes éjféli óra zúgásánál a' véres munkát kezdé; szompolyogva járúlt a' szúnnyadóhoz, bünhevét nem csilapíthatták a' Tavasz kiességű kellemek, mellyek a' Szépről, mint annyi virágszemek esdeklének fel. — A' feltett 's kezdett tettet végezte. — Mikor a' vas melyébe merűlt, a' vér hirtelen zúgással mint eggy magas szikla' torkából leomló vízár szökellt ki, 's a' gyilkos kart kigyó képben körül folyta. — Elvégezted! günykaczajtól késírtve hangzott körűle, Aurelia minden hajszála, 's egésze kigyókká változva Parlagit körűlölelte, 's hosszú kék lángborította nyelveikkel szurdalták őt; a' vár rengett, tüzesső zúgott, moraj üvöltött, 's alélva kinhullámokon ringattatott a' holtakat szerető. Körösded szellemhangok riadták: De profundis. Most az ismeretes életadó varázslóné megjelent számtalan szörnyetegtől kisértve vértől csepegő termete a' levegőt röptével hasítá. A' varázs feloldatott, nyugtalan, térj nyugalomra, rebegé; 's a' palota' százados oszlopai megrázódtak, falai omladoztak, 's a' föld torkot tátott a' fényes omladványokat elnyelni, mellyeknek díszlepte nyomán láng sustorgott ki, 's mostan moh, tövis, vadrózsa lengedez. — E' lőn a' hitszegésnek bündíjja, e' kárhozatot okozta a' hóltakat szerető fontolatlan esküje.

Kovacsóczy.

Zalán' futásából.

(Töredék.) [8])

Körben erös daliák, 's kaczagányos harczi vezérek
Ültenek, és vígan lakozának az áldozatokból.
Jól megelégedvén buzditó harczi beszéddel
Váltogaták eggymást, 's dal verte az éjnek unalmát.
Közre pedig legelöbb viadalmas Inár' fia Kárel
Jött rézzel ragyogó kobozát pendítve szavához.
Hangos enyelgéssel játszott könnyü keze hurján,
'S meszsze kizengett ajkáról a' kellemes ének:

„Gyászos vagy, 's szomorú emléke az ösi üdönek.
Pusztító képpel leng rajtad az étkes enyészet,
'S viszsza, letüntöd után, fájdalmak' hangja süvöltöz.
Ah valahányszor az énekben zendülve közelgetsz,
Könny lepi a' szemet, a' késökori énekes' arczát.
Gyászos vagy, 's szomorú emléke az ösi üdönek!"

Igy kezdé, 's szavain szemfényei könnybe telének.
Mindenik erre veté szemeit, 's ö dalla tovább is.

„Mért örvendsz magadon ragyogó szépsége Csatárnak
Szüz Habilán? mért pártázod fiatalka fejednek
Ékes arany szálát gyengén nött völgyi virággal;
Fürteidet pedig a' havazó vállakra bocsátván
Mintha sokáig örülhetnél, szellönek ereszted.
Ah viharok zudulnak elö, 's egymásra csatázván
Elszorják örömed' pártáit gyenge hajadról,
Eltemetik napodat, 's szemeidnek tiszta világát.

Fogsz te örülni; de víg örömed' tartása rövid lesz,
Haj! rövid, és elenyész, valamint a' hajnali szép fény . . .
Vagy mi moraj támad? nem Bendegucz, a' ki közelget,
A' haragos Kutigúr? Nem az ő szép ifja Csabának,
Bajnok Apor lovagol, sebesen vágtatva hadával.
A' dobogó nagy mén büszkén hánykódik alatta.
Fényes boglárok csillognak sárga fejéről.
Hoszszú sörény veri tiszta nyakát, szél hordja sörényét
Ő pedig ül aranyos dárdát ingatva kezében,
Mint zöld ág' tetején reggel szép égi madár ül,
Melly ott szárnyat emel ragyogó tollának örülvén
Igy közelít a' hős: öröm, és szerelem van alakján,
'S meszsze előre röpül vágyódó lelke szemével.

Jár ősz apjával Habilán sik puszta mezőben.
Ott leli őket bajnok Apor, 's leszökelve lováról
A' lányhoz tüzesen pillantván, mond az atyának:
Ősz atya, régi vitéz! ha jéles volt híre Csabának
'S ösmeretes nálad, fia jő most, vedd kegyelembe.
Lányadat, a' hajadon Habilánt add, hölgye lehessen.
Erre Csatár, az elöszült Hős, igy szóla viszontag:
Töled is ó Habilán, szép gyermekem, elmaradol hát?
'S vég örömem veled elröppen vénségem' utolján?
De Csaba gyermeke vidd, vidd öt teremidbe, 's szeressed,
Olly hős légy, 's emberséges, mint bátor Apád volt,
Hogy boldog legyen igy a' bajnokok' anyja, öledben.
Igy az öreg, és első szerelemmel Apornak ölébe
Hajlott szűz Habilán. Leveré pártája' virágit,
'S bajnok Apornak adá, 'söt hajlékába vezette
Zengett benn az öröm. De közel vala szörnyü haraggal
A' gőgös Kutigúr, 's most mint nagy üregbeli Sárkány,
Melly véres taraját megasan viszi barna fejével,
Elfödi a' napot, és rettentőn röpdös az égben,
Körmei, 's emberevő foga mérgesen öszszekoczogván,
Úgy mene Bendegucz a' zengő csárnokba haraggal.
'S most oda már örömed, szép fürtü leánya Csatárnak.
Megszakad a' vigaság, ijedelmek fellege száll le
'S a' zengő hajlék némul a' benne lakókkal.
Merted e' hát igy szól, 's a' csarnok reszket alatta,
Merted e' gyáva fiú megelőzni szerelmemet? Élted,

'S honni csekély híred, ha hatalmam akarja, kivesznek.
Nem Csaba' magzatját illetheti lánya Csatárnak,
Hagyd nekem öt, 's haragomtól félj, melly téged' elejthet.
Igy szólván fenyegette Aport. Harcz lenne közöttök,
Rettenetes, mellyen Habilánnak szíve szakadna.
Nem türhette Csatár, bátran mene Bendegucz ellen.
Megtartá haragos karját, illy szókra fakadván:
Bendegucz, igy vagy e hős eleidhez tettre hasonló?
Nem rémülsz az Atyát végső örömében elölni,
Hogy kikiáltson bús sirjából átka fejedre?
Menj, kérd dús Emezát, vagy az ékes Bimba' szerelmét
A' ki Méotisnál nagy földnek birja határit.
Menj, te hatalmas vagy, kérj, és nyersz hölgyet egyébütt.
Hagyd itten Habilánt; én öt, kire vágya szerelme,
Nagy Csaba' magzatjának adom, szép bajnok Apornak.

Tisztelvén az öreg daliát, elhallgata ekkor
A' Kutigúr; de szivében még elvitte haragját . . .
Jó szelek a' morajos felhőt éjszakra csavárják
Zúgva, borongva megy az; de megáll végtére, 's ijesztő
Barna, halálos kebléből elszórja sokáig
Rejtett mennyköveit, hegyet, erdőt eggybe hasítván.

Gyászos vagy, 's szomorú emléke az ősi üdőnek!
Elmene már Habilán, fiatal deli hölgye Apornak,
'S ül vala hősével Tanaisnak habjai mellett.
Csendes volt a' viz, szél nem fodrozta, 's lenyugvó
Színén játszadozott a' csillagok' égi sugára.
Elnémúlt mind a' zajos élet' hangja körülök
Megszólal Habilán, 's igy zeng szava kellemes ajkán:
Bajnoki szép férjem, kedves nekem a' te vidéked.
Ah de nagyon retteg Habilánnak szíve miattad.
Vagy nem fegyvereket hallok csördülni? mi barnúl
Déli fenyérünkön? Nem Bendegucz a' ki közelget?
Jöj, vígy el szaporán vígy el váradba, 's nyugaszsz meg.
Igy szólván mene, sérjével; de utánok eredvén
A' haragos Kutigúr mérgedve kiáltoz Apornak
Hogy hölgyestől öt, ha nem áll-meg elejti nyilakkal,
'S mellyet rejte, kivillámlik nagy kardja kezében.
Ekkor Apor hova lenne? - megáll, 's hölgyére borulván,

Hölgyem, szép Habilán, így szól neki, veszni maradsz e'
Itt velem? ah fuss el, 's küldj fegyvert csarnokaimból,
Vidd haza csókomat, így, vidd el, majd elmegyek én is
Menne; de a' Kutigúr fegyvert vete rája kegyetlen
Markából, 's mene, mint villám, a' kópja hatalma.
Kárt még sem tehetett, rezgön a' földben elállott.
Onnan Apor kiragadta, 's az öldöklönek imígy szólt:
Hös vagy e, vagy lator? a' fegyvertelen ellen erösen
Fegyverkezve sietsz. De ne örvendj vszsza megy a' vas,
És iszonyú Tigris szivedet megnyitja hegyével.
Igy szólott, es viszsza veté e' kis nyelü kopját.
Bendegucz elkerülé; de serény katonája, Kelendi
Általa meghasadott fejjel láttára lefordúlt.
Zúg, morog a' Kutigúr, karddal rohan ellenök . . , Indúlj,
Indúlj bús Habilán. Oda lett szép férjed' elejté
Öt a' vad Kutigúr önnön várának elötte.
Indúl . . . Haj késön, a' vadnak körme közé jut.
'S szörnyet haL gyötrött lelkét fajdalma elölvén.
Ott vész, 's gyenge fejét vérzö férjére lehajtja.
Még ekkor, nem húnyt le borongó napja Csatárnak
A' viadal' hirét hállá, 's átkozta tevöjét.
Mért rázzátok, erös szelek, a' fát, melly egyedül áll?
Gyenge virágai elhullnak fonnyadni tövéhez.
Mért jötök viharok zöld ágat törni fejéröl?
Áll a' bús törsök; keserüség' nedvei mossák
Vén gyökerét, hogy dísztelenül fölnyuljón az égbe.
O Csaba, o Habilán ti virágai voltatok a' vén
Törzsöknek? Hova hagytalak el, hova kagytatok engem?
Hah! ha boszút vártok, mért nincs szikrája koromnak?
Igy szólott csikorogva, 's szavát elfogta keserve.
De hallá fenn a' hadak Istene lelke' siralmát.
Csúfos harczáért megutálván Bendegucz' eltét
Rajta ütött, 's leveré haragos villáma' tüzével.
Ön katonái veték testet keselyüknek lelejbe.
'S fegyvereit dühös Armánynak barlangja benyelte.
Gyászos vagy, 's szomorú, emléke az ösi üdönek!"

Vörösmarthy.

A' Fátyol.

Mély fájdalomtól leng bús fátyolom,
Vérzö siralmim eggy hüs sírba esnek:
Itt nyugszik teste a' hervadt kegyesnek;
Ötet kesergem, ötet gyászolom.

Lelkem' világhoz már nem lánczolom.
Vad éjeim vig rózsát nem keresnek,
Nem látszik a' kies többé kiesnek,
Eltünt Istennem, meghült Gyámolom.

Midön a' szerencsétlen igy éped,
Igy forr, igy küzd folyván könnyim pátakja,
Halál nyiljon meg árnyas ünneped.

Ott feldúlt szívem terheit lerakja.
Örömhajnalban húny a' gyötrelem,
'S Amáliamat újra fellelem.

Makáry.

Epedő Várás.

Kies ernyözetek,
Hamar óh rejtsetek
Titkos homályitok,
'S hüs, szent árnyékitok
Közzé, a' míg betér
Ide a' szép Tündér.

Te enyhe lengeteg,
Siess hozzá, 's vidd meg,
Hogy hév sóhajtatok,
'S égő kívánatok,
Között itt várja rég,
Ki, míg él, érte ég.

Szent-Miklóssy.

É n e k.

Az ajk rózsáin hangok ringadoznak,
És szellembájak könnyen lejtenek,
'S mint súgár 's illat légben körzenek;
Öröm, gyanú 's kín akként áradoznak.

Hol e' Tavaszzengések olvadoznak,
Mosolygva bíborulnak Édenek;
Új élet, új napok diszelgenek,
A' holt erő 's lét fényben virradoznak.

Feltűn a' hitláng tündérző világa,
Gyönyör hajnallik a' bánat' sebére,
Mellyet vad sorsom harczal égve vága.

Varázslat ömlik hangja tengerére;
Szép arcza fény özönben elmerűl. —
'S a' zengőt hódúltak fogják körűl.

Kovacsóczy.

Barátság és Szerelem.

Gondatlanúl eredtem kis sajkámmal
A' szenvedelmek zajló tengerére;
Vak éj, borult a' vészes víz színére,
Küzdék örvénnyel, széllel és hullámmal.

Erölködém feszítet vitorlámmal:
De nem volt útamnak biztos vezére
'S szép vágyaimnak békes enyhelyére,
Nem kötheték ki zúzott vasmacskámmal.

'S im széttoszolt az éj, simúl a' tenger!
Tündár fiai ragyognak fényt pályámra
Erósz áll, a' kormány mellé sajkámra.

'S egy szél, Küthera' révpartjai felé ver!
Magam' Küprisz' szép mennyében találom
'S karjaim között imádott Ideálom'.

Fenyéry Gyula.

A l k o n y C s i l l a g.

Nyugton, 's tisztán húllnak sugáraid,
Reám alkonyvilág szelíd vezére,
A' Fülmilét költöd lágy énekére;
'S a' csend kéjelg, halván mélosszait.

Eggykor világítád nyyílt tájait
Koromnak, 's tüzed bájt gyönyört igére,
Intetve a' remény' zöld enyhelyére,
Zengém diszed', 's szerettem' bájait.

Sötét, borúlt, zajlong reményfokom,
Hervadt virággal fűzve homlokom,
Távol ragadt sorsom vad zaj szele,

Eltűnt! a' kit köny, hang hűn kérlele
Karjaim utána ah! utána tárom
De érezem csak földi szép határom.

Kovácsóczy.

Az én Magányom.

Itten töltöm vigan napjaimat
E' szalma fedeles együgyü kis házban,
Itt öntözöm zsenge virágimat
E' kis kertetskének sürü homályában!

Dalra fakaszt, madárkák' zengése,
Elandalit a' falevel ujjulása,
A' Tavaszi Zefirke lengése,
Égi reménnyel gyújt rozsák bimbozása,

Igy! igy, élek távöl irigyektöl
Kicsinyek gondjaim, de egyszersmind nagyok
'S ha magányom, a' bölcsebb lelkektöl
Látogattatik, óh akkor! boldog vagyok.

Dukai Takács Judith.

A' hangok' leánya.

Elfáradtan napi dolgaimtól, a' roppant szabadba kitértem, hogy szellememre új erő lengjen, a' tér mezőknek hullámzó virágairól, mellyeket a' hevenyes nyár nap után a' szellő az Anya ölről felcsókolt, kelyheiket kinyiták, 's keblök mint a' fiatal Tavasz' himes pillangója a' Szmaragdszőnyegen szinesülten ingadozott, a' csillagok nyilt szemeikkel vágyaik' bölcsőjébe tekintettek be, 's az ég könyűjiket kisírta, 's mind mind eggyesűlve látszattak mondani, „ti vagytok a' mi nőjink, mi fényünket küldjük nektek, eresszétek bájillatotokat a' fürge szélszárnyra hogy a' tiltott eggyesűlet szent gyanúban olvadva közöttünk éljen. — Tiétek a' földkör, miénk a' légpálya, a' mit halandó nem képez nálunk fényben 's szagban él! A' fülemile szerelmét a' rózsának megvallá, ennek rubinajkai az éj' napjához felmosolyogtak, de ez ösvényén mint eggy érzéketlen szerelmi szemtanú tovább haladt, tovább mint az ábrándozó szemsugár, tovább miként az élet a' végtelenség felé, melly elsülyed, mint a' hold-fény a' korány derűlténél, el mint a' gondolat a képzetözönben, vagy miként eggy vízcsöpp a' világot károló tenger' ölébe. — Valamint a' játszó gyermekek,' szintén szállongtak ezen gondolatok vagy észvirágok az életbe. — Én eggy dombon álltam, estvel eggy dombon állni, midőn távolról szélvész tornyosúl 's a' sötétséget villámok hasítják, 's az ég itélő' szavaként dörög, — e' felségest ki érezni akarja tapasztalja.

Autom gyanánt titkos vágy' ösztönétől tovább vonattam, a' nélkül hogy tudjam utam' czélját tovább lépdeltem, szemeim meredten az égen fügtek, 's sugárai a' hold- 's csillagokéval édelegtek, a' roppant városban, mellynek lakosi mintha nyelveiket örökös varázslat kötötte volna le, mind aludtak, denevérek' röpte idvezelt, 's hogy nekik nap az éj jelengeték; táplálatot most keresnek, most munkálódnak, miként sok Compositeur a' Compositio regulái mellett, vagy Muzafiakként — kiket a' világ dőrhagymázában majd halhatatlanít, majd mind. Phantasztákot kaczag. Az óra kondúlt, 's én a' mint Shakespear' Hamletjében magam kérdem, hány a' harang? ez nyelvbeli hiba, 's mint Neologusz is megakadtam — de im az őr felváltás kiáltásával háborított — 's nyelvvisgálatom félbe szakasztatja.

Eggy szűk útszába fordúltam, körülem magas árnyak vonúltak, 's nekem úgy látszék hamint dicső Magyar-elődjeim' Mausoleumába lennék, 's minden ház emlékkő. Remeik körüllebegtek, és lelkesülten képzeltem a' Multat, a' Jelent, 's a' Jövőt e' három testvér az mellynek eggyike folyton haldoklik, másika addig él míg az első betüt ide irom, a' harmadika mindég születik — 's ezen három testvér az emberek' kínzója.

Félre tekintek, és eggy fejérbe burkolt termetet látok előttem lassun lépcselni. — Asszony volt, 's így kettős kiváncsiság ingerlett őt meg nézni, ennek jutalma eggy halvány arcz lőn, szemeiben ha a' holdfény nem csalt, könnyűk ragyogtak, miként virágölbe a' harmat. Szeme kék volt, azt pedig tudják olvasóim mi szépen áll a' Brovalia elata vagy pedig Agabanthus Umbellatus bársonykeblén az éjköny, mikor a' napsugár töredezve minden csepből a' legszinesebb gyémántot alkotja, arczát nagyobb figyelemre méltattam, 's emlékezém hogy őt már eggykor láttam, akar-

talan megrázódtam, de rázódásom félelem nem vala, sem öröm, hanem e' kettővel rokon, ezen arcz a' maga nemében eggyetlen eggy volt, 's mássát még nem láttam, sokan azt vélhetendik hogy e' sorokat szépségére alkalmaztatom, de nem csupán a' szépség érdeklő, olly arczok vannak, mellyeknek látásánál habár a z Istenség' remeklő keze a' fennlángzó Phantasia Ideálját nem képezte is, még is a' szív húrjátékát titkos érzetekkel édesdeden megrezzentik. Valón ezen arcz szép nem volt, de rút sem, szemei beesve, 's színetlensége nyilvánzá hogy keblében bú él. A' mint mondám, én ugyan e' személyt egyszer már láttam, 's ha nem hibázok, a' templomban imádkozva, ajka áhítatja közben mosolyga, 's melyét zokogó sohaj emelinté. Akkor magához vonsza már 's őt követni elhatározám, de sikeretlen, mivel innep lévén czélja vagyáimnak a' néptolongásban eltünt, 's minden törekedésemnek sem sikerülhete őt fellelhetni, most tehát őt feltettem nyomozni, sietve mellette ellépdeltem, köszöntém, de nem visszonzá hanem hangos kiáltással eggy közel kapuba rémként besuhant, én meglepve, bátortalan őt követni megálltam, e' jelenet kimenetelét várandó.

A' kapunál megálltam, Asszonyhangot hallottam szeliden inkább mint feddőleg mondani: Helene az éj hideg.

Tudtam tehát hogy neve Hélene, ő lágyan mint a' siránkozó Harmonica moll hangjai felelt:

Az éjnek megmondtam nálunk maradjon, mert a nap kegyetlen hevű, a' szellőt elküldém, őt felkeresni, a' csillagok' szemét kölcsönzém, hogy rejtekébe láthassak, de ő alszik, virágok illatját ajkaimra szívtam, 's neve ajkamról színes illatban sirt-le, mohos nyoszolyája' mélyébe.

Helene Helene! ő benn reád vár. Erre hirtelen ajtócsattogást hallottam, 's minden ismét elnémúlt.

Mi volt ez? megálltam gondolkodva — eggy földfeletti ábrándozóné? vagy bőszült? szavai mit jelentettek? mit a' korosb Asszony' jelszava? talán játék, vagy csel volt, engem' könyörre gerjeszteni? Eggy lassú ének a' melancholizáló csendet felkölté, hangja haldoklólag zengett, mintha a' Természet' segelmét kivánná, az egésznek csak végét érthetém:

Térj vissza boldog eggyesűlet,
Míg el nem múl e' szent hevűlet,
Bár hűs és mély a' sirja,
Szívem még ott is birja.

Öntsd menny te a' szelíd kegyelmet,
A' földi nem tudhat szerelmet,
Az csillagok körében
Élend tisztább tüzében.

Hangosan hallottam zokogni. Térj vissza mondá az évűltebb Asszony, reád koszorú vár, karjai fogadásodra nyiltak, 's olly különös sikoltással a' minőt még nem hallottam, Helene elsietett. Én tovább is figyeltem, de néma vala minden.

A' reg szürkülni kezdett, és én éji vándorlásomból, harmatlepve haza tértem, hogy az álom' karjain nyugodjak, de ez kerűlt, 's éji látmányom' képe lelkem tükre elébe állt; hogy képzetim' tárgya, szenvedő, hangjai a' Természet' titkos Sanscritja melly reám fájdalommal hatott, elárúlták, nekem úgy tetszett mintha egész életét azon hangokba ömlesztette volna. — Hang? — az ének hangokból áll, 's más e' az élet éneknél? mellyben eggy hang a' másikat váltja, a' keményebbet lágyabb, a' lágyat szelíd. Az élet semmiből támad fel, a' hang láthatlan szárnyakon semmiből röpűl ki, 's mint az élet ismét semmivé lész.

Koránylani kezdett, ammint említém. A' lét bánatos ábrándozásából felébredni, néha néha eggy madár

idvezlet, sirtuli szellem' sohajtatja ként reszketett, 's a' világ' néző játéka elől a' mindennapi kárpit felvonúlni, elvonta az Isten a' világ nagy éltető szelleme, sugárdúzs aranycsillagokkal hímezett fekete köntösét, 's helyébe földövedző palyástyára a' Természet' roppant gyémánt szemét, a' napot függeszté ki, fénye minden alvó teremtményt felhívott, fel az örömet, gyönyörűséget, bút, fájalmat, 's a' kint is, melly szegény Helennel midőn nyugodnék keblében szunnyadozott, ismét minden felébredt, 's ez úgy fog történni, mind addig míg ezen romokról a' halál minden zsákmányját elviendi.

Kiki áltláthatja hogy a' nap első löveltével első útam' tudvágyam' kielégítésére tettem, 's Helent ismerni, történetével mélyebben barátkozni törekedtem, sietve mint üzetett lakása' megjegyzett útszájába siettem, de czélomhoz mint érjek? egyenesen hozzá? ez túl esett a' szerénység korlátin, künn lévén, eszembe jutott hogy Barátom lakja közel van, a' ki, tőlem távol lakván őt gyéren látogattam meg, 's nem keveset csudálkozék engem magánál olly korán láthatni. Én vélve, a' leghidegebb arczal, 's erőltetett eggyerányossággal léptem be, beszédem' tíz féle tárgyról is kezdettem, de folyton nyugtalanabb lettem, Barátom felettem mosolyga, 's látta hogy kandiság az, a' mi hozzá vezetett, tovább már a' kint nem tűrhetém, Helene, 's csak Helene röpesett nyelvemen, 's titkom szavakba költözött, keblem hamint bűnsúly hengeredett volna le, könnyebbült. Tegnapi viszontagságom' elbeszéllém, nyugodtan kihallgatott, 's úgy látszék hogy minden szavam ajkaimról mézként szeretné leszívni, gyanúm' Helen szerencsétlenségéről nyilvánozván, szemeiben könyűket láttam, 's ítéletemnél hogy nem olly szép, mint érdeklő, elpirúlt, 's szellemesülten szavaimba esett:

Nem szép? azt mondod? az Istenképzés nem másolhatá gyönyörűbben felségés Ideáljait, az egész teremtmény a' szépség' elemeiből van alkatva, azon arcz, az a' termet, az a' szellem, 's annyi kín! annyi kín, én azt vélem, szelleme hangokból van teremtve, ezek örök vágyokban a' honnan származnak, a' mennyben felkiványkoznak, mert tudd, a' ház egész nap mint Istenhon hangokba reng, belőle hang, ének, muszika szállnak ki békehírdetők ként, ha Helent emberalak nem testesíti, én Angyalnak mondom; a' hangok testvérei, ezekbe fejlik keble vágya, szerelmesei a' virágok, Barátom hidd el (az én jóm folyton hevült, 's eleven ábrázolatjai engem' is elragadtak, én beszédtárgya képét tizszer rajzoltam magamban de eggy sem tetszett) hidd el midőn az égre feltekint, nekem úgy tetszik, mintha mondaná: hangok! ezüstszárnyakon száljatok alá, 's te virágillat, emelkedj velem fel a' föld kínos zajából, övedzetek körül zengő sugáraitokkal, 's a' siralmas élet ragyogó fellegözönben simúljon szerte.

Ezen hosszas szerelmi Pathoszú leirás kedvetlené tett, akartom el'en keményebben mondám, most annyit tudok, mint tudtam, én Helent bővebben ismerni óhajtom.

Azzal még senki sem dicsekedhetik, de a' mit felőle tudok, azt megmondom, én itt lakásáról két hónap óta bizonyosodtam, hogy falusi jószágról jöttek azt gyanitom, mivel eggy olly gazdát gyakron látok a' háznál megfordúlni, az időtől fogva, itt csendesen minden társaságtól men'en élnek, a' házi Orvoson kívül oda senki sem jár, 's előttem úgy rémlik mintha azon ház a' Harmonia' csarnoka volna, Helene betegségét hiszem, böszültségét gyanitom, 's mostoha sorsának okát a' szerelmet vélem, szelleme miveltségét, járatossága a' muzikában, és költésben mutatja, az elsőben könnyen bán a' Guitárral, Fortepianoval, de legkedvesbje a' mysztikusz Hárfa, a' költésben gyakron a' legédesb dallokat improviso zengi, a' minap im eggy Romance töredéket jegyzettem-fel; a' mellyet én Barátom engedelmével közlök:

Pártát a' lyány vigadva fűz,
Keblébe lángol dúl a' tűz,
Sírban hitem jutalma,
Azt kéri szűm' siralma.

A' hős vad harczba költözött,
Csalárd ellennel ütközött,
Elvitte szépe szivét
Nászágyba inti hivét.

Vidám lángzó tekintete,
Harczbérrel diszlik termete,
Zálogba hagyta szivét
Nászágyba inti hivét.

Az egész háznál, folytatá tovább Barátom: nem látok senkit eggy évült Asszonynál, ki légyen ez? előttem titok, úgy véltem czélomhoz jutni ha az Orvost pártomra nyerhetem, de ez felesküdt szövetségesként néma, kérdéseimre felelete elmellőző, feltevém tehát magamban mindent elkövetni, hogy önn magam' munkálódása által juthassak ismeretségébe, szerénytelen nem akartam magam' körökbe vonni, 's minden más igyekezetem hajótörést szenvedett, 's ekként keblemben csak a' csudálkozás és bámulás él, azon Isteni teremtmény eránt, kit a' balsors hánykodó hulláma fellázúltan ide vetett.

Én a' próbával mérkezni fogok, 's reméllem sikerűlend, nem tudod e' Nemzetsége' nevét?

Azt sem.

Bennem gondolatim, valamint az emberek a' világban őgyelegtek, csekély szünet után az ablakon kitekintek, 's általellenben Helen' laktával a' kapun lakást

jelentő czédula függ, feltétem megtevém, Barátom' homályos tudósitását hálálva, el a' kibérlelhető lakhoz siettem, e' perczben úgy tetszett, hogy a' sors jobbját nyujtva kegyenczének fogad, a' szobák az útszára, 's kellemesek valának, 's e' szerént rövid három óra mulva Helen általleni szomszédja lettem, tekintetim édesded kiváncsin röpültek az általirányos ablakokra, de azok be voltak vonva, a' ként mintha a' ház eggy sír lenne, mellybe az életnek tilalmas bétekinteni. Délután ablakom a' legdiszesbb Szelámá változott, mindennemű virág diszelgett, szinte mint érzelmem tanúja, 's báj illatjokra biztam szerelmem megvallását. A' Rosa semperflorens mellett Hesperis tristis állott, mint szánakozás és szerelmi tűz, ismet Hidrangia Hortensis, és Sempervivum arboreum örök remény jelként, megint Amaryllis, különnemű Feráriák, a' legszebb Pelargóniumok, 's Lantánák. Az alkonyra békételen vártam, 's midőn sötétülni kezdene Flautám' vettem, 's szellemesülten nyögdécselő hangjaival a' csendet felriadtam, hangja a' távolba mint a' teremtő világszellem elterült. Az életlen fazengzet jelszó lőn, 's Helen magányából életet csalt ki. Guitar accordokat hallottam áltevezni a' légen, Flautám akartalan accompagnirozott, 's távolba nották nélkül duettet játszánk, a' Guitár megszűnt, sipom vele egyszerre némult-el. Kevesded Helent a' kertben láttam andalogni, minden virágot megtekintett, 's mint szelíd Anya gyámitványjához mindenikhez szóllott, én nem érthettem az Angyalajk bájzengzetét, a' zengő szellő irigyelve elfuvta tőlem. Ledült végre egy Lonicera rubrával beszőtt fűpamlagra, termetén feszültebben simult a' liliomhavú öltözet, 's a' könnysugáros hold, eggy álmodó Chitonet látszaték megragyogni.

Láttam őt sirni, minden csep átok lőn, arra ki őt szerencsétlenitette, mi Isteni teremtménynek kellett en-

nek lennie, ki most illy angyali vala? mi lehetett midőn szerelme hevétől a' poron túl emelve, fényszárnyakon a' tökélletességhez fellebegett, 's most! most! érzeménye minden másnak el volt zárva, csak sorsának nem. — Az ismeretes korosb Asszony megjelent, 's Helene eltűnt, 's vele minden varázs melly képes lehetett, figyelmem lecsatolni, ezután hallám énekelni: Térj vissza boldog eggyesület 's a' többi.

Ezen jelenések minden változás nélkül megújultak. A' hónap' végével midőn szándékomról önként már lemondani akartam, minden a' mit láttam megszűnt, Helene tehát vagy igen beteg? vagy elutazott? e' két eset volt lehetséges, épen a' városba kimenendő valék, midőn eggy kis fiú útam állja, 's Sennyeyné általelleni szomszédném' nevében kér, hogy jelennék meg nála, — képzelje kikí örömem', én a' fiút felkaroltam, megcsókoltam, megajándékoztam, röviden, gyermeké váltam, 's még máig sem tudom miként jöttem Helene szobájába, röpültem, vagy mentem e?

Eggy szelíd tekintetű Asszony, arczain szenvedés jeleivel fogadt, a' leülésre kért, én nyugtalan valék szemeim Helént keresték, 's nem találták, keblembe félelem szökelt, az öreg megszóllitott, de szemeim az oldalajtón maradtak függve.

Az Úr bátorságomon csudálkozni fog, hogy ide kérettem, de vádolja önnrészvétét, mellyet leányom iránt gyakron vádolt el's ha tettemet rosszalja, fájalmam mentsen, ki eggy boldogtalan Anya kinek a' szerencse mindent, mindent szerencsétlen gyermekén kívűl elragadt, a' mi reménycsillámként felé lövell mindenhez nyúl. — Én gazdag vagyok, de boldog is voltam, míg az irígy fondorlás legfényesebb kincseimtől férjem 's leányomtól meg nem fosztott.

128244

Figyelni kezdettem, remélve hogy a' titok' csomóját feloldva látandom.

Az Asszony szemébe könyűk tolódtak. O! mondá; ne kaczagja az Ur e' könnyüket, ezeket leányom sorsa sajtolja ki, ha emberarcza emberszivet fedez, áldom e' perczet melly közelembe hozta. — Felkelt és eggy sötét fátyolt eggy Asszonyképről elvont, minteggy szoborrá vált álltam ott, bámulás, csudálkozás, öröm, 's nem tudom mi más röpesett körül. Oh! mik minden Madonnáji Raphaelnek, Corregio Angyalai, Salvator Rosa, Titian, Belliní szépei ezen alakhoz képest, a' Medicei Venusz kit a' világ högerjel néz, eggy árnyalak, illy szépet még nem láttam, ebben Költői nagyitás nélkül elmondhatom; föld - és mennymív testvérült.

Illyen volt, hangosan felkiálta, 's reám borúlt. Az idvetlen Anya elérzékenyített, tűzzel öleltem meg, önn Szülőmet vélvén hevemben karolni, kezeire csókokat halmoztam; minden minden a' mit tehetek, 's embererőt nem múl-fel, légyen segelmökre szentelve.

Az Isten áldja meg, monda gyöngűlten az Asszony, 's a' Scenától meghatva, a' Sophára lehanyatlott. Csendesség lőn; szemeim a' képen függtek, mintha minden vonásait lelkemben akarnám vésni. Sennyeiné intett, és én érzékeim' bálványára, ne hogy őt megsértsem, leplet vontam, míg eggy kevesnyit búcsút vevőleg megállapodtam.

Lássa mindenem szertesz órva.

'S Helene?

Igen is, ez a' név, ez a' hang még a' mi az élethez kapcsol 's szívem' húrjait édesdeden rezzenti meg, ez az a' melódia melly boldogságom' romjai közül felhangzik, minden egyébb idveim porba tiporva, eljátszva, 's ez eggyet nyertem, én felettök emlékkő állok, emlékezéseim hazudnak, csalnak, ez egyedül a'

gyémánt, melly az életsötétben világit, bár felette az értelem homályt szőtt, ő neki idegen utas az élet, 's ő vándor benne.

Most az ajtó megnyilt, 's Helen leeresztett hosszú hajakkal kilépett, fejéren mint eggy Vesta Szüze öltözve, reám mosolygva tekintett, de idvezlésem nem fogadta.

Csillagövezte tetőn állottam, a' szerelmet ültettem, örömharmattal nedvesítém, de gyöke elpurhadt, törzse kiszáradt, levelei, virágjai lehúltak. Közelebb jött hozzám; reményvirágom' aranymagvait, eggy korányi fergeteg széles hullámölbe ragadta el, eggy szem sem maradt, 's most a' domb kopár 's zöldtelen. Lejöttem a' magasról, mert a' menny-láng égetett, kivánatim meghitjévé az ifjú hajnalt tettem, de ez eltűnt felküldé a' napot, 's alkonyra szélvész zajlott: társaim kéj, gyönyör, derültség, valának, most hitlen elhagytak, csak kedvesem maradt, de ettől is fél minden, neked megmondom, — ne rettegj, mivel te is halandó vagy, — halálnak hívják.

A' szót kiejtvén, eliszonyodva megborzadt.

Most engem a' semmiségből felküldött, hogy itt ált álmodjam azon rövid perczet, mellyet életnek hivnak, öleljem az álorczás örömet, lássam a' rettenetet, 's majdha felébredek, a' világ bakafántjait kaczagjam.

Szava mi szelíden zenge, mennyi igazság volt értelmökben! Elébe térdelni vágytam, 's minden érzetem eggy hagba önteni, de mi szük? mi nyomorú? a' telt szívnek az embernyelv, az érező tudja. Eggy hosszas pillantattal reám nézett, 's mint eggy viszemlékezni tetszett; arczám vonásait gondolkodva eggybe hasonlítgatá, igen is mondá tovább, te vagy, ki a' hangok ezüst szárnyán midőn csengve a' szellemet gyönyörjökben feresz-

128244

tik, megnyugtatod; Flautád ábrándozásai, szivére mutatott, itt holtakat költöttek fel.

Ismét gondolkodott.

Illyen ő mindég, mondá Sennyeiné, csak néha tér meg az értelem világossága malasztos percze, homályfellegezte órájit felderitení. Helen lassún Anyja keblére simúlt; Édes Anyám szavad' megtartottad, vedd hálámat. Sennyeyné int, 's én őt megértettem. Helennek bemutatott, ki magát mélyen meghajtá, én ellenben szerencsémről 's örömemről szóllottam, mellyet e' rég kivántam megismerkedés okozott.

Kérem legyen türelmes mondá Helen eggy szerencsétlennel, emlékezem hogy már láttam személyét, 's hallám mesteri készségét, 's nem rosszallandja, hogy Anyám kérelme ide fárasztá, arcza bennem megvallom, bizalmat gerjesztett, 's ha hogy szűnóráji engednék, kérném töltse nálam accompagnirozásban, mert a' muzika eggyetlen elemem.

Én mindent megfogadtam, még azt is hogy ismeretességem senkinek sem fedezem fel, további beszédünkben a' Doctor jövetele gátolt, ez nem keveset csudálkozék, a' szép betegnél idegent, 's jelesen engem láthatni, de csudálkozásához öröm szövetkezett, 's vonásai nyilvánzák, hogy embertársain segithetni, legfőbb gyönyörűsége. Magam ajánlva eltávoztam.

Igéretem tartani kivánván, délest általmentem, a' hangok leányához kit később így neveztem, édes ábrándozón lelém, a' bősz szelidebb irányzatot adott lelkének, 's én benne a' személyesitett szelídséget tekintettem, szótalan széket helyheztetett, én hozományom Giuliani' remek míveit kitevém, arcza' havára örömláng pirúlt, Guitart vőn, 's az újak' rózsás szélei néhány búsongó accordok' fogásánál röpűlve röpűltek, ezek áldozat dallként a' mult' hamvai felett zengének, a' ton alkalmazás után játszani kezdénk; Sennyeiné részvevőleg halgatott. Én Helennel áltellenben ültem, mennyi önn meggyőzéssel kellett birnom, minden hangot a' leg elevenebb kinyomás követte arczán, néhányszor megzavarodtam 's kevésbe mult hogy elébe térdre nem rogytam. Reám, szeméből a' menny minden idveségével, derülönge, testi kecseiben a' földi szép eggybe szőve, eggybe teremtve felém virúlt, 's így menny dísz 's földbáj előttem, keblemben pedig Istenérzet. Az Angyalphantazia szülte mív descrescendo a' legérzékenyebb mollba olvadott, ekkor bársony szempilláji alól könyük simultak le, 's közűlök szemcsillagjai mint a' szivárvány szinesedve ragyogtak ki, Flautám elnémúlt, ő a' játszást folytatá, 's halk édesen kezdé zengeni, mintha Sphaekörből szállna alá virágszárnyakon:

Sirok ha a' korány pirúl,
'S tüzét szememre hinti,
Sirok ha már alkony borúl,
'S szemem nyugodni inti;
Minden szávam, 's lehelletem,
Minden hang, minden képzetem
Csak eggy nevet sóhajt,
A' sors bár merre hajt.

Sirok ha a' Tavasz virúl,
'S bájját elémbe hinti;
Sirok ha diszlő fénye hull,
'S szemem sírját tekinti;
Minden patak, minden madár,
Minden virág, 's zengzetár,
Csak eggy nevet sohajt,
A' sors bár merre hajt.

A' fenntetőről rám lenéz,
És tudja tőle messze;
Miként nyilong felé hü kéz,
Keblem' kín mint epessze;

128244

Mint festi őt minden remény,
Mint érzi, minden érzemény,
'S csak eggy nevet sohajt
A' sors bár merre hajt.

Sirok ha sirban e' kebel
Vesztet korán találа,
Szent 's idves lángom nem mul el,
Nem lesz képed' halála.
Minden éjkönny 's estvényi szél,
Poromból szólló jelbe kél,
'S kedves téged' sohajt,
Ha a' sors arra hajt.

A' vággyal telt élet végsohajtatja úgy lebben le, mint Helén ajkairól az utolsó hang, hirtelen felpattant ültéből, 's kezet nyujtva eltünt. Hol valék én? nem emeltettem e' Édeni Pálmasusongástól eggy tökélletesebb honba? mit érzettem nem sugározott e minden érzemény szívemnek eggy pontjára? szemeimbe a' könyük miért tolódtak? Sennyeynétől búcsút vevén eltávoztam, képzetem szobámnak falait ezer képekkel szinezte, az egész emberi nem csekélynek tetszett, mikor Helennek általa így kellett szenvedni, a' gondolatok szövevényéből nem szabadúlhattam, az éj meglepett 's álomtalan folyt el.

Helént, én ezután is gyakran meglátogattam, de a' legközelebbi napokban szembetünő változást tapasztaltam benne, nagy fájdalmára szivemnek értelme' szelíd virágzatai ritkábbak lettek, 's Anyja szomorgva panaszlá, hogy most ismét inkább mint az előtt a' multak' képzetébe elmerül, 's hogy most fájdalmai szerzőjét nagyobb hövel kivánja, én ezen napokban végtelen boldog valék, boldogabb mint sem legmerészebb képzelgésem óhajthatá, a' kedves szenvedő lyány napról napra nevekedő bizalommal fogadott, jöttömkor mindég kezet nyujtott, 's bennem minden érintése új világot szült,

lágy bőszábrándozása reám hatalmasan hatott, szomorú képei az enyimekkel rokonúltak, 's minden gondolatim' követték.

Igen is azon napot soha sem fogom elfeledni, Juliusz 10-én volt, hogy tíz napi távollétem után ndvarlásom' tevém, titkos sarjadozású gerjeim' szivem imádta tárgyánál. Elém Anyja kézkúlcsolva jött, 's némán Helen' ajtajára mutatott, én a' körűletből a' legrettentőbbet gyanítám, a' szobát mellyben mind eddig még nem voltam, lassúdan megnyitám, a' bétekintés meglepő vala, az egész a' legszebb égszinnel volt draperirozva, 's a' draperirozás mint az ég' fellegei, hol világosúlt hol sötétült; minden a' legfinomabb 's miveltebb izlés szerinti, 's a' legszebb instrumentumokkal ékitve volt. De mint réműltem el! Helent az ágy mennyezetnél koszorús fővel látván állni, úgy mint ő csupán a' világ büneiért számoló Angyal álhat, a' dicsőség' thronja előtt. Engem nem tetszett észre venni, mi történend figyeltem, kevesded térdre húllt, kezét imádságra fonta, felemelé az éghez; 's a' gyöngűlésig fennhangon rebegé: Világ Atyja! lyányod' szíve szerte zúzva, élte' kecse letiporva, könnye kiapadva, lelke' röpte allyasúlt, a' létet, melly kínja tőle vedd el; Emberteremtő! nem gyötrés mindenhatóságod' czélja, küld hozzám Angyalod', hogy csókja a' porbilincset feloldja, 's a' földkínt megszűntesse, madarat, halat, virágot lát szemed, csak reám! reám! nem hat sugára, Atyám Atyám csak én vagyok megvetve.

Kezét kintelte szívére szorítá, mintha mindent a' mi benne forrt kiönteni vágyna, akartalan felé léptem, 's háborítván feltekintett reám, szemében haragtüzet láttam villámlani: nem! nem! mondá továbbad, te bűntelen vagy a' földön csak ő az eggy bűnös, 's elgyöngűlten lerogyott, segedelmet híván, ágyába tétetve elszenderűlt, 's Angyalokról álmodott.

Halkan kimentünk szobájából — Ideje mondá Sennyeyné hogy titkunkba béavassam, megérdemli e' hálát tőlünk, mert ismeretsége nekem nagy megnyugtatás lőn, 's bennem bizalmat szült, Helenem' részéről is sokat köszönhetendő lennék, ha a' sors reményeim' szép kinézéseit el nem pusztitotta volna, halja tehát 's lássa mennyire sülyedhet az ember.

Az én birtokom közel fekszik fővárosunkhoz N. Vármegyében, a' föld termékenysége 's falunk felette kellemetes helyezése, (mellyet leirnom unalmas volna,) férjem eggy távol Atyafiának irigy-vágyát csiklandozá, 's ez nem is késett minden kitelhető modokkal azt elkövetni, hogy azt mondhassa, sajátom ez, de szerette férjemet semmi sem ingadoztathatta. Mi boldog esztendőket éltünk eggymás szövetségében, 's napjainkat édes gonddal telte el Helenénk születése, ő volt kinek szeretetében sziveink eggyesültek, 's óráink a' legkellemetesebb eggybe zengés kisírté, Helene nevekedett, kivirágzott teste felséges bája (nem hiendi Anyai hiúságnak a' mit mondok elég bizony-jeleket láttat most is) és szintén szellemi éretsége, számos tisztelőji valának, de szive mélyébe eggy se látszatott hatni, eggy se tetszett annyi varázssal birni, hogy szerelmet költhetett volna szivébe. A' mi mind engemet, mind boldogúlt Attyját szomoritott, az azon szertelen ábrándozási hajlandóság vala, melly Helen' lényén napról napra inkább elhatalmaza, 's belé kiirthatlan virányú magvat hintett, benne a' vérkönnyűsége miatt nemünknek tulajdon játsziság, elevenség, elménczség nem tündöklött, hanem annál szebben testvérült a' Spanyol Romantika az Olasz szépséggel.

Az bizonyos hogy nincs olly érzéketlen kebel, mellyben a' szerelem helyre nem talált volna, nincs olly szűzi szív melly örömkinban 's bú-kejben ne olvadna, ha

a' lelkével sympathizáló homályoszlató ifjú mint eggy megváltó Angyal aranyhullámban megjelen, 's az álmodozó érzeteket mind annak való körében bévezeti a' mit legszínesb álmai festettek. Úgy lőn Helennel, én áradó búsongása forrását hamar fellelém, mert az illy pontban nincs élesebb az Anya szemnél, örűltem e' változásnak, 's szivemben viselvén a' szerelem mennyet kettős szerencsés valék hogy az leányom' fedtelen lelkében myriasz csudáival leszállt, és vele azon idvességet izelteté, mellyet a' legdúsabb képzés nem másolhat. A' mit akartam, 's mint Szülő kivánhattam megtörtént, Helen az Anya biztos keblén arczpirongva boldogsága fennérzetében megvallotta szerelmét, sokkal inkább ismertem őt, hogy miként némelly Anyák intésekkel gyötröttem volna. Én sejtém de bizonyosan nem tudtam kí légyen a' küldetett ki neki a' földsötétet napokkal diszelgtesse, én helyben hagyám szive választását, az ifjú méltó vala hozzá, mind erkölcsi mind polgári létére nézve — de elfeledtem emlékezni, hogy Helennek kezét fennérdeklettem rokonja férjemnek megkérte, 's ámbár azt, szemünk előtt csupán eggyetlen gyermekünk boldogságát viselvén, nyilván megtagadtuk, még sem állott el kérelmétől, érzékeit a' szép nő, kincszomját szorgalmunk által gyarapúlt gazdaságunk vonszván, minket pedig elhíresült neveletlensége 's rénytelensége tőle inkább inkább elrettentett, ő mint eggy bűnsalakba sülyedt nem ismert határt az illő 's illetlen között.

Rózsavölgyi e' volt Helen Kedvese neve, illő szerénységgel megvallá szerelmét, 's ugyan az nap, Helennek születése napja vala, Szüleinek engedelmével megkérte leányom, kétségtelen hogy szives igenünket a' leghőbb áldások koszorúzták; 's a' mi boldogságunk ezer szinekkel sugározott vissza gyermekeink boldogsága tükrében, ők mint czélt nyerte szerelmesek a' jövő ti-

tokrejtő fátyolát emelgeték, 's a' messze távolt gyönyör képekkel népesítettek, eggy szóval fellegházakat épitettek, 's mi velek, de a' halandó szem, szív és elme olly gyönge hogy természeténél fogva a' leendőt mindég csak báj alakokkal hímezi, nem nézvén azon keskeny ösvényt mellyen eggy napból a' másikba megyünk sem azon kinár töltötte örvényre mellybe ballépés, vagy enyelgő lengeteg által bésodortatunk. — Az ember Atya másként rendelé. —

Minden gát nélkűl vágyva várták az eggyesülés napját, — meg kell még jegyeznem hogy Rózsavölgyi megfejthetetlen mi okból, minekelőtte Harvay magaviseletéről valamit tudott volna, gyülölte, 's őt kerűlni iparkodott; — mondom édesded reménnyel vártuk az egyezés napját, miként az ollyan ember ki a' sötét éjet álomtalan tölti, a' felmosolygó hajnalt várja. Én mint Anya valamint az olly állapotban lenni szokott, ezer bajokkal tepelődék, leányom nászpompája, házbeli készítményei, vendégek meghivása, mind ezt senki sem teszi örömestebb a' Házanyánál. Innen magyarázhatni hogy én Harvayra nem ügyeltem, ki gyakron zavart, 's háborgó képpel jelent meg nálunk, de mindég rövid időre, szinte Pünkösd hétfő után találkoztak, a' vejem és ő; Harvay szótalan 's néma vala, 's minden hangjában úgy tetszett bűnvallás van, ha szóllott gúnylón Rózsavölgyit érdeklé, ez sokáig türelmesen halgatá, végre kérte hogy szűnne meg, de ő folytatá, ez is ifjú lévén minden önzabolázása mellett fellángolt. Kellemetlen jelenés lett, mi mindnyájan megzavarodtunk, 's őket lecsillapitani törekedtünk, férjem is teljhatalmát Harvain használta, 's korlátba intette, ez fellobbant, az illy fattyú viszi el előttem a' miért én évektől fáradoztam, Atyám elől pedig az Anyját ki vette el? — erre felkaczagott, én nem tudtam minek véljem őt, ördögnek e vagy

embernek? mert olly ördögi volt e' perczekben egésszé hogy az emberalak rajta megváltozott oda hagyta körünket — Rózsavölgyi bocsánatot kért, mi örvendeztünk hogy vége a' rossznak.

Vacsoránál Harvay vig volt. Rózsavölgyit békére hívta, ez szivesen nyújtá kezét, 's mi megnyugodva mentünk aludni, más nap ismét férjem' ostromlotta Helen' birtokáért, ez már nem tűrhette 's kérdé őt miként lehet olly szemtelen, tudván hogy harmadnap múlva léssz az esküvés, vagy azt véli hogy eggy Sennyey szószegő lehetne, 's e' felül leányát kéntetni fogná, boldogságát a' pokollal elcserélni eggy erkölcstelen mellett. Harvay halgatott, mert épen a' végszavaknál Rózsavölgyi belépett, de benne a' düh forrt 's férjemnek bosszút esküdött, mi a' történtekről semmit se tudtunk. Készületekben töltöttük a' napot 's fáradtan nyugalomra tértünk. Minden nyugodott, éjfél tájban mint eggy tizenegy órakor rettenetes kiáltás hallatszik Sennyey' háló szobájából. Az egész ház felzajdul, 's csoportosan a' hang után nyomúl, első a' ki bélépett a' szobába Helen volt, és oh Istenem e' volt a' rettenetes percz Atyját vérébe fördve, kezeit nyilván a' mint a' gyilkossal küzdött összve vagdalva, halálos vonaglatokba a' földön heverni látta. Rózsavölgyi mellette mozdulatlan reá meresztett szemekkel — Rózsavölgyi! rebegé halványodó ajka 's Helén összve rogyott, képzelje ezen környülményt haldokló férjem 's gyermekem körűlem, cselédjeim Orvosért küldém magam miként tőlem kitelhetett, mindkettején segíteni siettem, Rózsavölgyi Helennél térdelt, végre felébredt alélásából, de mindenható Istenem! miként? —

Harvayt senki sem látta, 's most fegyveres néppel betoppant, fogjátok meg dörgé, — Rózsavölgyire mutatott ez a' gyilkos — Rózsavölgyinek nem használt védel-

128244

me, Harvay esküdött, hogy férjem' kiáltására bétörvén az ajtót Rózsavölgyit a' véres munkánál találta. Helen eggy sikoltással ismét életlen lett. Én zavarodásomban nem tudtam mit teszek 's úgy történt hogy Rózsavölgyit elvitték akartom ellen. A' megjött Orvost, férjem' hűledező sebfedte testéhez vezettem, és rövid visgálat után hallám, hogy késő minden segelem, mert már nem tartozik az élők közé, innen leányomhoz mentem, halaványan forróságba feküdt, minden erei szakadozni tetszettek, képzete lázadtában 's felzavarodásában folyton kiáltgatá: el el szörnyeteg. — Férjem eltemettetém, 's leányom' helyre állitására forditottam mindent, teste felépült, de elméje, ah az soha többé, 's nincs reményem ámbár az Orvosok biztatának. — Rózsavölgyit mint orzó gyilkost az igazság kezébe adta Harvay, 's ő az óta eggyszernél többször nem volt itt, 's pedig most a' napokban, ő Helen' állapotját vagy nem tudta, vagy tettetés vala, ismét kezét bátorkodá kérni, — ámbár bűnei következéseitől elnyomatva inkább várhatja a' benne már lakját helyezte halált mint az életet. Helent megzavará ezen ember látása ki e' mellett elég kegyetlen vala, nyilvánzani hogy Rózsavölgyi élete a' Fejedelmi kegyelmétől függ, Helennek ezt hallani, 's az Urnak köszönhető javulásából, boldogtalan bőszébe vissza esni eggy percz mive volt. — Ennyit kellett nekem szenvedni, 's én még élek, lássa mennyire csalatkoznak azok kik az Asszonynemet gyöngének nevezik.

Sennyeyné befejezte rettenetes történetét, én elmerültem gondolatimba, 's szótalan szántam őt. — Helene napról napra rosszabbúl lett, 's folyton Rózsavölgyit csak azt óhajtotta látni. A' Doctor megvallotta ha hogy hirtelen változás nem történend, nem csak attól hogy bősze örökre el nem oszlik, hanem még attól is lehet tartani hogy rövid idő múlva meghal, én e' gyönyörű virág koránti hervadása miatt igaz könyűkkel áldoztam, szerelmem mellyet eránta érezni kezdettem, csudálkozás lett, mert ez a' lyányka szerelme' mennytisztasága Isteni fényében nekem sokkal szentebbnek tetszett, mint sem halandót érdemesnek vélhettem volna birására.

Orvosi tanácslásokat tartottak, haszontalan. Magam minden tehetségem' arra fordítám hogy valamit kigondolhassak a' mitől boldog kimenetet remélhetnénk, nappal, éjjel 's mindég Helene volt a' magnesz mellyhez gondolatim vonúltak. — Eggy reggel felszökök ültömből, 's kéztapsal kiáltozva meg van! meg van! úgy hogy az emberek az útszán megállottak, áltmentem Helenhez, Sennyeyné nem tudta velem mit tegyen, mert én folyton csak azt kiáltoztam meg van! meg van! a' Doctor a' Doctor — örömem lecsillapúlt, Sennyeyné kérésemre az Orvost elhívatta, én gondolatom vele közlöttem, ő helybe hagyá 's már ez első jutalmam vala, de mennyivel szebb azon remény hogy Helent én állítom hajdoni épségébe, titkunk közöttünk maradt, senki sem tudott felőle semmit. Az Orvos bément megtekinteni Helent ki előbbi mivoltába vala.

Délután mindennel elkészűlve bésompolygtam Helen szobájába a' Doctor már ott volt, remekem' munkálódását látni. — A' szoba sötét volt. — Helene pamlagán elterűlve ábrándozott, a' csendesség olly nagy volt mintha a' teremtő most kezdené a' teremtés munkáját. — Csak Helen zokogása 's Rózsavölgyi neve zengett. — Csak eggyszer csak eggyszer térne karjaimba az elveszett menny — csak eggyszer egyszer látnám őt boldogságom teremtő Istenét! — Lassudan világosodni kezdett a' szoba, Helen szemei folyton Rózsavölgyi élet nagyságú képén, melly úgy volt festve miként elősször látta, függtek, mivel leselkedőt nem gyanított a' kép a' magusz lampa erejétől Phantasmagorice folyton

128244

nagyobbúlt 's mint eggy elevenedni tetszett. Helene ellenben csudálkozni, gyöngéden emelkedni, karjait tárni kezdé. Báj e'? álom e'? — most elkezdett a' harmonika zengeni, az egésznek Helen szellemére kellett hatni. Igen igen te vagy kiálta Helen 's kinyitott karokkal ölelni rohant — te nem vagy a' gyilkos — mondá édesden midőn karolni akarta, 's a' tünemény bája szerteoszlott. — Illyen volt az én boldogságom — idvezlek boldogúlt szellemek, nyissátok meg sirom' én honn térek — 's összve omlott, az Orvos várta az álélás végét, nem sokára elmúlt, 's szembetűnő változást vett betegjén észre, arcza vonásai rendesebbek, szemei szelídebb villámzatúk lettek, beszédje értelmes úgy hogy az Orvos is szellemesűlten reám borúlt, 's lassan súgta, nyertünk! mi lett belőlem, az egész világot Helen szobájába szerettem volna szorítani, 's hangosan hirdetni mi történt, — ki szaladtam, Sennyeinét kerestem, nem találván, bosszonkodtam kérdezgetvén, hallám hogy Harvayhoz a' ki őt sietve hivatta, hahogy eggy embert szégyen haláltól megmenteni akarna. — Harvayhoz akartam menni, de miként most midőn a' díj legszebben ragyogott előttem. — A' Doctor hevemet lecsillapítá, csak lassan lassan lelkem barátom, ha rontani nem akarunk — én mint fiú kit nevelője csintalanságáért megszidott, leültem, kezeim' mintha kötve lettek volna az ölembe tartottam, lelkem szivem mosolygott, de a' világért sem mutattam arczomon mi él bennem, fejemet a' falnak szögeztem, mert azt gondoltam hogy ha mozdúlok minden el van vesztve, az Orvos mosolygva nézett reám, 's én intettem hogy ne mosolygjon — képzetembe Helen engemet szeretett, kezét nekem adá, mint nőm boldog vala, én mint férje, 's Isten tudja még hány ezer rajz szökött ált fejemen.

Megtért Sennyeyné — én elébe rohantam szemeit nedvesen láttam, 's én nevettem, belépett leányához ez nyugodtan fogadta, én Sennyeynén nagy változást láttam, leányára borúlt 's csók csókot váltott, — már jól vagyok Anyám mondá Helene 's nem sokára örökre jó, mert vele leszek. — Igen is kedves leányom, vele lész és mint boldog nője. — Nője? kiálték én, mert mennyemből ez a' szó mint villám le sujtott.

Harvay bűnös életét befejezte, folytatá szavait, én pedig figyelmesen függtem ajkain — mert meg nem foghattam hogy lehet az a' mit Édenem szertedúlására kevéssel ez előtt mondott, tőle jövök, halottas ágyához hivatott könnyük között töredelemmel, Hites személyek előtt megvallá, 's irásba tevé, hogy ő, nem Rózsavölgyi a' gyilkos. Rózsavölgyi ártatlan! — kiáltá Helen 's mi mint a' viszhang mindnyájan utána, azt rég tudtam, — mondá tovább, érzettem, de — megvallani nem lehetett. Anyja kezét csókolta, — a' bosszú 's a' kincszomj hogy elromlott állapotját megjavithassa követtette vele el az iszonyú tettet, ő gyilkolta meg Sennyeit, előre kiszámolván hogy Rózsavölgyi, minthogy legközelebb vala férjem' nyughelyéhez lessz az első a' ki mentésére sietend 's így őt mondhatja bünösnek, a' dolog kénye szerint történt, ő a' tettet elkövette, reménylyén hahogy a' fő gát férjem az útból ki lessz irtva, Helene azon hálaadatosságból hogy Atyját megmenteni törekedett, 's gyilkosát felfedezte, önként nyujtandja kezét, de második része plánjának nem sikerült 's te szerelmed jutalmát veended.

Én szintén mint Harvay csak más tekintetben valék, nekem is plánom első része t. i. Helennek gyógyítása sikerült, a' második hogy őt mint nőmet öleljem gyönyörű kődvár volt, ezeknek pedig eloszlás a' sorsa.

128244

Helen magához térni látszék, 's a' múltról nem emlékezett, irántam szívemelő barátságot, Anyja valón Anyai érzést táplált, Rózsavölgyi eggy évi fogságából kiszabadúlt, mivel én ammint artatlansága kétséget nem szenvedett, azonnal a' leghatalmasb lépéseket tettem megszabadítására, mikor az artatlan szenvedő fiút megláttam barátja lettem, 's kart karba fűzve vittem látására elkészült Helenjéhez. — A' képzésre bizom e' viszonlátás Scenáját. — Én azon perczekben csak azt a' boldogságot érzém melly tettemből származott, 's hogy nekem volt engedve azon idv a' szerelmeseket eggy más karjába vezethetni. — Névnapom lőn a' boldogokat örökre eggyesítő nap, a' nászpompánál jelen voltam, öröm 's bánat könyűket [sírtam, mert barátom' boldogá, de magam szerencsétlené tevém. Más nap elutaztam a' Fővárosból a' nagy világba magamnak is Helent keresni de mind eddig nem találtam, most csak az eggyszer szeretetre emlékezem. Rózsavölgyivel folyvást levelezek. Most épen ismét eggy levelét veszem, mellyben Helen halálát jelenti, béke te földi szent, poraidnak, 's e' sóhajtat. Mint Angyal élt, mint Angyal halt meg, azt mondja barátom, 's magához hív, kérését tellyesítem, 's Helenét gyermekeibe fogom szeretni, az ő Anyja Anyám volt, 's fog maradni, sírja lessz a' hely hol szerelmünk a' leg magasb lángba csapong áldozatúl, hol szellemétharfa hangokon csaljuk le a' békehonból, míg majd engem is melléje nem tesznek, mert Rózsavölgyit barátságunk szenttségére megkértem, hogy mellé temetessen, 's engedje a' sírtulán közelembe lenni, kit a' földzaj elragadt — Helén! idvezült Helen! e' sohajtat, e' könny hamvaidnak.

Kovacsóczy.

Mártzius' első Napja.

Üdvez-légy földünk' kedvese!
Nyájas mosollyal fénylik arczod.
A' sok felhő szétröpdese:
Üdvez-légy földünk' kedvese!
Nincs e' gyászokkal semmi harczod.

Szép vagy te, vídám felderült,
A' nap' varázsló tükörében.
Arany időnek bája szült.
Szép vegy te, vídám felderült!
Új magzat a' világ' ölében!

Ártatlan ibolyák' hava,
Köss csók közt frígyet ösztönömmel!
Ha jöttél tündérkedni ma,
Ártatlan ibolyák' hava
Folyj életemre lágy örömmel.

Öleld kegydísszel Lórimat;
Ah messzetűnt! — öleld helyettem.
Öltözzd-fel arczvonásimat.
Öleld kegydísszel Lórimat,
Sugallva, hogy már hive lettem.

Makáry.

B a r í n e.

(Horácz után.)

Hitszegésed bűntetetlen
Ekkorig volt, Barine;
Ép, fejér fogad, 's te rútabb
Egy körömnyivel se' vagy:
Nem hiszek többé tenéked;
Esküvésed clélcsapás.
Im, miolta a' fejedre
Átkokat szórtál, gonosz,
Szebb vagy, és midőn előjösz,
Ifjainknak gondot adsz.
Csalni hasznos a' szülőnek
Hamvait 's ég' csillagit,
'S szenteit, kiktől örökké
Fél, fut a' hideg halál.
Úgy vagyon: nevet hitetlen
Esküvéseken Venus,
Együgyű Nimfák nevetnek,
Mord Kupido is nevet,
A' ki szüntelen nyilat fen,
Mellyel éget, vérkövén.
Még: neked nő minden ifjú,
Új sereg nő, új rabod.
Régi kedvesid hijába
Mondtanak rád szitkokat;
Viszsza térnek, 's a' csalárdnak,
Ajtajánál sínlenek.
Ifjait tőled, te sárkány,
Felti minden jo anya:
A' zsinór vének, miattad,
'S új menyecskék, szomorúk.

Virág.

A' Bujaság származása.

(Allegoria.)

A' kék irígység
Olymp lakójit is
Marczonglja gyakran
Mirigy epével
Eltöltve keblöket.
Így járt Saturnia,
Kinek Küthére
Világ hódoltató
Hatalma, 's bája
Örök tövis volt,
Kaján szemében,
'S még nem feledte
Párisz kezéből
Nyert diadalmát,
Mellyért örökké
Ég bosszúvágya
'S Haragja ellene,
Olly gondolatban
Hogy Páphia
Kecsét, hatalmát
A' Chárisznoknak,
Kik öt örökké
Kisérni szokták,
Csupán köszönheti,
Egy gyönge perczben
Reá beszéllé
Férjét, az engedékenyt,
Hogy tőle öket
Szakasztaná-el.
Meglett. A' Gratziák
Érzékenyetlen'ül
Rogytak-le Hypnosz'
Sötét ölebe.

728244

Küthére mély
Bújában elveté
Varázsövét,
'S imigy mutátta
Magát mind istenek,
Mind a' halandók
Előtt, egyenlő
Düh szálta-meg
Minnyájokat.
A' kénytől részegen
Hajtotta önként
Nyakát alázó
Jármába mindenik,
Áresz, ki eddig
Titokban égett
Érette, 's lángjait
Csak nema, bus
Sóhajtatokban
Meré jelenteni;
Most minden tartalék
Nélkül rohant
Ki nyilt ölébe.
A' sánta Vulkán
Későn veté a'
Gyémánt hálót reájok.
És vad tüzű
Ölelés gyümölcse
A' Bujaság lön,
Anyjához ez volt
Sokban hasonló
De kecs helyett
Ingert, 's kedveltető
Nyájasságnak helyébe,
Szemfényvesztő, 's kaczér
Csábitást nyert örökben.
Gyorsan, mint gondolat
Támad, serdüle-fel.
'S Miként igyekszék
Minden kitelhető
Erejével Anyja

Diadalmának
Tenger számát növelni.
'S millyen szerencsés
Volt, fajdalom!
Iparkodásiban.

Elhüle Júnó
Látván hogy áz
Nevelte épen
Ellenjének hatalmát,
Mi által azt
Még törni képzelé,
Csak nem szokott
Következése
Az elvakult irígység
Fondorkodásinak.
„Allitsuk vissza ismét
A' régi rendet
'S vessünk ezen köz
Örjöngözésnek
Véget," — kedvetlenül
Férjéhez igy szóll:
„„Azt nem lehet
Tennünk egészen.
A' Bújaság
Halhatlanoktól
Vön származást,
'S mint ök, maga
Is halhatatlan
De a' kegyek
Még mérsekelhetik
Nöttön növö
'S határt nem ismerö
Szörnyü hatalmát,
'S reméllem a'
Leányom is vak
Csábultából feleszmél.""

Igy szólla Zevsz
'S intvén, azonnal

728244

Felébredének
Az égi alvók
Küthere most
Pirúlt elösször,
Hogy nem lön bájöve,
De viszza nyerte
Azt kíséröjétöl'
A' Bujaság
Még volt alázva'
De nem leverve
'S mivel hogy a' kegyelmek
Örök törvényeik
Tiltják méltatlanoknak
Malasztjok' osztani'
'S ezeknek száma a'
Méltókét szerfelett
Nindenkoron haladja:
Innen vagyon, hogy
Ama ravasz
'S veszélybe buktató
Csalárd édesgetönek
Tömjénezöje
Mindenha több van,
Mint a' Kegyektöl
Kisértetett
Idáliának
A' bájövünek.

Szent-Miklóssy.

A' Világhoz.

Világ! oszolhatlan'
Mosolygjon arczod
Elöttem legdicsöbb
Tündökletében,

Legbájosabb
És legvirágzóbb
Tekintetében,
A' leggyümölcsözöbb
Éden' virányi közt,
'S a' kellemes Leányka'
Hív oldalánál.

Te templomoddá
Választád lelkemet.
Gyanítod e'
Hogy halhatatlan?
Ezért keríti e'
Tündér szerelmed?
Ne is, ne is
Hagyd-el magára,
Mert ámbár bünös ez,
De a' ki alkotá,
Az: Isten;
'S Ö szünhetlen
Képét mutatja
Ez árnyékrajzolatban.

Becsüljed a' Teremtö
Kéznek malasztját.
Becsüljed a' halandót,
És benne, a' mi
Porrá enyészni nem tud,
Porrá enyészni nem fél
Imádd a' Szerzöt:
Az Örökkévaló
Csudálatos Lényt.

Makáry.

728244

Epigrammák.

(Schiller után.)

Kimenetel az Életből.

Két út visz ki az életből, 's áll nyitva előtted:
Egy ideálhoz, 's a' másika sírba vezet.
Lásd idején, hogy még szabadon szállhass ki az elsőn,
Míg a' Párka emé' másikon el nem emel.

A' Nyomozók.

Mostan az embert kül, 's belkép' mind kémli; igazság
Merre vonúlsz e' vak böszü vadászat elöl?
Póznák, 's hálókkal mennek ki befogni; 's te látlan
Szellemi léptekkel lengsz közepettök im ált.

Nehéz Egybeköttetés.

A' genie, 's ízlés holly ritkán mért eggyesül? Ez fél
'S tart az erötöl, az megveti a' zabolát.

A' Törvényhozóhoz.

Felteheted, hogy vágyik igazra egészben az ember,
Számot az eggyesnél csak soha arra ne tarts.

A' szép Nem' Fórnea.

Férfi' eggyes tettit szép Nem soha meg ne itéljed!
Ám a' férfi felett mond-ki itéletedet.

A' legszebb Jelenet.

A' szépség soha még nem tüne elödbe, ha szenved?
Úgy a' szépség nem tünt szemeidbe soha.
Szép arczról az öröm soha nem tündökle elödbe?
Úgy az öröm még nem tünt szemeidbe soha.

Asszonyi Itélet.

Férfi itél ok után; de az asszony' itélte szerelme;
'S a' hol nem szeret, ott máron az asszony itélt.

Rúgók.

A' Sklávot vaspálczájával félelem üzze!
Engem' öröm te vezess rózsabilincseiden.

A' Természetvizsgálók, 's Transcendentál Philosophok.

Ellenkezzetek! a' frígyláncz kora lenne; ha választ
A' nyomozás, lesz felfogva csupán az igaz.

Az Időpont.

Szül vala a' század nagy idö szakot; ah, de ezen szép
E' nagy idöpont im melly pálya nemre talál.

Művészi fogás.

Hogy mivedre világ fija, 's jámbor tetszve tekintsen,
Fess buja kényt — 's mellé fesd le az ördögöt is.

728244

Az epicus Hexameter.

Visz szédítve, 's ragad zajló habok' árjain eggyre;
'S hátul, elöl tenger tün csak elödbe, 's az ég.

A' Distichon.

Hexameterben az ugrókút vízoszlopa szál fel,
'S bájömlettel esik pentameterben alá.

A' nyolczadrímü Stancza.

Szült epedő szerelem téged, négyellve röpülsz el
Háromszor, 's mindég vissza ohajtva sietsz.

Szerényi

Alkonyének.

Csendes est hűs szárnyiddal
Hozd a' Kedvest már felém;
Ha nem, hát szent. malasztiddal
Önts nyugalmat én belém;
Vagy szállj hozzá bús sohajtás,
Öt ölelni boldog vágyás,
'S rá legyintve csókomat,
Vidd meg hő fohászomat.

'S hogy ha a' hold báj sugára
Hősi keblén reszketne,
Hű szerelmünk' csillagára
Könnyes szemeket vetne,
Emlékeztesd bús sohajtás,
Most helyettem vígasztalás;
Érte sínlő hívére,
'S enyhet öntesz sebére.

'S hamár titkos gyötrelmében
Lágy álomba szenderül,
'S szíve csendes verésében,
Rózsás frigyünk szentesül;
Csókold ajkát bús sohajtás,
Öt látni lángzó ohajtás,
'S ha felserken — 's kérd ki vagy?
Súgd hogy Roza' kinja nagy!

H. K.

A' szép Nő.

A' vén Marull olly igéző
Szép Hölgyet bír, ki kellemére
Egy második Küthére;
Kinek ne tetszenék illy nő?

De mint kecsében,
Szintúgy a' hűség czikkelyében,
Ég, Föld' örök kényének,
A' sánta Vulkán élte' frigyessének
Egészen mássa Ö;
Ha tetszenék e' vallyon illy nő?

Szerényi.

728244

Az Év utólsó éjfelén.

Az óra süllyed
Mellynek határán
Eggy mult 's jövendő
Csókolja egymást. —
Az óra kondúl,
'S hangjával el tűnt
Ismét egy év a' gyors
Idő' fenéktelen
Örvényibe.

Ezen határon
Meg rendűl a' szív,
Sok kéjt le látván
Örökre tűnve
Az örvény mélyibe,
Melly elsimúltan
Karjától eggyszer,
Vissza kerülni nem tud,
'S mélyebbre mindég
'S mélyebbre süllyed
Míg a' sötétlő
Üregben el borúlt.
Kondúlt az óra,
'S sok szép remény
Mint a' torony-hang
Szétlebbene!

Boldog, ki perczét
Elébb ragadta-meg
Mint az mosolygva
El-elröpült elöle,
Mert vissza nem tér
Ki mért utából.
A' melly virágot
Hervadni hagytál

Nem fogsz szagánál
Gyönyörgeni.
A' hang, az illat
Visszahozhatatlan: —
Terjengni látom
Karjaid' a' percz után
Mellyet le hagytál
Omolni, ember!
Késön, hijába.
A' nap' golyója
Milljoknak óta
Ömleszti ránk
Langyos sugárit,
Kifogyhatatlan.
De melly kegyes sugár
Tegnap hevitett
Szét lenge már;
'S ki tudja, más reg
Ha meg lel e' még
Az új auróra:
Illy végtelen folyam
Az évek' anyja
Az ösz idő;
De a' melly csepp lecsordúlt
Vissza nem tud kerülni.

A' melly reményt nem
E' pillanatra kötsz,
Fel nem fog az virúlni.
Elötted áll a'
Fedett Jövendő:
Phantásiád
Mosolygó rózsa-fűzért
Lát homlokán
Arczája bájkegy,
Kéjt int tűz pillanatja;
Te el-ragadtatol,
'S hittel reménylve czélodat
Csak a' jövendön édelegsz:

Jelenné leszen az most,
'S a' rózsa-báju hölgy helyett —
Eggy zord csontváz tompán kaczajg elédbe
'S meg fagy velöd belé.

A' bús jövendöt
Hagyd a' jelennek
Méhében érni;
Ehhez simuljon
Minden kivánatod,
Hogy a' mikor
Az est köszönt-be
'S vég-csillag int,
Jó vándor! nyúgovó kebellel
Mehess alunni.

Schedel.

Fegyveritől fosztott Cupídó.

Cyprisz elött áll fegyveritől megfosztva Cupídó,
'S öszvetapadt kézzel kéri ivét 's nyilait.
Igy, oh igy esdeklem, aranyhaju lyányka, elötted,
Add-visszá elvett lángjaim' és örömem'.

Ponori Thewrewk József.

728244

Dallok Hafiz Persa Költő Divánjából.

I. Dall.

Ah! a' te szép Személlyed
Merö azon remek mív,
Minden hely édes, a' hol
Te mulatozni szoktál.

Szivem vidámul a' te
Méz ízü jádziságod
'S pajkos szerelmed által.

Természeted szelid, mint
A' gyenge rózsa, a' melly
Nem rég' nyilék ki még csak.
És mint ama' jövendö
Elysiumi kertnek
Cziprussa, mindenekben
Ollyan kivánatos vagy.

Szinéskedésed édes,
Illik ha csintalankodsz,
'S gyengén növö szakállod,
És képedenn az a' folt
Minö diszes! minö szép!

Szemed szemöldököddel
Együtt csak ugy ragyognak,
Nyulánk, sugár növésed
Elbájoló egésszen.

Szemem' világa' rózsás
Kertjét Te meg-rakod sok
Szép czifrasággal, ékes
Képekkel, és szivemnek
Illatja a' te jázmin
Szagú hajadtol édes. —

728244

Nincs a' szerelmek' utján
A' gyötrelemnek árja
Elöl hely, a' mi megment;
Sorsom' de még is én a'
Veled kötött baráttság
Által megédesítém.

Bár engemet halálra
Kinoz szemed: de e' kin
Edes lesz a' te fénylő
Orczáidért nekem, 's azt
Kiállom én örömmel.

Bár Téged a' kietlen
Pusztába' felkeresni
Felette sok veszéllyel
Van öszvekötve: még is
Bátran megy abba' szivet
Elvesztve is Hafiz, ha
Reád kiván találni.

II. Dall.

Barátim! a' pirosló
Rózsák midőn feselnek,
Illő vigadni nékünk.
Hozzátok egy Öregnek
Szózatja ez! ne késsünk!

Most senki sem busúl: de
Majd napja elrepül ám
A' jó izű örömnek!
'S a' lesz vigasztalásunk,
Szent szönyegünk' ha néha
A' borral elcseréljük.

Ma kellemes, ma édes,
'S örömhozó Zefir fuj;
Óh kedvező Szerencse!
Egy csintalan leányt küldj,
Kivel mulatva költsük
A' rózsa-szinü bort el.

Lantot hamar! vigadjunk;
Elébb utóbb csak a' Sors'
Prédái lésznek a' Jók.
Illy sérelem miatt még
Panaszra nem fakadtunk:
Hát mért ne vigadoznánk?

A' rózsa szinte lármás
Robajjal érkezik már;
Nem jó lesz e' borunkba'
Vizet keverni? úgy is
A' lángoló szerelmek'
'S mértéktelen kivánság
Tüzétöl eggyre égünk.

Nem lenne óh Hafiz! az
Csudálatos? ha hogy majd
Azt mondanák felölünk,
Hogy fülmilék vagyunk, és
Még is mi hallgatunk, a'
Rózsák midőn feselnek.

Ford. *Fábián Gábor.*

Lenka.

Arcza jelenti Kypriszt, feje Pallaszt, szíve Diánát.
Igy él eggy lyányban három olymposzi Szép.

Ponori Thewrewk József.

Égi háború.

Ordít a' zivatar' mord szele, inganak
Már a' rengetegek' tölgyei, elborult
A' mennybolt — lebegő barna homály lepé
A' vídám liget' ernyeit.

Felleg tornyosodik — 's ím szakadozva hull
A' villám, repesö tüzbe borítja-el
A' bérczet, zuhogó habbal alá dörög
A' vészből gyüledett viz-ár.

Hol lengő zephyrek' gyönge fuvalmai,
A' súdár jegenyék' hajladozó fölén
Szállongtak, Boreász' bús szele ott dühöng,
'S mindent öszve zavarva hágy.

A' pásztor szalad a' fergeteges hegyek'
Csúcsáról, legelő nyájai bögnek, 's a'
Sürü bikkek alá búvnak-el, a' hová
A' zordon zivatar nem ér.

Jöj Emíll suhogó fenyvem alá, hol egy
Kis kunyhót a' barátság teve 's őriz: itt
Bátran nézzük az ég' omladozó vizét,
'S a' völgyet picziny ablakán.

Júliúsz.

Eggy művésztemplomra.

Zeüsz ezután oda hagyja egét, 's ide tészi-le thrónját,
Több díszt lelvén, mint mennyei lakhelyiben.

Ponori Thewrewk József.

Nagy Sándor.

(Lessing után.)

Midőn Sándornak egy Bölcs megfejtette,
Hogy több világ forog felette,
'S ottan némelly nép, 's város volna még.
Mit tön a' Bajnok? Sirva fakada,
Mivel oda, hogy juthasson hada,
Hidat nem emele az ég.

Ha a' Bölcs nem csalatkozik,
'S ottan, mi a' Világhoz tartozik.
Van lyánka, 's van bor is elég,
Ne szünjetek barátim, ontani,
Könyüt, hogy inni, 's csókot osztani,
Oda hidat nem emele az Ég.

Szerényi.

A' csendes haló.

Este létemnek, szomorú enyészet,
Melly felém gyengén lebegö ködökként
Elhaló fénynyel közelítsz, pihenj meg
Csendes utadban;

Hagyd az életből sietöt örülni
A' mulandóság' temetö vidékén.
Nem soká, haj! nem kicsapó vidámság
Csalja utolszor. . . .

A' szelíd emlék hata meg, 's enyelgön
Vett sugárt éltem' hideg alkonyába:
Égre leng lelkem, szivem itt telik meg
Földi örömmel.

Egy kis órát még, kiveszés' határa!
Im nyugat' dombján mulatoz napunk is,
'S lankadottan néz lehunyó tüzével
Futta' helyére.

Vörösmarthy

Lollihoz.

Hű langjaim csak érted
Égnek gyönyör leányka!
Te, vagy, kiért ömölnek
Bús könnyeim, 's virágzó
Éltem' tavassza hervad.
Te vagy, kiért az álom
Kerül, 's kiért sohajtok
Az esti hűs homályban.
'S midőn pirul az Égen
Ősz kies rubintja:
Te vagy, kinek nevére
Tanítom a' ligetnek
Nymphái, és velök mély
Gyötrelmimet megosztom.

Illy hív tüzem' jutalma
Mi lesz? — Kecsegtet Ámor
'S zöld gyönge myrtusz-ággal
Eleszti szép reményem.

Szent-Miklóssy.

128244

A' Patak.

Míg habjaid zuhogással,
Alá görgenek;
Gondolatim sohajtással
Messze ömlenek.

Hol habjaid' tükörében,
Látom éltemet;
Melly a' pálya' eltüntében,
Elhagy engemet.

Az életnek örömei
Igy röpülnek-el;
Tünnek szívünk' reményei
Gyors lépésekkel.

Majd a' mult' sötét éjjében
Leng ifjúságunk;
'S a' ravatalnak hüsében
Tántorg aggságunk.

Majd az áltélt örömeket,
Kupreszárny fedi;
És a' lehullt kellemeket;
Chaosz temeti.

A' bánatot 's szeretetett
Eggy hant elzárja;
'S a' nyílt sír egész életet
Mélyébe várja.

Hideg kő dűl mély ormára,
Annak jeléül;
Hogy a' kit a' sors oda zára
Az ott örökül.

O! zuhogj hát nyögő habbal,
Kedves patakom;
Kevesb van eggy életrabbal,
Midőn itt lakom.

Bárány Ágoston.

Nap, éj.

Légy idvez ragyogó nap! légy idvez komor éj! Te
Nap Őt' látni hagyod, éj te ölembe teszed.

Aurórához.

Szép Auróra! siess feljőni arany kocsidon, ha
Húnynom nem hagynak a' szerelem 's epedés.
A' mikoron lyánykám' keblében uyúgtat az álom;
Vond-meg gyeplődet, 's nyujtsd nagy idöig az éjt.

Új Ügyész.

Eggy nyomorúlt Kártyás pénzt vágyván kapni, Ügyész lőn.
Ám de megint, mit előbb tett vala, azt teszi; veszt.

Ponori Thewrewk József.

128244

Gondolat Pillangók,

és

Mosaic-Képek.

128244

Azon lyánykák kik szembetünőleg szerénykednek, magokat tetszetik, 's jámborkodnak, a' pártakórságban sínlődnek, 's gyógyító Orvosok csak a' menyegző. Így használja a' Természet az emberelme' tévedéseit a' czélhoz jutásra.

A' múlt a' jelennek, a' jelen a' jövőnek anyja.

Az ifjúi buzgóság veszélyes mámor, az agg hidegség lélekfárasztó únalom.

A' gazdag ostoba legfőbb bűne okosnak lenni akarni; 's tündöklésre kitett hiúsága.

Az emberéletben az ifjúság az Előszó, a' munka a' férjfi kor, 's Glosszák az aggság.

A' leg-nagyobb gonosz is az erkölcsiség szent palástját szövi nyelvével bűneire.

Az emberélet' tavasza az érzést énekre készíti, mint a' természeté a' Fülemilét 's mint a' tavasz multával lassúdan elhal minden zengezet, szinte az életkor haladtával mint a' test kelleme, úgy a' lélek érzelme megaszódik.

Az egész természetben nincs szebb az est- és hajnal-piránynál, de mind ezt felűl múlja a' szűz szemérem é, átkozott találmány azért az arczmázolás, mert ezt elfedezi.

A' teremtett világban az Asszonyok fejthetetlen titok maradnak, melly nincs elzárva, csak béfátyolyozva. A' szerelmet és az Asszony nemet csak az elme választja-meg.

Eggy egész birodalmat pontosan hasonlíthatunk eggy emberhez, az emberélethez elkerűlhetetlen a' vér melly az ereket feszíti, ez a' vére a' birodalmaknak a' hegyek öbléből patakzik 's neve arany és ezüst, az egésséges testben a' vért szabadon ereszti a' szív, 's hatalmasan elterjed, a' vér hamar visszatér, de ha a' főbe vagy lábakba tolódik veszedelmes nyavalyák következnek.

Eggy szép tavaszreg 's az ifjúság testvérlények a' Természetben, az elsőben is hangos dallok zengenek, a' virányló bájtól kicsalva, a' másodikban is édes énekre rezzentik a' kebel húrjátékát az érzemények, a' szerelemtől illetve.

Artatlanság 's tudatlanság testvérek; de vannak különnemű testvérek, vannak nemesek 's nemtelenek, a' nemtelen ártatlanság 's tudatlanság halandók. Azok kiesek, de nem állandók, a' nemesek halhatlanok, diszlő termetök változatlan, 's arczaik Édenfényből világítanak, mind ketteje a' mennyben lakozik 's ritkán ereszkednek le a' földre.

Az erkölcsiség, való értelembe véve az élet eleme, 's szorossan eggy, az Isten féléssel.

Az élet a' halálnak kezdete, a' halál ismét eggy más, emberszemtől nem látott élet hajnála. A' halál tehát kezdet és végezet eggyszersmind.

Vannak a' világ' roppant térmezején, néhány virágok mellyek földfeletti származásuak, mellyek e' napalatti világban nem virúlhatnak, ha nem mint eggy szebb jövő' Követjei kevesded időre meg jelennek. Ezen

virágok közé mellyeket mennynap ápol tartoznak; Hit és Szerelem. A' szerelemnek hódúlt kebelnek legfőbb boldogsága, a' kedvest jónak és rényesnek tudni.

A' való Költő mindentudó, ő eggy világ miniaturban.

A' Poezisz szelleme azon korányi villány melly Memnon szobrát zengedezteti.

A' Poetai érzet igen rokon a' Mysztícismuszával.

Az el nem romlott ifiú Charactere a' mostani században a' Myszticiszmusz.

Astronomia 's Metaphysica a' legrokonabb tudományok, a' nap az Astronomiában az, a' mi a' Metaphysicában az Isten.

Minden mívészetnek, minden emberelme' mívelésének gyermekség a' kezdete.

Eggy ifjúnak a' Paradízi főpont szíve Kedveltje.

Az ember a' föld' napja, érzékei a' planéták.

Balúl mondják hogy az élet álom, nem az hanem azzá lehet 's fog is lenni.

Bánat születése.

Sötét Kupreszliget' árnya hüsében, mohos Szarkophagok romjain könyülte arczal pihent a' fájdalom; szemsugára mint a' Természet' nagy szeme midőn a' lazurboltozatról Thetisz' hullámkeblébe, vég dicsőséget hintve, millió teremtettől elvál, úgy tündöklött: arczán Rózsa nem mosolygott, komoly vonásait kínhalvány lepé el, 's az élet terheit haldokló hangokon rebegte. A' virágok könnyeik' kelyhökbe rejték, 's zengő szavával a' szárnyas szellő játszott, már a' kétségbeesés jégkezét dagadozó keblére vérlángú tekintettel nyujtani akarta, 's a' világtalan Orcusz' telhetlen szörnye, a' halál zsákmányjának örvendeni kezdett. Im kegyelet koszorúval, Tavaszalakkal lejtve közelt az öröm, ajkán mint a' bimbó nyiláson mosolygás enyelgett, dalt ömledve, szeméből körösded gyönyörfény lövelt, 's megrettenve vissza

lebegni akart, ábrándozón és boldog nézettel tünt fel a' szerelem, utána kéj myriasz szállongott, ő kies mint az égi álom, kecses mint az Angyalphantazia Ideálja vala, illattenger áradozott, 's haja varázshálóiban kellem szellemek játszottak. A' távozni akarót gyöngéden tartóztatá. Örökre örökre hát; igy szóllott: eggymást üldöző ellenek maradtok e'? eggy mennyből származottak, eggy hon' az emberkebel lakóji, nyujtsatok kezet. Ezt tevék. 'S a' szerelem eggy lassú csókkal közelbi testvereké avatta, az öröm enyelgve, a' fájdalom szelídülten eggymás karjába hulltak. Közelgésekből mennykék termet származott; 's a' szerelem e' legyen a' közép testvér a' Bánat, ezt zengé 's ellebegett.

Halál és Álom.

Az alkony borúlt, az éj követte, a' Természet álmódott 's eggy virág ölelte dombon eggymás karjaiba simúlva lehanyatlának a' halvány halál, 's a' tarka öltözetű álom. Az emberek közelekben elnémúltak, 's ők a' halmon némák maradtak.

A' fáradt munkás panaszkodott a' nap terhei miatt, a szerelmes mostha sorsát vádolta, 's édes szomor ábrándozásában tul emelkedett a' valón, a' fájdalom nyögdelt, a' bánat sírt. Most lassún kiterjesztett szürkülő szárnyakkal lebegett a' szúny, 's a' szenvedők' szemeire édes álom terepült. Mosolygva vissza tért testvéréhez, mondván az első korányi lánggal áldás zeng a' halandó ajkáról jótételért.

Komolydan megmosolygá a' halálszellem testvére' örvendezéseit, 's szemében mint a' játszó gyémánt, könyű ragyoglott, nagy homályongó szeme az égre nyílva halkan rebegte, én vagyok az életduló.

Kedvesen viszonzá az álom, szintén jótévőjét lelendi benned a' felébredő, ha az élet sötét éjje napra derűlend.

A' Rózsa.

A' hajnalnak bíboros tündökletében teremté az alkotó a' virágokat, 's mindnyájokat felülmúlta a' rubinajkú rózsa, melly kerekded arczaival hálásan felmosolyga. Tellyes díszben állott az újon teremtett virág, 's esengve kérte őrszellemét, hogy adna oltalmat nékie mint a' leg nemesb virágnak.

Azonnal töviskoszorúval pártázva állott a' Tavaszgyermek.

Ezek, úgy mond; nem óvnak minden vakmerő kényére bánhat kellemimmel.

Elég oltalom ez, ha nem sebz is, szúr.

Mint a' virágnak, úgy adott a' Természetben a' szeméremnek és ártatlanságnak pirúlást.

Az Ibolya.

Az élet felett tömérdek őrszellem lebeng a' gyönge halandói szem nem látja áldáshozó röpteket. Szintén a' virág népre eggy bájkecsű szellem ügyell, védi a' nap hőtől, 's az éjt könyűzteti. A' Tavasz' legdiszesb virúltában leszállt a' virág őrszellem ezeknek tarka Országába, 's elhagyva a' messze fejérlő liliomot, el a' piruló rózsát, nyughelyét a' kis ibolya ölében választá.

A' korány pirannyal felébredt a' megszépült kecses szellem, 's sugárzó arczal mondá a' virághoz: köszönöm illatod' birodalmam' legszebbike, ha még vágyod valamit kívánhatna kérd 's teljesüljön.

Most a' nap tűzsugárai fellöveltek, 's az ibolya ölről leszárították a' harmatot, 's a' kicsiny virág szomorgva mondá: ruházz fel még eggy keccsel hogy szembetünőbb legyek.

A' szellem gyökére zőld mohot halmozott, mellyből csak kék csillaga mosolygott ki — 's az védszellem eltünt.

Bájosan virúlt zöld szerény övedzetben a' parányi virág 's a' ki őt nem látta azt illatja vonta körébe, 's e' ruha óvta a' kiszáradás veszélyétől.

Kedves Lilla jól tudta a' virágkirály hogy nem őre rényednek a' súgárt özönlő kincs, hanem hogy lelked leghóditóbb disze a' piperétlen természeti eggyszerűség.

Vilmányi Eugen.

Testőr-Ezredes Barcsay Ábrahám' árnyához.

Sípos Pál.

Oily nyájosan ki néz-le, 's ereszkedik
Parnassz' hegyéről? ki közelit felé
Sírodnak? Ah! ki kezdi mingyárt,
Barcsay, jó neved' andalitó.

Lantjára venni? Haj, be szerelmetes
Álom kecsegtet! Im, haja' fürtein
A' nap' sugári mint ragyognak,
'S íve rezeg megeresztve vállaim.

Érintse gyengén húrjait, a' mezők
Elcsillapodnak, fennakad a' vizek'
Esése; hegy, völgy hallgatózik,
Erdei fák, 's ligetek fülelnek.

Képzés e? vagy már hallom is énekét
A' Pindi karnak messzire zengeni,
'S Apollo' lantját közbe-közbe,
Érdemeken felemelt nevedről?

Barátja Phoebnek! kire szerelmeket
Hárman lehellik a' kegyek' Asszonyai;
Kit Hypokrénnek szent vizébe,
Phoebe, reá-mosolyogva mártott.

'S ölekbe vévén a' tudományokat —
Testvéresítö Pimpla' leányai,
Elbájolának kellemekkel
Még tüzes és fiatal korodban.

Téged' vezérelt jókori csillagod
Dicsö Királynénk' Örserege közé,
Hol menten elbámulva, látád
Új Aganipp' vize' felszökését.

Új Hélikonná változa hirtelen'
A' hely körüled; hol fakadott vala
Tisztább magyarságunk' erének
Kútfeje, 's csergedezett-le hozzánk

Múzák valának rejtve, (hihetni e?)
Párducczal ékes öltözetekben ott,
'S eggy halhatatlan nagy Theréznek
Szárnyaival kegyesen fedezve.

Királyi pálczák! titkos erőteket
Értsétek. Eggy jelt adjatok, új világ
Készül teremni, 's új teremtés
Váltja-fel a' megavult világot.

Kútfönk' erénél, Barcsay, téged' is
Ujjal mutatnak verseid; akkori
Boldog, virágzó, szép időnek
Lelke lehell szabadon azokból.

Csudára könnyen nyílt-meg elötted az
Apollo' bézárt temploma, még mikor
Nyelvünk rebegni kezdené csak
Hímre-szedett magyaros beszédét.

Még a' homályból gyenge sugárival
Ki nem sütött volt Nemzeti Csillagunk.
Báróczyt immár hajnalában
Látta kezen-teveled-fogózva.

A' képzelhetlen bájos ecsetjivel
Istent, vagy embert, ö teve nagyba' le;
Gyorsan te kissebb rajzolatra
Venni tudál, 's miniummal írni.

Termékeny ésszel Bessenyey körül —
Önté mezönket; Sajna' virágait
Hinté Naláczy kölcsönözve,
Tüzre hevült Heloizre Czírjék.

Mit nem tehetnek sok felöl eggyesült
Elmék' sugárai? Századok' éjeit
Általrepesztik, 's új világot
Hoztanak a' magyar ég' szinére.

Ti, kik elölünk már elenyésztetek',
'S Félistenekké váltatok, újra most
Feltetszve nékünk földieknek,
Fényletek a' Magyarok' egéröl.

Tisztelve látjuk Barcsay' képit is
Közttök ragyogni, nem lobogó, de szép,
De tiszta fénnyel, mint nagy álló
Csillagot eggy gyönyörü csoportban,

Nyúgodjatok már ti haza' Szentjei!
Míg hamvatokból támad akár-mikor,
A' ki gyepénél sírotoknak,
Cypruszait kimivelni fogja.

Meglátogat majd, Barcsay, téged' is,
Hív almafádnál eggy valaki, 's reá
Felmetszi: Porból minket a' ki
Költe-fel, itt feküszik porában.

Közli

Ponori Thewrewk József.

Epigrammák.

Kazinczy Ferenczre.

Válogatott munkáid teljesek isteni bájjal.
Mint fátyol nélkül Pszyche az Ámor' ölén,
'S Juno, Kyprisz, Pallasz, három Födiszek Olympon.
'S a' szép kor' lángját Hébe mosolygta belék.

Borbátvízi Báya Istvánra.

Istenek, Istennék kedvellnek lengni körüled,
'S mennyei csarnok lett templomi czifra lakod.
Ám de hazád késik, szép míveidért koszorúzni
Homlokod', o Művész, kit kegyel a' nagy Olymp.
Így állunk mi még: vagy nem születik remek elménk;
Vagy ha van itt, ott eggy, nincsen eránta figyelm.

Aranyas-Rákosi Székely Sándorra

Ollykoron éneklesz Tempét, lyányt 's gyenge szerelmet.
Ollykor Győzöket 's hősdiadalt magosítsz.
Dácia örvend! és neked, érdemidért koszorút fon,
Mellybe kis emlényem' én is örömmel adom.

Torkosi, Előlülő.

Csendet, Urak, csendet! nagy zúgás van: ma leörlött
Tíz perből eggy szót érteni, alig lehete.

Füli.

Hasztalanúl fenyegetsz engem', Füli! Kis korom olta
Sokszor rémítve dörge fellettem az ég;
'S megszoktam morajit hallgatni az égi haragnak.
Héj Füli! hangodtól meg nem ijed kebelem.

Eddire.

Szépséged', vagyonod', 's születésedet, Eddi, ne hányjad.
Ennyi hiúságért Jó soha sem szerétend.
Nyerni valót, igyekezz; „élted' szenteljed az észnek
'S erkölcsnek:" téged' Bölcsek imádnak ezért.

Acron és Phyllisz testvérekre.

Nincsen Acronnak jobb, Phyllisznek balszeme nincsen.
Mégis felmúlják kecsel az isteneket.
Kis gyerek! add szép nénédnek gyönyörü szemed' által:
Így te vak Érósz, és ő Kytheréa leszen.

Lyánykák' szelíd vallatása.

A' bánat, Mari! lelked' egére miért vona felhöt?
„Fáj neki, hogy szívem hívtelenül szeretett."
Nelli! miért fonnyadt-el tündérédened, arczod!
„A' buja kívánság' érte aszályaival."
Mért mosolyogsz, Amaryll! kiesen-viruló kikeletben?
„Mert ártatlanság' leple fedé kebelem'.

Cinnáról.

(Martiálból.)

Cinna szegénynek akar látatni, valóba szegény is.

Tercsi' eggyetlen hibája.

Tercsi kecses, 's fiatal, 's gazdag; tud szólni, mosolygni:
Tud hallgatni. De bár tudna szeretni, Theréz!

Ponori Thewrewk József.

A' levélhordóhoz.

Vidd-meg hamar, galambom,
Sóhajtva írt levelkém'
Ninonnak, a' keménynek.
'S mondd, mennyit elszomorgok,
'S mint hervadok miatta.
Apoll' arany sugári,
Az hold' ezüst világa,
Ragyogási csillaginknak,
A' tiszta kék vidéken,
'S e' szép tavasz' gyönyörje
Örömre nem derítnek.

Ponori Thewrewk József.

128244

Töredék
az
Aesthetikából.

128244

§ 1.

A' Szépség az a' mit mind a' szellemi, mind az érzéki világban a' halandó feltalálni törekszik. A' szépség mind lelke' mind érzékei' bálványa, ezt visgálja a' szabad Természetben, 's a' Müvészetekben. Azt fejtegetni hogy mit érezünk, valami felett józanon azt ítélve: ez szép, 's mi álláspontban van, mind Természeti, mind fejtődő, mind kimivelt állapotjával az emberi szellemnek a' Szépség' érzése, azt az Aesthetica tanítja. Ezen Tudomány az a' mellyet az emberek nem meg hanem elismertek, sőt némelly tudósok, a' Tudományok sorából azon oknál fogva, hogy nem épül csalhatlan tételeken, teljeséggel kitudni akarták, itt pedig csalhatlan rendszabásokat állapítni nem lehet, mivel a' Szépség az egészre elterjedve különneműn munkálódik, a Szépnek mint a' munkás 's örök változású természetnek változni úgy ennek a' mívekben nevekedni kellene. Ha az emberi történeteket philoszophuszi szemmel tekintjük, el lehet mondani hogy a' Görögséggel elhalt minden aeszthesisz, — a' közönségre nézve, de nem eggyesekre; 's ugyan ezen Görögség, eltűnte származtata magára az aestheticára tömérdek rosszat, felköltvén a' Görögségre törekedő vágyat, nem tökélletesedett, nem haladt, hanem az elhúnyt századok' míveit iparkodott utólérni, az pedig igen természetes, hogy az utóbbi századnak az előbbinél magasabb ponton kell állania, így tehát vissza lépés a' Görögségre nem haladás, a' mívelésben, hanem távozás a' míveléstől.

128244

§ 2.

Hogy az ember érezhesse, mi szép, szükséges, hogy mind testi, mind lelki tehetségei ép erejűk legyenek. Már mi legyen ez a' Szép? leírni nem lehet, ennek a' megfogatnak függetlenül lelkünkben kell élnie, 's az érző tehetségeket felülmúlnia, 's ha szabad azt mondanom korábban léteznie mind az érzékeknek.

Törekedtek ugyan már sokan a' Szépséget meghatározni, (definialni) de mennyire érhették czéljokat? megfejteni nem lehet. Kant azt mondja, hogy az a' Szép a' mi közönségesen minden megfogat nélkül tetszik. Mi szépnek (ha lehetne) azt mondanánk, hogy az a' Szép, a' miben mind az eggyes részek, mind az egész úgy eggybe vannak illetve, hogy nem csak a' testi, hanem a' szellemi érzékeket kellemessen kielégítik, eggyesekre nézve. Mind e' mellett nem mind Szép az a' mi eggynek vagy másnak Szépnek tetszik. Azon törvények mellyek szerint valamit szépnek vagy rútnak lehet mondani; magának a' Szépnek megfogásában vannák, nem lehet mondani illyennek kell lenni a' Szépnek, hanem azt önn lelkünkben kell érezni, 's szellemszemeinket megnyitva elhatározni, mert a' szépség olly elvont mi, hogy annak csupán az emberelme lehet honja.

§ 3.

Gyakron halljuk mondani azon szót Ideál, mi ez?

Az ember' természetében két törekedés elszakasztathatlan, az első az erő kiterjesztés, a' második a' boldogság elnyerése. Erőkiterjesztés, 's boldogság a' korlátozatlan czélok az emberben, ezek olly örökösek mint a' lélek. Már mind e' két czélt, közelebb - vagy távolabbra elérhetőnek lehet gondolni, 's minden ekként gondolt lélekképet Ideálnak nevezünk. Ha pedig most én szellememben magamnak egy képet

gondolok, vagy felállítok mellyben mind e' két czél eggyesül ez az Ideálok elsője lesz, ebben társosúl minden. Az illy kép a' mivész dicsőülésének Táborhegye, ez mivészéletének Tavassza napja, az ezután való törekedés, 's belösztön melly őt feltalálására ingerli, fejti ki a' képzés rózsáit, e' nélkül úgy nem lehet megfogni a' mivészt mint gondolkodót gondolat nélkül. Az önnszülte Ideál a' mivész Istene, ezt ruházza fel tündöklőn, olly tündöklőn elmerűlve hogy öltöztetésében tovább nem haladhat, hanem mint eggy kiemeli eredeti mennyéből, 's ereklyeként keblébe helyezi, szavakkal festeni nem tudja, megtompúl a' testi érzék, hanem felderűl a' szellemi, 's Thaliszmánjának fogadja, édelgve gyönyörködve rézelli belső életébe ezen képzés tehetség non plus ultráját.

Minden Mivész, Költő, Mimikusz, Képíró, Plaszticusz, Architectusz, teremt magának eggy Ideált, ez az a' nap melly szelleme világát nyujtja, 's mindenki, ezt elérni vagy legalább hozzá közelebb jutni törekszik, ha a' mivészben nincs vágy ezt elérni, az az mivészetében tökélletesűlni, felhatni a' dicstetőre, nem mivész, ámbár azt elérni soha sem fogja. Az Ideál tehát nem más mint a' fő szép melly képzelhető.

§ 4.

A' Szépség magában mindég Szép marad, csak hogy azon alak változik mellyben feltalálható; így tehát annyi nemre szakad a' Szép a' mennyire mivészetek. Mi itt a' Költésről 's annak nemeiről fogunk szóllani egész kiterjedésében.

§ 5.

Ismét eggy akadálynál kell állapodnunk ha azt kérdjük mi a' Poezisz? (Költés), közönségesen minden szép mivészet Poezisz, annyiban hogy a' költésből (fictio) az az: azon gondolkozásból mellyben mind az elme, mind a' kép-

728244

zelgés foglalatoskodik származik. Hanem a' Poeziszt tulajdonkép szép nyelvmívnek vévén, Arisztotelesz szerint: a' Természetnek szellemi 's képzeti utánazása. A' Költő, munkájában az olvasónak olly mit nyújt a' mi valóban nem létez, a' mi a' külvilágban meg nem jelen, nem hangzik, nem él, csak a' lélekben lakik a' való Poezisz, 's annyira terjed a' mennyire az emberi gondolkodás terjedhet, túl tehát a' jelen világon, 's a' nyelvtelen Poezisz melly még szót nem talált, hanem a' Költő keblében eggy világot, eggy eleven képet súgárzik körűl, ez az igazi Poezisz, jelesen mondja Jean Paul Richter, hogy a' Poezisz ezen roppant nagy világban az eggyetlen második világ, de sokkal szebb, sokkal szellemibb, áltvezet a' csillagok megé, az álmok' szende országában, fel nyitja a' csudák 's tündérek lakta tartományokat, bévezet az Istenek körébe, 's velök mulattat, ott hol a' föld napok nem hevítnek, hol az életen túl a' fájdalom szívreszkettető sikoltása nem harsog, 's az ember kiemelve a' test' szenvedelmeiből tökélletesebb. A' Poezisz mint a' kelő nap' villánysugára bé világit a' magányos sötét életébe A' Poezisz az a' mi az ember' nevetlen vágyát kipótolja, a' messze távol' szinetlen kárpitját hímezi, 's lassudan felvonja, 's az öröklét messzeségébe eggy pillanatot enged tenni, enyelgve eggyesíti a' mennyeit a' földivel, 's az előbbit valósítva rajzolja. Méltán lehet tehát a' művészetek gyémántjának nevezni, melly az ékes koronából kiragyogva. Ez az a' mi mind az erkölcsiségét, mind a' birodalmakat fenntartja, a' Tudományok, 's a' Költés a' két Atlaszkar melly az embernemet romlásától ójja. A' költő szabadon zengheti a' hitet, szerelmet, Istent, bájos nyelve mélyebben béhat a' szívbe. Ez a' nappal világító csillag melly mindenhová bejut, 's ha sem Istenség, sem Religio nem léssz, lenni fog még a' Költés

's a' Muza a' világromon siratja az emberiség lélekhalálát. Legszabadabb tére van a' Poezisznek, ámbár némellyek úgy vélik hogy csak az a' Poeta, a' ki versben ír 's rimell; ezek csak a' ruhák a' gondolat a' test, vagy inkább a' rím és vers a' test, 's a' gondolat a' lélek, tehet bár ki kötetlen beszédben is Költő ha a' szellem nem hibázik.

§ 6.

Mint minden mívészetben szükséges hogy a' Poeziszben is meg legyen az aestheticai Igazság, újság 's könnyűség.

Az Igazság abban áll hogy az ámítás melly a' Poeziszben elkerülhetlen csak a' kifejezésben találtasson, 's a' Phantasia hatóságában legyen, túl ne hágja a' Természet Normalformáinak megeggyezését, még az Ideálig való törekedésben is meg maradjon a' Természetiseg. Nem következés mindazonáltal hogy a' Költő csupán az ámulás körében mulasson, lehet nékie valót is szellemesen előadni, lehet néki a' való életből festeni minőnek kellene az Ideálosnak lennie. Szükséges tehát hogy a' Költő a' természettel megeggyezzen, 's még ott se ellenkezzék hol Természet felettiről szóll.

Van a' Poezisznek olly neme melly nem lételezket önn ámítás enthusiaszti telje nélkűl, 's ezen önn ámítás Enthusiaszmuszából áll az ábrándozás (Schwärmerey) e' nemű Poezisz koszorúja a' Szerelmi Poezisz. Illy enthusiaszmusz nélkűl nem lett volna Petrarca, nem Selmár, nem Schultze, de Kisfaludy gyönyőrű Himfyjét valamint Csokonay szép Lilláját sem olvashatná a' Magyar világ. Ezen ábrándozások a' költő szive hangzatjának visszhangjai.

Második tulajdonságnak jeleltem az Ujságot minden költeménynek, mint a' Természetének mellynek szüleményeivel minden mívészet vetekedik friss 's a' szabad

728244

fellengzetű Phantasia gyümölcsének kell lenni, nem lehet tehát a' való Költőnek ezerszer mondottakat elzengeni, vagy másoktól meríteni, a' ki ezt teszi az nem Költő, mivel a' szó értelmét ki nem meríté, t. i. nem költött, mind a' mellett arra is ügyeljen hogy ne fürkésse, ne vadássza igen az újságot, hanem adja meg mivének, a' harmadik tulajdonságot is

A' Könnyűséget, ennek el kell fátyolozni minden fáradságot melly a' Költőt mind tárgya feltalálásában, mind annak felruházásában elfoglalta. Ezen könnyűség nélkül a' költés mint minden más mív elveszti classzicusz bílyegét.

§ 7.

A' Poezisz minden egyébb szép müvészetektől külömbözik annyiban, hogy mind azokat a' kül-érzékeknek kell felfogniok, ezt pedig csupán a' szellemnek. Azért a' Poezisz' theoriája mélyen behat a' Psychologiába 's Philosophiába, mint hogy gondolatokkal és érzésekkel foglalatoskodik. A' Poezisz négy nemre osztatik 's ezen négy nem ismét több ágakra fajzik el. 1-sö A' Lyricai mellyben az érzés uralkodik. 2-dik A' Didacticai ebben az okoskodó elme munkálódik. 3-dik A' Dráma ez a' jelenbeli cselekvést tárgyazza a' 4-dik az előbbinek testvére 's a' múltból emeli ki a' képeket. Most már mindenikéről valamit. Jelesen ezen osztályában Aspasiának a' Lyricai Poezist fogjuk érdekelni, a' többiről a' következő kötetekben szóllunk.

A) Lyricai Poezisz.

§ 1.

A' Lyrai Poezisz nevét a' régi Lyra nevű muzika szertől vette, ezzel szokták volt hajdon az éneket követni, minthogy a' csinos költemény muzikával társasítva inkább hat az érzékekre. A' Lyrai költés tárgyának mindég érzésnek kell lenni, fellengezve, szellemesülten kell hangozni, 's ha a' költői szókra nem lobban is lánggá, szelíd meleggel kell nékie a' míven folyni. Minden emberi érzésnek meg van a' lyrai hangja, az elragadástól fogva a' legmélyebb busongásig. Mindazonáltal az érzésnek kifejtése nem áll a' halmozott ah és ohban, hanem a' gondolatokban mellyeket a' lelkesült Költő a' világban bocsájt, a' lelkesülésnek ugyan minden költemény nemben kell élni, csupán a' didacticai poezisz, minthogy okoskodásba ereszkedik, tetszik azt megtagadni. Vigyázzon tovább a' Költő micsoda tárgyakat választ, az az micsoda érzéseket, a' felette erkölcsi tárgyak igen komolyak, nem olly bájosok mint a' szerelmi hangzatok, azért gyerén találni jó Ódát a' Barátságról, vagy a' Hazáról. A' Lyricai Poeziszhez tartoznak:

§ 2.

Az Ének. Azon neme a' Lyrai versezetnek melly nem fellengzik, de nem is ereszkedik le egésszen a' pór közönségig, éneknek neveztetik, leginkább érdekelnie kell eggyszerű természeti szellem- 's könnyűded sztyljével. Vannak külömbféle elágozásai, 's külömbnemű formái. Ágaihoz tartoznak a' Népdal ebben jeles előmenetet törekedett tenni a' Németeknél Bürger és Schreiber. Az Olaszoknál igen közönséges számtalan hangzik a' Gondolierek ajkáról. A' Spanyolok sem szegények, ezen Nemzet énekeinek jeljegye a' szomorgó ábrándozás nálok Quintana, Moretto, Calderon, Cervantes (mond Szervantes) nevezetesek. A' Francziák Chansonnak nevezik, hanem az ő énekeik rimelt elménczségeknél nem egyebek. Csokonai is népköltő törekedett lenni, 's némellyekben sikerült nékie czélt érni, némellyekben távol maradt. A' fentebb zengeményű énekköltők között jelesek még a' Németeknél Hagedorn, Haller, Göthe, Schiller, Hölty, Kosegarten, Tiedge, Schultze, Tieck,

128244

Fellinger, Matthison dalai igen czikornyások. Nálunk talán Faludyn lehet kezdeni, őt' követik: Kazinczy, Kölcsey, Szent Miklósy, Kisfaludy Károly, Berzsenyi, Kis Superint., Kisfaludy Sándor ének czím alatti Költeményeit nem lehet annak nevezni, dalait pedig inkabb a' Sonett nemre korlátozhatnók, 's talán mind formájok, mind belső alkotások eredetiségére hahogy a' mérték határt szaband Magyar Sonetteknek lehet nevezni, — vannak még szerelmi, Harcz,- Vadász,- Bor- énekek, ezeknek czímjek mutatja tárgyokat, a' mérték mellyben az éneket írni szokták többnyire Jambusz és Trochaeusz.

§ 3.

Itt kell említenünk a' Glosszákot. Ezek Spanyol találmány 's Variationak is neveztetnek, és nem más mint eggy fő gondolatnak melly eggy érzést festeget, a' vers végén ismételése, a' verseknek rímelteknek kell lenni. A' Spanyolok leggazdagabbak; Variáltak a' Németek is 's nevezetesen Tieck, Schultze, Tiedge, Göthe, nálunk tudtomra még senki sem.

§ 4.

A' Stanzak két neműek, úgy mint: nyolczad- 's hatod-ríműk. Az Olaszok egész Költeményeket írtak e' nemben, így van írva Tasso Hyeroszolemiássza, Ariosto Rolandoja, Gamarra Corneidje, Fortiguera Ricciardettoja 's több más. A' németeknél Schultze Caeciliája, ezen fiatal korán kihúnyt Költő Varázsrózsája jutalmat nyert, Alxinger Mainzi Dolinja, Schlegel Villmos Tristranja, Nordstern Skanderbegje, Jacobs, Chezy Helmina, Göthe, Schiller, Wieland, Tieck 's több másoknak majd nagyobb majd kissebb munkáik nállunk. Tassoból Helmeczy forditotta Olinthot és Sophroniát. de ezek vagy azért nem nyertek (nyiltan megmondva) kedvezést hogy az olvasók nyelve nem emelkedett annyira mint a' fordítójé, vagy talán azért is hogy Helmeczy sokban túlhágott az érthetőségen, illy nemben eredetit nyujtott a' Nemzetnek Makáry Rozgonyi Caeciliájával, az Iró nyelvtudományt mutatott, de az Eposz titkaiba nincs béavatva. Irt Kissfaludy Károly is, az Élet korai, a' Lantos szerelme mind ugyan annyi csillag ezen fáradhatatlan Költőnk, fénykoszorújában. Forditott tovább Szemere Körner Zrinyijéből, írt Kis Superintendens is, végre Szendey. A' mérték bevett szokás szerint öt és fél láb a' kezdet, 's végső sorokban, a' közép sorokban pedig öt lábú, Jambusz. Az első sorral rímelnek a' 3 és 5-dik, a' 2-kal a' 4-dik 's 6-dik a' két utólsó eggymással, de nem mindég ezen korlátjai vannak, szabadabbra is lehet ereszteni a' rím vissza fordúlását, erre Wieland elég példát adott, de még is azt fő rendszabásnak vette hogy eggy rím háromszor fordúljon elő.

§ 5.

A' Sestinak vagy hatosok csupán abban külömböznek, hogy hat sorból állanak, mintha a' nyolczadrímű Stanza elejétől megvolna fosztva, Kisfaludy Károly Honvágyat, és Vásárhelyi János Dajka anyához írt e' nemben, Döbrentei Ilkája a' mértéklenekhez tartozik. E' két Stanza nemét a' Drammaticuszok is használják némelly jelesebb pontok magasítására — mint Schiller Orleani szüzében, Körner Zrinyiben, Rosamundában, Marsano Aurelioban, 's Kisfaludy Károly Izora Monologjában.

§ 6.

Következnek a' Tertzinek e'nemben van írva Dante Divina Comoediája. A' mint neve mutatja három sorból áll eggy osztály; olly módon hogy az első vers a' harmadikkal, a' második, a' második osztály elsőjével 's másodikával rímell, és így folyvást.

7.

Ha az ének fellengezik Odának neveztetik, 's akkor rímtelen mértékre vonatik. Az Oda eggy bizonyos tárgyat

128244

választ és azt kimeríti, magasabb gondolatokkal ékesíti, 's kellemesebb szavakba öltözteti, bennünket valaminek Ideáli tekintetére állít, 's hogy el ne merüljön visgálatjába eggy képtől a' másikra röpül, eggy Sententia után mást következtet, csak hogy ezeknek szerfeletti halmozása unalmasá teszi. A' Görögök az Odát dicséret versezeté tették, 's eggyes győzedelmes tetteket zengtek. Pyndar' lángja e' szűk határban nem fordúlhatván a' dicsérendő személyt elhagyva, szabad gondolatokat, és érzéseket választott. Horacz is Augusztját való Odai szellemmel örökitette Az Oda tudományos tárgyat sem útál. Az újabb Irók Odáikban a' Mythologiát használják, s ez a' Németeknél kórsággá lett, mert ők ugyan eggy költeményben külömbség nélkül, Romai, Görög és Skandinaviai Mythologiát kevernek.

Az Oda csekélységnél nem mulathat, a' Költőt Oda írásra, valami nagynak, dicsőnek kell szellemesíteni. Az Oda lehet érzékeny, philoszophuszi 's dythirambi. Az elsőhöz számlálhatók Klopstock, Rammler, Voss, Mathison, Hölty, Kosegarten, Barótzy, Kazinczy, Virág, Berzsenyi, Thewrewk mívei. A' másodikhoz Klopstock 's Rammler Odái a' nyelvről. Nálunk Vitkovicsé a' Költő czímű, Guzmicsé a' tavalyi Aurorában, 's Ungvárémethi Tóthé.

A' mértékre nézve külön neve lész. Virág Poetikájában több mérték nemet felhord. Legnevezetesebbek Pyndari, Alcaeuszi, Saphoi, 's Anacreonti, neveiket mind azoktól vették kik e' nemben elősször írtak.

§ 8.

Az Oda 's ének között állanak a' Románo s dallok, ezek között az első helyet érdemli a' Canzone, Provencali találmány 's most majd nem kirekesztőleg az Olasz' sajátja. A' Canzone nem olly közönséges mint az ének, sem olly merész és fellengező mint az Oda, ha-

nem inkább lágy, több szavú, 's ezért gyakron, de hibásan, csacsogó, 's mivel az érzés, 's ez is szerelmi a' tárgya, inkább rokon az Elegiával. Az Oda sas röpülés, az Elegia Fülmile nyögdelés, 's a' Canzone hattyú úszás, melly után a' víz tükrén széles körök maradnak. Strophai hosszúk, 's sok eggymásba szőtt, mesterséges 's a' rimelés minden bájaival ékesített sorokból állanak. Petrarca legtökélletesebbeket írt, nem távol esnek míveitől a' 16-dik századi Portugallusz, 's Casztiliai Követői. A' Német nyelv minden rím gazdagsága mellett sem tetszik alkalmasnak reá, látni ezt Schultze két Canzonjából. A' mi nyelvünk szép hangzása, megengedné, de tiltja a' rím kevéssége a' Canzonet.

§ 9.

A' Sonet is a' lyrai osztályban tartozik, kezdődött a' 13-dik század közepén a' Provencben. Amalrichi Willmos Robert Nápolyi Királyt, Sonettel idvezlette. A' Provencból áltköltözött az Olasz földre, 's nálok Arrezoni Fra Guitone volt az első. A' németeknél 1639-ben Opitz, 1650 pedig Weckerlin irtak Sonetteket. A' gyöngébb 's lágyabb érzetek kifejezésére 's nyilvánzására alig lehet szebb 's édesebb vers nem, de a' mint neve mutatja hangzásának édesnek kell lenni. Tizennégy sorra lett korlátozása megvonja a' Költőt a' hosszaságtól. Boileau, Göthe 's más gúnyolói elnémúlhattak már. A' Sonettbe legszerencsésebbek az Olaszok 's Spanyolok, az Angoly monosyllabiszta a' fület szaggatja. Az Olaszoknál e' nemben mindenkor Petrarca marad a' nap, írtak számtalanan, nevezetesek; Menzini, Zappi, Guarini, Alfieri, Rosa a' híres Képíró, Caesarotti, Colpani. A' Németeknél Sehlegel, Tieck, Streckfusz, Bürger, Isidorus, Walther, Treitschke, Schultze, Bouterweck, 's mások. Nálunk az édes nyelvű Szemerét lehet Kazinczyval az elsőknek mondani; mert itéletem szerint Töltényinek

728244

igaza van midőn azt mondja, hogy Csokonay 's Szabó rímelései nem Sonettek, de maga is a' fennemlítettem Biró a' nyelv tekintetében szerencsétlen vnlt 100 Sonettjeivel, hanem ha a' gondolatok szépségét 's pontosságát elkülönözzük, igazságtalanság volna a' dicséretet megtagadni. 101-dik Sonettje külsőjére nézve mind felül haladja a' többit. Irtak tovább Sonetteket Kisfaludy Károly, Helmeczy, Vándorfy, Balla, Ponori Thewrewk Életképével az Angyalát elfeledteti, Sz. Miklóssy, Kovacsóczy, Munkácsy' Guzmics, Virág is tett próbát 's a' szokott módtól félre csapott 's Saphoi mértéket is használt, ez pedig olly játék mint midőn Sebestyén Gábor Alcaeuszi Odát rímekkel rútít.

A' Sonett a' mint mondám 14 sorból van álkotva, az első 's második Osztály négy négy sorból, 's Quadrainnek, a' második három három sorból áll, 's Terzettnek neveztetik. A' Quadrain' első sora rimell a' 4-dik- 5-dik- és 8-dikkal a' 2-dik a' 3-dik 6-dik és 7-dikkel. Lehet még úgy is változtatni hogy az 1-ső a' 3-dik 5-dik 's 7-dik a' 2-dik a' 4-dik 6-dik és 8-dikkal rimeljen. A' Terzett szabadabb lehet csak hogy legalább kettő rímeljen. Vannak még Anacreonti Sonnettek ezek csak nyolcz syllabából állanak. A' Sonett koszorú hasonló rímszövevényű több Sonettekből vagyon fűzve. A' közönségesen használt metrum a' Jambusz és Trochaeusz.

§ 10.

A' Madrigal nem sokkal külömbözik a' Sonettől, csak hogy rövidséggel a' Lyrai gondolatot jobban korlátozza a' Sonettnél. Az első Madrigalt Lemmo Pisztojai születés írta 's Casella muzikára alkalmaztatta. A' Madrigal csupán formájára nézve külömbözik azon Görög versezetektől a' mellyeket Lyrai Epigrammoknak neveznek. A' Madrigalban a' rímek kény szerintik, 's az első vers nem rímel, legtöbb Madrigalt birnak a' Francziák.

Az Olaszoknál írtak Zappi, Lemene, Caesarotti 's mások. Nálunk Csokonai forditott eggyet Olaszból, 's Kulcsár közlött eggyet a' hasznos mulatságokban.

§ 11.

Ha a' Lyrai Költő enyelgve eggy gondolat' bájos ismételésével foglalatoskodik kellemetes fordulatokban, Tríolet támad. A' Németeknél írtak Manso, Opitz, Schultze, Rückert 's többek. A' Magyarban eggy igen szépet közlött Kisfaludy Károly a' Szemhatalma czím alatt, 's nevetlen Szerzőjének díszt szerez. Kulcsár is közlöt eggyet a' Hasznos Mulatságokban. Mértéke Jambusz és Trochaeusz.

12.

A' Rondeau vagy a' Németek szerint Gyűrű-vers (Ringelgedicht) alakját 13 három sor teszi, 's a' fő thema több változtatások után visszafordúl. A' 9-dik és 13-dik sorban az első szó, vagy az első fél vers, néha az egész első vers is ismételtetik, 's ezen ismételtetés neve Refrainnek neveztetik.

§ 13.

A' Siciliana, Ritornel, csupán játékok, mellyek az édes hangú Olaszba szépek lehetnek, de Seidl 's Rückert Német Sicilianái, mellyek mint mindenik nyolcz sorból állanak, 's minden rím 4-er fordúl elő azt mutatják hogy hazájok csak forróbb éghajlat lehet. A' Ritornell megrövidített Sonett, 12 sor az egész, 's abban van minden különössége, hogy az előbbi vers rímje végelőtti szótagján végződik a' következő.

Sarlay Gedeon.

128244

Jegyzetek.

1) Battáviai köny. Üvegből készitett könnycsepp, mellynek ha hegyét eltörik az egész porba omlik.

2) Kapcsoló rokonság affinitas chemica.

3) Ellenlábalójik Antipodae.

4) Ugyan annyi Orvosi rendszerek, a' mennyi nevezet.

6) Palladio Andrea, hires Olasz épitő Mester, 1528-ban szegény sorsban született. Eleinte képfaragó vala, Trissino benne a' Mathematikai hajlandóságot észre vevén nékie Vitruvot fejtegette. Romai útjaiban, ezen város régiségeit rajzolta. Hazájától tisztelve meghalt 1580. Munkája; A' hajdoni Roma régiségei, minden tökélletlenségei mellett elárúlja, kogy az elökor szellemébe béhatott. — A' legdiszelb épületek közé, mellyekkel magát halhatatlanitá, Anyavárosában emelt Theater degli Olympici, Palacio Barbaro tartoznak, 's több más tájbeli épületek. Algarotti öt az Épitő Mesterek Rafaelének neveni.

5) Mi ezen szóval Rege a' Német Märchen-t bátorkodunk kifejezni akarni, nem külömben a' Sage-t a' Mondánnyal — mivel mint ketteje külömbözik. Valamint mint e' két elbeszéllés neme is egymástól 's igy eddig nálunk balúl vétetett elegyes értelemben a' Mesével Fabel.

7) — — — — — — —

8) Legközelebb ezen Czim alatt Zalán futása megjelenendő Hősi Költeményből vett töredék, hogy annak kellemetessigéről Olvasóinknak csekély előzamatott nyujtva a' dicsérendő Munkára figyelmesé tegyük.

Jelentés.

Hogy a' jelen Kötetbe az érdemes T. T. Előfizetők' neveik, kik igyekezetünk' zsengéjit segelmökkel pártfogolni méltoztattak, ki nem nyomtattattak annak oka leginkább azon alapúl, hogy mind eddig Hazánk távolabb helyeiről neveik bé nem küldettek, hanem az elmúlhatlan ki fog nyomatni a' 2-dik Kötet elején.

Kovacsóczy.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Lelt. 20077.19.4

128244

128244

Pesten
kiadá Fűskúti Landerer Lajos.